

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Το Ολοκαύτωμα της Νάουσας

Ο Αγία Νικόλας και η Ανάληψη στη Νιάουστα

Κλεφταρματολικά
χρονικά

Εικόνες και Ιστορία

Τα παιδιά μέ ειδικές
ανάγκες

Ναουσαϊκό σπίτι.
φωτογρ. Κώστα Σπορελα

Ο Δημήτριος Βικέλας και ο δεσμός του με τη Βέροια

Χαρακτηριστικά του καλού προϋσταμένου

Η αζωτούχος λίπανση στην ποιότητα των καρπών

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς

τοῦ ἐτους 1987

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-ΚΟ ΣΠΙΤΙ

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Βασ. Φιλίππου 21. Ώρες λειτουργίας απογεύματα Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη, Πέμπτη.

Απόστολ. Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

„ΝΙΑΟΥΣΤΑ „

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1987
ΕΤΟΣ ΙΑ', ΤΟΜΟΣ Ε', ΤΕΥΧΟΣ 39

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσεύς Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσας
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ, Αλ. Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Φιλίππου 21 592 00 ΝΑΟΥΣΑ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καραταιώλης, Γεωπόνος 60.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

«Ναουσαϊκό σπίτι». Φωτ. Κ. Σπορέλα.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Αντώνη Μουρογιάνη
Αντωνίου Καμάρα 3 - τηλ. 260-140
Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — σελ.

Γλωσσολογικά — Αφιέρωμα

ΠΑΠΑΔΡΙΑΝΟΥ ΓΙΑΝ.: Το ολοκαύτωμα της Νάουσας	48
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΤΕΡ. Κλεφτομαστολικά χρονικά	51
ΧΙΟΝΙΔΗ ΓΕΩΡ. Ο Δημήτρης Βικέλας και ο δεσμός του με τη Βέροια	56
ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚ. Το μοναστήρι του Προδρόμου	60
ΣΠΑΡΤΣΗ ΝΙΚ. Η Εινητιά, ου καμός κι τα τραγούντγια της, στη Νιάουστα	62
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ ΘΩΜ. Εικόνες και Ιστορία	64
ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚ. Ο Άγιος - Νικόλαος και η ανάληψη στη Νιάουστα	66
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΣΤΕΡ. Ντοκουμέντο από το Εθνικό Δίκαιο της Νάουσας κατά την Τουρκοκρατία (1881 — 1885)	69

Επιστημονικά — Λογοτεχνικά —

Παιδαγωγικά — Έρευνες

ΒΛΑΧΑΔΗ ΘΩΜ. Χαρακτηριστικά του καλού προϊστάμενου ή διευθυντή	72
ΜΠΟΝΤΣΙΟΥ ΔΗΜ. Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες	74
ΜΑΥΡΙΔΟΥ ΧΡ. Ο επαγγελματικός προγραμματισμός των παιδιών	76
ΣΙΔΕΡΑ ΑΝ. Μετεωρολογικά στοιχεία	79

Γεωργικά — Δεντροκομικά

ΚΟΥΚΟΥΡΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣ. Η παραγωγή ροδακίνων σε 15 κυριότερες χώρες	81
ΠΑΛΟΥΚΗ ΣΤ. Οι ψώρες της ελιάς	82
HERMANN LINK Επίδραση των αζωτούχων λιπάνσεων στην ποιότητα των καρπών	83
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ. Ποιότητα καρπών - Ο κόκκινος χρωματισμός των καρπών	84

Διάφορα — Δραστηριότητες Συλλόγων

Η χορωδία της Νάουσας	88
-----------------------	----

Αγαπητέ φίλε,

Το ολοκαύτωμα της Νάουσας το 1822 είναι το σημαντικότερο γεγονός που σφράγισε αποφασιστικά για πολλές δεκαετίες την ζωή της πόλης. Πολλοί γράψανε, πολλοί μίλησαν, σχολιάσανε και κρίνανε το γεγονός αυτό. Σήμερα από τις στήλες της «Νιάουστας» δίνεται η ευκαιρία να πει την γνώμη του για την μεγάλη θυσία των Ναουσαίων ένας Ιστορικός Ερευνητής.

Για τον Δημ. Βικέλα η Νιάουστα, ασχολήθηκε και σε προηγούμενα τεύχη. Σήμερα δημοσιεύουμε ολοκληρωμένη εργασία για τη ζωή του, την πλούσια δράση (εθνική και κοινωνική) το πολύπλευρο έργο (εκπαιδευτικό και πολιτιστικό) και το δεσμό του με την Βέροια. Ας μη ξεχνούμε ότι ο Δημ. Βικέλας ήταν ο κυριότερος συντελεστής για την αναβίωση της Ολυμπιακής ιδέας και της τέλεσης των πρώτων Ολυμπιακών αγώνων στην Αθήνα το 1896.

Οι Ναουσαίοι είναι γνωστοί για το ενδιαφέρον που δείχνουν για τις εκκλησίες τους. Επί του παρελθόντος δημοσιεύσαμε μερικά ενδιαφέροντα άρθρα που έχουν σχέση με την θρησκευτική πίστη των Ναουσαίων.

Δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι οι εκκλησίες μας (οι πιο παλιές μάλιστα) κρύβουν πολύτιμους θησαυρούς. Το σχετικό άρθρο που δημοσιεύουμε «Εικόνες και Ιστορία» πάντοτε είναι επίκαιρο.

Παρουσιάζουμε ένα ντοκουμέντο του παρελθόντος αιώνος, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, που έχει σχέση με τον τρόπο σύνταξης μιας δικαιοπραξίας σύμφωνα με το τότε τοπικό εθιμικό Ναουσαϊκό δίκαιο. Πρόκειται για μια «δαθήκη» της εποχής εκείνης. Το ντοκουμέντο αυτό αποκτά ενδιαφέρον όχι μονάχα για τον ειδικό ερευνητή αλλά και γι' αυτόν ακόμα τον αναγνώστη.

Η απόδοση μιας Υπηρεσίας, ενός Οργανισμού ή μιας Επιχείρησης, βασικά εξαρτάται από την προσωπικότητα του προϊσταμένου και των διευθυντικών στελεχών. Μια υπηρεσία ή οργανισμός χωλαίνει διότι οι επικεφαλής είναι συνήθως πρόσωπα «δεύτερης διαλογής». Διατηρεί πάντοτε την επικαιρότητα το σχετικό κατασταποιστικό άρθρο, όπου προσδιορίζονται τα γνωρίσματα «ενός καλού και ικανού προϊσταμένου».

Συνεχίζουμε και σήμερα την δημοσίευση άρθρων για το παιδί με ειδικές ανάγκες. Επίσης ο αναγνώστης μπορεί να διαβάσει ειδική εργασία που αφορά τον επαγγελματικό προγραμματισμό των παιδιών, κείμενο χρήσιμο για τους γονείς.

Για τους δεντροκαλλιεργητές αναγνώστες δημοσιεύουμε χρήσιμες πληροφορίες, όπως είναι η επίδραση της αζωτούχου λιπάνης στην ποιότητα των καρπών, ο χρωματισμός των καρπών, καταπολεμήσεις εχθρών κλπ.

Αυτά για σήμερα. Ευχόμαστε ευχάριστο καλοκαίρι και καλές διακοπές. Θα είμαστε κοντά σας μετά τρεις μήνες.

H

Συντακτική Επιτροπή

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	δρχ. 800
Δήμοι, Κοινότητες, (Συν)σμοί	δρχ. 2.000
Εξωτερικού δολάρια	20

ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

**Πανηγυρικός που εκφωνήθηκε την 26 Απριλίου 1987
για την 165η επαιτίειο του Ολοκαυτώματος**

Κι' όλα και οι Έχτρες και οι Πόλεμοι,
και οι Νίκες και οι Θρίαμβοι,
και οι Σκλαβιές και τα Μαρτύρια,
όλες οι Δόξες, όλα τα Τραγούδια
και η Αθανασία και ο Θάνατος
κι' επάνω σ' όλα η Ελλάδα.

Τους επιγραμματικούς αυτούς
στίχους του ποιητή ενστερνίστη-
καν πέρα ως πέρα οι Ναουσαίοι,
που έθεσαν πάνω απ' όλα την
Ελλάδα. Γι' αυτό και ξεσηκώθη-
καν στις 19 Φεβρουαρίου του
1822 και πολέμησαν και ανδρα-
γόησαν και έγραψαν το έπος
του ολοκαυτώματος, που γιορτά-
ζουμε σήμερα.

Σεβασμιότατε, Κύριοι Υπουργοί,
Κύριοι Βουλευτές, Στρατηγέ μου,
Κύριε Δήμαρχε, Κύριοι εκπρόσωποι των
πολιτικών και στρατιωτικών αρχών.

Η επανάσταση του 1821 στη
Μακεδονία υπήρξε, αναμφισβή-
τητα, μια από τις πιο λαμπρές,
'αλλά, ταυτόχρονα, και από τις
'πιο τραγικές σελίδες του Ιερού
Αγώνα του Έθνους για την α-
ποτίναξη του σκληρού τουρκικού
Ζυγού και την κατάκτηση της α-
νεξαρτησίας. Και υπήρξε λαμπρή
για δύο λόγους: Πρώτον, για τον
άφθαστο ηρωισμό που επέδειξαν
οι Έλληνες της Μακεδονίας σ'
όλες τις μάχες και στις συγκρού-
σεις που έγιναν στον αιματοβα-
μένο τούτον τόπο επί έναν ολό-
κληρο χρόνο (από τον Μάιο του
1821 ως τον Απρίλιο του 1822)
και, δεύτερον, για την ανεκτί-
μητη βοήθεια που προσέφεραν
οι βόρειοι στους νότιους Έλ-
ληνες, απασχολώντας στη Μα-
κεδονία τεράστιες και αξιόμα-
χες οθωμανικές δυνάμεις, που
προοριζόνταν για το αιματοκύ-

λισμα της Στερεάς Ελλάδας και
της Πελοποννήσου. Τραγική δε
υπήρξε, γιατί την αποτυχία της
επανάστασης ακολούθησαν τρο-
μερές σφαγές, εξανδραποδισμοί,
καταστροφές και λεηλασίες που

Του Γιαν. Α. Παπαδριανού Ιστορικού Ερευνητή του ΙΜΧΑ

ερήμωσαν ολόκληρες περιοχές
της Κεντρικής και της Δυτικής
Μακεδονίας, που πριν από το
1821 έσφιζαν από Ζωή.

Ανάμεσα στις λαμπρές σελί-
δες του επικού εκείνου αγώνα
των Μακεδόνων ενάντια στην ο-
θωμανική τυραννία, η πιο λαμπρή
γράφτηκε αναμφίβολα, στη Δυ-
τική Μακεδονία και, ιδιαίτερα,
στην πολύπαθη και χιλιотραγου-
δισμένη Νάουσα. Είναι, συνεπώς
πολύ βαρύ και δύσκολο το έρ-
γο του ιστορικού, όταν καλείται
να αναφερθεί μέσα σε λίγα λε-
πτά της ώρας στους ηρωικούς
αγώνες των Ναουσαίων, στη ση-
μασία της επαναστατικής τους
κινητοποίησης και στις τραγικές
της συνέπειες. Λόγω της πίεσης
σκριβώς αυτής του χρόνου, κρί-
νουμε σκόπιμο, αφού αναφερθού-
με με μεγάλη συντομία στην προ-
ετοιμασία και στην έναρξη της
επανάστασης στη Νάουσα, να ε-
πιμείνουμε περισσότερο στις τρα-
γικές συνέπειες της αποτυχίας
της. Κι' αυτό, γιατί επιβάλλεται,
νομίζουμε, να συνειδητοποιήσου-
με ότι πίσω από τις μάχες, τις
λαμπρές νίκες, τους ηρωισμούς
και τη δράση των οπλαρχηγών
και των παλεμιστών, υπάρχει ο
απλός λαός, που καλείται πάν-

τοτε να πληρώσει τις συνέπειες
των γεγονότων με το βαρύτερο
τίμημα: την περιουσία, την τιμή
και τη ζωή του.

Βασικός σταθμός για την προ-
ετοιμασία του Αγώνα στη Μακε-
δονία στάθηκε η δράση της Φι-
λικής Εταιρείας. Όπως προκύ-
πτει από αξιόπιστα ιστορικά τε-
κμήρια, κατά τα έτη 1918-1922
ένανς μεγάλος αριθμός Μακεδο-
νων μυήθηκε στο ιερό μυστικό
του Γένους, χάρη στις περιοδε-
ς δύο επιφανών Φιλικών: το
πολύ γνωστού Μπλαταιώτη
πληρχηγού Γιάννη Φαρμάκη και
του στενού συνεργάτη του Αλ-
εξανδρου Υψηλάντη Δημήτριο
'Ιηστρου. Σήμερα είμαστε σε
θέση να γνωρίζουμε τα ονόμα-
τα πενήντα, τουλάχιστον, Δυτι-
κομακεδόνων Φιλικών, ανάμεσα
στους οποίους ξεχωρίζουν οι
Εής: Οι πρόκριτοι Ζαφει-
ράκης Θεοδοσίου της Νάουσας,
Παναγιώτης Ναούμ της Έδε-
σας, Γεώργιος Νιόπλιος της Σ-
άτιστας και ο Ιωάννης Παπα-
σκας της Καστοριάς· οι
πληρχηγοί Γέρο-Καρα-
σος της Νάουσας, ο οποίος π-
λύ εύστοχα χαρακτηρίστηκε από
την ιστορική έρευνα ως ο Κολο-
κοτρώνης της βόρειας Ελλάδας·
ο Αγγελής Γάτσος της Έδε-
σας και ο Γιαννούλας Ζιάκας του
Γρεβενών.

Οι αθρόες αυτές πινήσεις σ-
Φιλική Εταιρεία, καθίσε και η π-
ρουσία ισχυρών ελληνικών α-
ματολικών σωμάτων (όπως το
Γέρο-Καρατάσου, του Αγγε-
Γάτσου και του Γιαννούλα Ζ-
κα), ήταν επόμενο να προκαλ-
σουν από πολύ νωρίς έντονα

παναστατικό αναβροσμό. Όταν μάλιστα, ο Εμμανουήλ Παπάς κήρυξε τον Μάιο του 1821 την επανάσταση στη Χαλκιδική, η Δυτική Μακεδονία αναταράχτηκε από το ένα άκρο της ως το άλλο. Το ασυντόνιστο όμως των ενεργειών των ντόπιων οπλαρχηγών από τη μια μεριά και η ολιγωρία των επαναστατικών αρχών της νότιας Ελλάδας από την άλλη είχαν σαν αποτέλεσμα την καθυστέρηση της κήρυξης της επανάστασης, γεγονός που είχε, αναμφισβήτητα, δυσμενείς επιπτώσεις στην όλη εξέλιξη του Αγώνα στην περιοχή.

Και για να γίνουμε πιο σαφείς: παράλο που στη Σιάτιστα, στην Κοζάνη, στα Γρεβενά και στις γύρω περιοχές οι πρώτες επαναστατικές ενέργειες παρατηρούνται ήδη από το φθινόπωρο του 1821, η επανάσταση στη Νάουσα κηρύχτηκε επίσημα μόλις στις 19 Φεβρουαρίου του 1822, τέσσερις δηλαδή περίπου μήνες μετά την κατάληξη της επανάστασης στη Χαλκιδική και δέκα πέντε, τουλάχιστον, μέρες προτού οι καπεταναίοι του Ολύμπου αποφασίσουν τη συμμετοχή τους στον Αγώνα.

Η συνέχεια είναι πολύ γνωστή. Οι γενναίοι μαχητές του Γέρο-Καρατάσου, του Ζαφειράκη Θεοδοσίου, του Αγγελή Γάτσου και των άλλων καπεταναίων, μετά τη σημαντική τους επιτυχία στο μοναστήρι Δοβρά, αναγκάστηκαν να συμπτυχτούν και να οχυρωθούν μέσα και έξω από τη Νάουσα. Εδώ έδωσαν και την αποφασιστική μάχη. Και υποχώρησαν, όχι μόνο γιατί οι Τούρκοι ήταν, τουλάχιστον, πενταπλάσιοι, διαθέτοντας μάλιστα πολλά κανόνια και ιππικό, αλλά και γιατί βρέθηκε και πάλι ένας «Εφιάλτης» που άνοιξε την «Κερκόπορτα».

Η άλωση της Νάουσας στις 13 Απριλίου του 1822 σήμαινε στην ουσία το σήσιμο της επανάστασης σ' ολόκληρη τη Δυτική Μακεδονία. Ο απεγνωσμένος αγώνας ορισμένων επαναστατικών σωμάτων, που συνέχισαν τη δράση τους και μετά την καταστροφή της Νάουσας, δεν απέβλεπε σε τίποτα άλλο, παρά στην εκδίκηση για όσα υπέφεραν οι Έλληνες από τις ορδές των Τούρκων. Αγώνας όμως, που δεν ήταν δυνατό να διαρκέσει πολύ, μια και οι οθωμανικές αρχές πλημμύρισαν τη Δυτική Μακεδονία με καταδιωκτικά αποσπάσματα, που έσπειραν την καταστροφή και τον όλεθρο σ' ολόκληρη την περιοχή.

Και τώρα, κυρίες και κύριοι, σας παρακαλώ να παρακολουθήσουμε μαζί το οδοιπορικό της φρίκης και του τρόμου στην πολύπαθη Νάουσα του 1822.

Το οδοιπορικό αυτό αρχίζει με ένα έγγραφο του πασά της Θεσσαλονίκης Μεχμέτ Εμίν που τοποθετείται χρονολογικά στις 21 Απριλίου του 1822, λίγες δηλαδή μέρες μετά την άλωση της πανέμορφης και ηρωικής Νάουσας. Ο πασάς αυτός, που για τη σκληρότητα και την αγριότητα του επωνομαζόταν Εμπρά Λουμπούτ (δηλαδή ρεπαλοφόρος), απευθυνόμενος με το παρπάνω έγγραφο προς τους Τούρκους της Βέροιας, αναφέρει τα εξής: «Με την παρούσα υψηλή διαταγή μας σπεύδουμε να σας γνωρίσουμε ότι σήμερα, μετά από πολιορκία που διήρκεσε δέκα τέσσερις ολόκληρες ημέρες, κατορθώσαμε να κατατροπώσουμε τους καταραμένους επαναστάτες και να εισέλθουμε στην επαναστατημένη πόλη της Νάουσας νικητές και κυρίαρχοι. Όσοι από τους καταραμένους άπιστους δεν κατόρθωσαν να

δραπετεύσουν, αλλά κρύφτηκαν μέσα στην πόλη, κανέναν τους, μα τον Ύψιστο Αλλάχ, δεν θα μπορέσει να διαφύγει από τον φοβερό θάνατο του σπαθιού και της οργής μου. Έτσι, ως τη στιγμή αυτή, οι πιστοί νικητές κατόρθωσαν να συλλάβουν περισσότερο από δύο χιλιάδες άπιστους, εναντίον των οποίων εφαρμόστηκαν κατά τρόπο άμεσο και αμείλικτο τα παραγγέλματα του ιερού φετβά, δηλαδή όλοι τους απαγχονίστηκαν ή θανατώθηκαν με το σπαθί, οι γυναίκες και τα παιδιά τους εξανδραποδίστηκαν και αιχμαλωτίστηκαν, οι περιουσίες και τα υπάρχοντά τους μοιράστηκαν μεταξύ των μουσουλμάνων στρατιωτών, και, τέλος, τα σπίτια τους παραδόθηκαν στη φωτιά και καταστράφηκαν...».

Αν και ο Μεχμέτ Εμίν είναι τόσο παραστατικός περιγράφοντας την καταστροφή της Νάουσας, μολαταύτα αποσιωπά δύο πολύ σημαντικά γεγονότα: Πρώτον, τον ηρωισμό και την αποφασιστικότητα των αιχμαλώτων, που διάλεξαν τον θάνατο από τον εξισλαμισμό και την ατίμωση και, δεύτερον, την αυτοθυσία των 13 νέων γυναικών, που, μιμούμενες τις Σουλιώτισσες του Ζαλόγγου, προτίμησαν να χαθούν στα παγωμένα νερά της Αράπιτσας, παρά να πέσουν στα μισρά χέρια των διωκτών τους.

Η συνέχεια και το τέλος της τραγωδίας γράφτηκαν στη Θεσσαλονίκη, όπου ο Εμπρά Λουμπούτ εισήλθε θριαμβευτής στις 7 Μαΐου του 1822, οέρνοντας πίσω του το θλιβερό καραβάνι των αιχμαλώτων, ανάμεσα στους οποίους ξεχώριζαν οι απογόνους των πρωταγωνιστών της επανάστασης Ζαφειράκη, Καρατάσου, Γάτσου και άλλων καπεταναίων. «Τα μότια μας», γράφει

ο Γάλλος πρόξενος ΒΟΤΤΥ στην από 10 Μαΐου έκθεσή του. «είναι κουρασμένα από τη θέα αυτών των άτυχων θυμάτων του πιο ελεεινού εμπορίου».

Ένας άλλος αυτόπτης μάρτυρας περιγράφει ως εξής το σκλαβοπάζαρο που ανοίχτηκε στη Θεσσαλονίκη μετά την άφιξη των αιχμαλώτων από τη Νάουσα και τις άλλες επαρχίες της Μακεδονίας: «Πουλούνταν τότε στο Μποσνάκ Χάνι ομάδες - ομάδες τα γυναικόπαιδα της Νάουσας, της Χαλκιδικής και των άλλων μερών που είχαν αιχμαλωτιστεί. Οι νέες και οι ωραίες γυναίκες, καθώς και οι κορασίδες, από 6 ως 8.000 γρόσια, οι άλλες όμως φθηνότερα. Έτσι, οι γυναικωνίτες της Θεσσαλονίκης, των Σερρών, της Δράμας, της Καβάλας και των άλλων πόλεων γέμισαν από γυναίκες που είχαν πουληθεί».

Πέρα όμως, από την ατίμωση, ο Μεχμέτ Εμίν επιφύλαξε σε πολλούς αιχμαλώτους, και κυρίως στις οικογένειες των πρωταγωνιστών της επανάστασης, τον πιο φρικαστικό θάνατο. Ο γνωστός Γάλλος περιηγητής και ιστορικός ΡΟΥΚΕΒΙΛΛΕ περιγράφει με τα πιο ζωηρά χρώματα τα φοβερά βασανιστήρια και τον φρικτό θάνατο των αιχμαλώτων αυτών, και ιδιαίτερα των γυναικών, και, ανακεφαλαιώνοντας, υπογραμμίζει: «Επί πολύ χρόνο διस्ताζα, αν έπρεπε να αναφέρω τα γεγονότα αυτά. Η φωνή όμως της αλήθειας μου επιβάλλει την αφήγησή τους. Οι ταλαιπωρες εκείνες γυναίκες υπέστησαν τέτοια μαρτύρια, ώστε νιώθω φρίκη αναγράφοντάς τα».

Θα μπορούσαμε, συνεχίζοντας την παράθεση παρόμοιων περιγραφών, να μιλάμε ώρες στελείωτες για τα φρικτά βασανιστήρια και τον μαρτυρικό θάνατο

χιλιάδων αθώων αμάχων, καθώς και για τη φοβερή επινοητικότητα των δημίων τους, που με πρωτοφανή σαδισμό δεν σεβάστηκαν τίποτα. Σταματούμε όμως, γιατί από τη μια μας λείπει ο χρόνος και από την άλλη, γιατί θα είμασταν άδικοι προς την ιστορική αλήθεια, αν δεν αναφερόμασταν και σε μια άλλη πτυχή του ολοκαυτώματος.

Συγκεκριμένα, η επανάσταση μπόρεσε να τελειώσει ουσιαστικά τον Απρίλιο του 1822, αλλά οι Ναουσαίοι και οι άλλοι Δυτικομακεδόνες δεν κατέθεσαν τα όπλα. Κάνοντας πέτρα την καρδιά εγκατέλειψαν τις ιδιαίτερες πατρίδες και τις οικογένειές τους, κατέβηκαν στη Νότια Ελλάδα, και συνέχισαν τον αγώνα ως την τελική νίκη.

Δεν θα ήταν υπερβολή, αν ισχυριζόμασταν ότι δεν υπάρχει μάχη και πολιορκεία στη Στερεά Ελλάδα, στην Πελοπόννησο και στα νησιά, στην οποία να μην πήραν μέρος Ναουσαίοι και άλλοι Μακεδόνες. Έχοντας ως η-

γέτες τους τον Γέρο - Καρατάσο, τον γιο του Τσάμη και τον Αγγελή Γάτσο, οι Μακεδόνες αγωνιστές πότισαν με το αίμα τους το δεντρί της λευτεριάς στο Κομπότι, στο Μεσολόγγι, στα Δερβενάκια, στο Ναύπλιο, στην Εύβοια, στο Τρίκκερι, στον Σχοινόλακα, στην Αταλάντη, και οπουδήποτε αλλού τους κάλεσε το υπέρτατο χρέος προς την πατρίδα. Γιατί, κυρίες και κύριοι, οι Μακεδόνες που αγωνίστηκαν στη Νότια Ελλάδα, δεν πολέμασαν ούτε για τις ιδιαίτερες πατρίδες τους, που κείτονταν ήδη από το 1821 σε ερείπια, ούτε για τις οικογένειές τους, που οι περισσότερες είτε είχαν χαθεί, είτε γνημήτευαν στην προσφυγιά. Πολεμούσαν για την Ελλάδα, για το Έθνος, για την Πίστη. Ας το έχουν, λοιπόν, αυτό υπόψη τους όσοι ηθελήμενα παραχαράσσουν την ιστορία και αμφισβητούν την εθνική συνειδηση των Ελλήνων της Μακεδονίας που τόσο χαρακτηριστικά εκφράστηκε στον μεγάλο Αγώνα του 1821.

Οι καταστραφέντες Ναουσαίοι ηδύναντο βεβαίως να παραποιούνται ότι εγκατέλειψαν άνευ επικουριών και ενισχύσεων παρά τε των διευθυνόντων τον όλον αγώνα και παρά των πέριε κοινοτήτων, αρνηθείσων να συνεξεγερθώσι, μόνοι των να αντιπαλαίσωσι προς τον τύραννον. Σφάλμα βεβαίως υπήρξε το ότι δεν έτυχον συνδρομής παρά του Κούφου Γρ. Σαλλα. Αλλά τα σφάλματα του αγώνος υπήρξαν πολλά και δεν ήτο δυνατόν να μη είναι πολλά. Ασχέτως όμως προς το αν οι άλλοι Έλληνες επετέλεσαν ή όχι το προς αυτούς καθήκον, οι Ναουσαίοι ηδύναντο να είναι υπερήφανοι ότι πύκτοντας υπέρ πατρίδος, το μεν περιέσωσαν την ιδίαν των τιμήν και αξιοπρέπειαν, το δε ότι επετέλεσαν το προς την Πατρίδα καθήκον ενόρκως διττήν συμβολήν εις το όλον υπέρ ανεξαρτησίας αγώνα του Έθνους παρασχόντες.

Ευστάθιος Στουγιαννόκης «Ιστορία της πόλεως Ναούσης»

Κλεφταρματολικά χρονικά

(Η δράση αρματολών και κλεφτοληπτών σύμφωνα με το αρχειακό υλικό των τουρκικών ιεροδικείων Βέροιας - Νάουσας και Θεσσαλονίκης)

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ Του Στέργιου Σπ. Αποστόλου

Β' 1685-1709

Άλλο κρούσμα ληστείας σημειώνεται στο χωριό Άνω Λοζίτσα του καζά Βέροιας, όπου ο ληστής Χρυσός Μάνος από το χωριό Σέλι της Νάουσας μαζί με άλλους επτά συντρόφους του εισβάλλει και λεηλατεί το σπίτι ενός ραγιά, ενώ επιχειρεί να σκοτώσει τον ίδιο.

Σε συμπλοκή που ακολουθεί με προστρέξαντες χωρικούς για βοήθεια του συγχωριανού τους, ο Μάνος συλλαμβάνεται, παραδίδεται στους Τούρκους και απαγχονίζεται. Οι υπόλοιποι σύντροφοί του διέφυγαν την σύλληψη. (25 Τζεμάζ Ούλ Εβέλ έτους 1096: 28 Απριλίου 1685. ΑΒΝ 109, σελ. 87 - 88).

Ένα μήνα, περίπου, αργότερα, άλλη ομάδα από δέκα ληστές με επί κεφαλής τον Νίκα Σπύρου από το χωριό Ράβδιανη εισβάλλει στο ίδιο το χωριό. Οι ληστές λεηλατούν το σπίτι ενός ραγιά και υποβάλλουν σε βασανιστήρια αυτόν και την γυναίκα του. Σε μάχη που υποχρεώνονται να δώσουν με τους αρματολούς της περιοχής που τους καταδιώξαν μετά την αποχώρησή τους από το χωριό, ο ληστής Σπύρου συλλαμβάνεται και προσάγεται στο ιεροδικαστήριο της Βέροιας. Πέντε ραγιάδες που κλήθηκαν σαν μάρτυρες κατηγορίας, καταθέτουν ότι ο Σπύρου κι' οι σύντροφοί του κατά την εισβολή τους στο χωριό, αφού λεηλάτησαν πρώτα το σπίτι του ραγιά, έδεσαν τον ίδιο σε πάσαλο και τον έδεσαν αλύπητα, ενώ, ταυτόχρονα, έκαιγαν το στήθος της γυναίκας του. Ο Σπύρου καταδικάζεται από τους Τούρκους σε θάνατο και παραδίδεται στον δήμιο ο οποίος τον οδηγεί στην αγχώνα. (22 Τζεμάζ Ούλ Αχέρ έτους 1096: 25 Μαΐου 1685. ΑΒΝ 110 σελ. 88 - 89).

Παρά τα μέτρα που έχουν ληφθεί, η ληστεία δεν φαίνεται ότι έχει παταχθεί. Ομάδα από τριάντα ληστές με επί κεφαλής τον Μπαλαμπάνη Γεωργίου από το χωριό Ντόλιανη της Βέροιας, εισβάλλει στο ίδιο χωριό, λεηλατεί το σπίτι ενός ραγιά και χωρίς να αρκεσθεί σ' αυτά δάζει φωτιά στο σπίτι και αφήνει τον χωρικό να καεί μέσα στις φλόγες. Οι Τούρκοι καταφέρνουν αργότερα να συλλάβουν τον Μπαλαμπάνη και, όπως και τους άλλους ληστές, τον καταδικάζουν σε θάνατο με απαγχονισμό. (17 Μουχαρέμ έτους 1098: 4 Δεκεμβρίου 1686 ΑΒΝ 122 σελ. 98).

Εξ άλλου, μερικά από τα τουρκικά καταδικαστικά αποσπάσματα που είναι επιφορτισμένα με την καταστολή της ληστείας, παράλληλα με τα καθήκοντά τους αυτά και με το πρόσημα ότι οι ραγιάδες κάτοικοι μερικών χωριών έχουν στασιάσει, λεηλατούν τις περιουσίες τους και αρπάζουν τις γυναίκες και τα παιδιά τους.

Στην Θεσσαλία, ο ιεροδίκης της Ελασσόνας, ύστερα από σχετικά διαδήματα διαμαρτυρίας προς αυτόν των κατοίκων του χωριού Μηλιά για τις αυθαίρεσες αυτές των συμπατριωτών του, ενημερώνει με αναφορά του την Υψηλή Πύλη, η οποία με την σειρά της, διατάσσει τον γνωστό από πριν σε μας αποσταλμένο της τσαούση Χουσεΐν να εξακριβώσει την αλή-

θεια των καταγγελομένων και επ' όσον, πράγματι, έτσι έχουν τα πράγματα, να επιστρέψει στους ραγιάδες τις περιουσίες τους, ελευθερώνοντας ταυτόχρονα και τα γυναικόπαιδα. (Μίσσα μηνός Ρεμπή Ούλ Αχέρ έτους 1102: 16 Ιανουαρίου 1691. ΑΒΝ 124 σελ. 99 - 100).

Εκτός από την δράση των ληστών οι Τούρκοι αντιμετώπιζουν κι' άλλου είδους αντιδράσεις από μέρους των ραγιάδων. Στον καζά Σερρών οι κάτοικοι του χωριού Μετζινός Σιάνος, Γεώργιος, Χρυσόφης, Παπαγιάννης, Μέλτσος και Αργυρός, έχοντας προφανώς προηγουμένα με τον Τούρκο τσιφλικό του ίδιου χωριού Ρετζέπ, τον συλλαμβάνουν, τον δένουν και τον τραυματίζουν. Αργότερα, σε άλλη επίθεση εναντίον του, οι ίδιοι τον ρίχνουν στα νερά μιάς λίμνης. Ο τσιφλικός διαμαρτύρεται με αναφορά του προς την Υψηλή Πύλη για τα συμβάντα αυτά και καταγγέλει τον καντή που δίκασε την υπόθεση, καθώς και μερικά άλλα ισχυρά πρόσωπα, ότι, κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, έκριναν σε βάρος του. Σχετικό με την φύση της διαμάχης ανάμεσα στον τσιφλικό Ρετζέπ και τους παραπάνω ραγιάδες, δεν παρέχονται πληροφορίες στο τουρκικό κείμενο. (Μίσσα μηνός Ζιλ Χετζέ έτους 1106: 26 Ιουλίου 1695. ΑΘ 8 σελ. 11 - 12).

Ο Χατζής Σαβιές, ένας άλλος Τούρκος, τιμαριούχος του χωριού Σωχός, του δήμου Μπογδάν του σαντζακίου Θεσσαλονίκης, καταγγέλει κι' αυτός με αναφορά του προς την Υψηλή Πύλη ότι μερικοί ληστές που κατοικούν στα χωριά των Γιουρούκων Μαύρουνα, Σούλοβα, Γενή Μαχαλέ, Δελιτζελή, Γισακίν, Γκιλιτζίκ, Μεργαμαλή, Τσαλή Ουμπασή, Κουρφαλή και Σαμαγιαρ, πραγματοποιούν συχνά επιδρομές στο τσιφλικό του, λεηλατούν τα σπίτια και αρπάζουν γυναικόπαιδα.

Ο βαλής της Θεσσαλονίκης, ο ιεροδικαστής της ίδιας πόλης και ο γραμματέας των Γιουρούκων Χασάν διατάσσανται από την Υψηλή Πύλη να πάρουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποκατάσταση της τάξης και της ασφάλειας στην περιοχή. (20 Τζεμάζ Ούλ Εβέλ έτους 1107: 27 Δεκεμβρίου 1695. ΑΘ 13 σελ. 17 - 18).

Εν τω μεταξύ οι εκκαθαριστικές επιχειρήσεις από μέρους των τουρκικών και των αρματολικών αποσπασμάτων για την καταστολή της ληστείας, τρία χρόνια αργότερα, φαίνεται να έχουν αποφέρει θετικά αποτελέσματα. Αυτό προκύπτει από ένα σχετικό φερμάνι της Υψηλής Πύλης προς τον Αμπντή πασά στρατάρχη και δαζύρη βαλή Ρούμελης και τους ιεροδικαστές της αριστερής πλευράς της Ρούμελης, με το οποίο τους γίνεται γνωστό ότι παρέχεται αμνηστία σ' όλους τους μέχρι τώρα δρώντες ληστές, με την προϋπόθεση ότι οι τελευταίοι θα τηρήσουν πιστά τις υποσχέσεις που έδωσαν. Η αμνηστία παρασχέθηκε ύστερα από αίτηση των ίδιων των ληστών που, παράλληλα, χρησιμοποίησαν σαν μεσολαβητές και ορισμένα έγκριτα πρόσωπα - που απολαμβάναν της εμπιστοσύνης των Τούρκων - για να γίνει δεκτή. Οι ληστές δηλώνουν στους Τούρκους ότι εγκαταλείπουν τον ληστρικό βίο, επανέρχονται στην νομιμότητα και ζητούν να τους επιτραπεί να ασχοληθούν με γεωργικές εργασίες όπως και οι άλλοι φιλήσυχοι ραγιάδες.

Στο ίδιο φερμάνι επιστάται η προσοχή των αρμόδιων στρατιωτικών παραγόντων και των ιεροδικαστών στο σημείο

της - κατά γράμμα - υλοποίησης της υπόσχεσης που έδωσαν οι ληστές, ότι δηλαδή, στα εξής θα διάγουν ειρηνικά βίο και δεν θα γίνονται πρόξενoi ταραχών. (Αρχαί μηνός Ραμπή Ούλ Αχέρ έτους 1110: 7 Οκτωβρίου 1698. ΑΒΝ 132 σελ. 106 - 107).

Με την χορήγηση της αμνηστίας στους ληστές η τάξη αποκαθίσταται προσωρινά. Όπως φαίνεται, οι ληστές επανέρχονται στα χωριά τους και επιδίδονται σε ειρηνικά έργα. Δεν συμβαίνει, όμως το ίδιο κι' από μέρους των διορισμένων αρματολών. Οι αυθαιρεσίες στις οποίες προέβαιναν σε βάρος φιλήσυχων ραγιάδων - σ' όλο το διάστημα που ασχολούνταν με την καταδίωξη και εξόντωση των ληστών - με το πρόσχημα ότι επιδίδονται στο ληστρικό βίο ή είναι συνεργάτες και τροφодάτες τους και που, κατά κάποιο τρόπο, τις εμφάνιζαν σαν μέρος της διατεταγμένης απ' τους Τούρκους υπηρεσίας τους, άρχισαν προοδευτικά να φαίνονται καθαρά, χωρίς πλέον να έχουν τη δυνατότητα να τις συγκαλύπτουν όπως πρώτα. Ιδιαίτερα, οι αρματολοί, οι διορισμένοι για την προστασία των υπερθεσίων και γεφυρών από Θεσσαλονίκη προς Λάρισα, Ιωάννινα, Σέρβια, Γρεβενά, Γενισιά, Έδεσσα, Δοϊράνη, Στρώμνισσα, Μοναστήρι, Περλπέ και Βελισσά, εκτός από την εισπραξη φόρων απ' τους ραγιάδες και εμπόρους για την κάλυψη των εξόδων μισθοδοσίας τους - που διενεργούνταν με την έγκριση των τουρκικών αρχών - περιερχόμενοι από χωριά σε χωριά κατά πολυπληθείς ομάδες εισπράττουν παράνομα και με την απειλή βίας και πρόσθετους. «Των τοιούτων εκδιοσμών και οργίων δεν δύναται να γίνει περιγραφή και αυτά έχει ως αποτέλεσμα την πενίαν και την στέρησιν των εμπόρων και του πτωχού λαού», μας πληροφορεί σχετικά το τουρκικό κείμενο. Η Υψηλή Πύλη με φερμάνι της προς τις κατὰ τόπους τουρκικές αρχές κι' ιδιαίτερα προς τον δεζύρη Χασάν Πασά - που νέμονταν σαν αρπαχίκι του το σαντζάκι της Θεσσαλονίκης - διαβιβάζει αυστηρές εντολές για την συμμόρφωση των αρματολών εκείνων που προδίδουν σε έκτροπα, ακάμα, απολύοντάς τους από την θέση τους και αντικαθιστώντάς τους με μουσουλμάνους «...γνωσμένους χαρακτήρες και τιμιότητας...». (Αρχαί Ζιλ Χετζέ έτους 1110: 31 Μαΐου 1699. ΑΒ 28 σελ. 35 - 36).

Μόνον, σε περίπτωση που, μεταξύ των μουσουλμάνων, δεν υπάρχουν πρόσωπα κατάλληλα να αναλάβουν τα καθήκοντα αυτά, τότε κατά παρέκκλιση να προσληφθούν άπιστοι ή Αλβανοί. Ο Χασάν Πασάς, σύμφωνα με τις εντολές που του έχουν διαδιδωθεί, περιέρχεται προσωπικά τις περιοχές στις οποίες συμβαίνουν τα έκτροπα και ελέγχει σχολαστικά τους αρματολούς και αρχιαρματολούς που κατηγορούνται για κατάχρηση εξουσίας. Στα τουρκικά κείμενα, ένα σημείο το οποίο ενέχει ιδιαίτερη βαρύτητα είναι εκείνα που αναφέρεται στην πρόσληψη Αλβανών αρματολών. Για πρώτη φορά στα αρχεία των τουρκικών ιεροδικείων Βέραιας - Νάουσας και Θεσσαλονίκης γίνεται αναφορά σε Αλβανούς αρματολούς. Μέχρι τώρα, από τα τέλη της τρίτης δεκαετηρίδας του 17ου αιώνα (έτος 1627) και εντεύθεν, αναφέρονται ονόματα μόνον Ελλήνων αρματολών ή γίνεται αόριστα μνεία για αρματολούς διαφόρων γεωγραφικών διαμερισμάτων της Μακεδονίας και άλλων περιοχών, χωρίς ωστόσο, να παρέχονται πρόσθετες καταστασιακές πληροφορίες γι' αυτούς, όπως ονόματα, εθνικότητα κ.λ.π.

Επαναλαμβάνουμε ότι δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στο σημείο που αναφέρεται στην πρόσληψη Αλβανών αρματολών γιατί αυτοί, είτε κάτω απ' αυτή την ιδιότητά τους, είτε σαν ληστές, θα διαδραματίσουν πρωταρχικό ρόλο στην διατήρηση ή «στάλωση της κένωσης τάξης» όχι μόνο στην Μακεδ-

νία και τις γειτονικές μ' αυτήν περιοχές, αλλά και σ' άλλες, πιά απομακρυσμένες. (3 Μουχαρέμ έτους 1111: 1 Ιουλίου 1699. ΑΒΝ 135 σελ. 109).

Εν τω μεταξύ η αντίδραση των ραγιάδων στην επιβολή σε βάρος τους απ' τους Τούρκους φορολογία και ιδιαίτερα του κεφαλικού φόρου, αυξάνεται ολοένα και περισσότερο και μάλιστα όχι μόνον απ' τις φτωχές τάξεις, αλλά κι' απ' τους σχετικά εύπορους. Στο δήμο Λαγκαδά της Θεσσαλονίκης, ύστερα από αναφορά προς την Υψηλή Πύλη του ιεροδικείου της πόλης Μαχμέτ, συλλαμβάνονται και φυλακίζονται στο φρούριο της Θεσσαλονίκης για αμφονισμό εξή προύχοντες απ' το χωριό Αϊδάκι κατηγορούμενοι σαν πρωταίτιοι ταραχών. Συγκεκριμένα, οι προύχοντες αυτοί, μαζί με άλλους εκατό ραγιάδες, συγκεντρώθηκαν και κραύγαζαν μπροστά στον εντεταλμένο για την εισπραξη των φόρων της περιοχής Χασάν, ότι «δεν δίδομεν κεφαλικόν φόρον» και χωρίς να αρκασθούν σ' αυτό, λεηλάτησαν το σπίτι και την περιουσία του και έκαψαν πενήντα δύο δελτία κεφαλικού φόρου «...προξενήσαντες μεγάλην ζημίαν εις τα δημόσιον», όπως, χαρακτηριστικά, αναφέρεται στο τουρκικό κείμενο. (17 Σεβάλ έτους 1113: 28 Μαρτίου 1702. ΑΒ 33 σελ. 41 - 42).

Επίσης, για ανώμιξη και κωλυσιεργίες στην εισπραξη του κεφαλικού φόρου κατηγορούνται και τρεις κάτοικοι της Θεσσαλονίκης, οι οποίοι συλλαμβάνονται και αποστέλλονται στην Κωνσταντινούπολη κατόπιν σχετικής εντολής γιατί «...δεν διάγουν ησύχως, αλλ' αναμινύονται εις τα ζητήματα του κεφαλικού και τας υποθέσεις του εισπράκτορος αυτού εκτός δε του ότι διαρκώς συνωμοτούν εναντίον του μίρι μράν και του εισπράκτορος του κεφαλικού φόρου, συνωμοτούν και επί σκοπώ δημιουργίας ταραχών και ληστειών και είναι στοιχεία ταραχοποιών. (Μίσα Σαφέρ έτους 1116: 19 Ιανουαρίου 1704. ΑΒ 37 σελ. 46).

Σοβαρότατα προβλήματα, εν τω μεταξύ, έχουν ανακύψει από την πρόσληψη Αλβανών ως αρματολών και αρχιαρματολών, σε αντικατάσταση άλλων μη Αλβανών που έχουν παύσει ή υπολυθεί απ' τις θέσεις τους. Μερικοί Αλβανοί αρχιληστές, εκμεταλλευόμενοι την ευκαιρία που τους παρουσιάζεται εγκαταλείπουν τον ληστρικό βίο και κατορθώνουν να επιτύχουν την έκδοση υψηλών θεροτίων με τα οποία αναγνωρίζονται σαν αρχηγοί των αρματολών των καζάδων της Ρούμελης. Στην συνέχεια, μετά τον διορισμό τους και την ανάληψη επήρσης των καθηκόντων τους, αντί να τσθούν επί κεφαλής των αρματολικών σωμάτων που προϋπήρχαν στις περιοχές δικαιοδοσίας τους και που δεν ήταν αλβανικής καταγωγής, στρατολογούν απ' τους τόπους καταγωγής τους, ο καθένας χωριστά, πολυμελή ένοπλα σώματα από διακόσιους ως τριακόσιους Αλβανούς και τα εγκαθιστούν στα αρματολίκια τους. Έχει παρέλθει, ήδη, πενταετία απ' την χορήγηση στους ληστές της γενικής αμνηστίας και στο διάστημα αυτό δεν αμειώνονται κρούσματα ληστείας, εκτός από μεμονωμένα και όχι αξιόλογα περιστατικά. Ο διορισμός, όμως, Αλβανών αρματολών και αρχιαρματολών ανατρέπει την κατάσταση.

Με το πρόσχημα ότι πολλοί ραγιάδες έχουν στασιασθεί και έχουν επανέλθει στο ληστρικό βίο - γνωστή τακτική που εφαρμόσαν στο παρελθόν κατ' επανάληψη προκάτοχοι των αρματολών - Έλληνες κύρια - προβαίνουν σε φόνους, λεηλασίες και επιθέσεις σε βάρος τους. Οι Αλβανοί σκόπιμα δημιουργούν αλίμα αναταραχής και ανασφάλειας στ' αρματολικά τους για να εμφανίζονται, στη συνέχεια στους Τούρκους απαράληπτοι για την αποκατάσταση της τάξης.

Η κατάσταση σε πολλούς καζάδες της Ρούμελης, όπως έχει διαμρφωθεί απ' την παρουσία και την δράση των

θανών αρματολών, αναγκάζει, πράγματι, πολλούς ραγιάδες να καταφύγουν στα δουνά και να επιδοθούν πάλι στον ληστρικό βίο. Παράλληλα, οι Αλβανοί αγωνώντας το υφιστάμενο φορολογικό καθεστώς που έχει επιβάλει η Υψηλή Πύλη, απαιτούν και εισπράττον για λογαριασμό τους απ' τους κατοίκους των χωριών, διαβάτες, εμπόρους κι' άλλους, πρόσθετους φόρους σε χρυσά νομίσματα, μπλοκάροντάς τους στα ντερέβια και τις γέφυρες που φουρούν, απ' όπου αναγκαστικά διέρχονται οι τελευταίοι. Η Υψηλή Πύλη ενημερώθηκε απ' τις κατά τόπους τουρκικές αρχές για την κατάσταση που δημιουργήθηκε και κρίνει ότι, απ' εδώ και πέρα, η παρουσία Αλβανών αρματολών είναι όχι μόνο επιζήμια, αλλά και ιδιαίτερα επικίνδυνη. Με σχετικό φερμάνι που εκδίδεται σε αυστηρό τόνο και αποστέλλεται στον Χασάν πασά βαλή της Ρούμελης, διατάσσεται η παύση κι' απόλυση απ' τ' αρματολίκια τους των Αλβανών αρματολών, πλην εκείνων του σαντζακίου Τρικαλών, όπου η ανάγκη χρησιμοποίησής τους κρίνεται απαραίτητη. Δεν θα πρέπει να περάσει, επίσης, απαρατήρητο το γεγονός, ότι οι Αλβανοί είτε σαν ληστές, είτε σαν αρματολοί, είναι οι πρώτοι που εμφανίζονται με πολυμελή ένοπλα σώματα που πολλές φορές φθάνουν και ξεπερνούν τους τριακόσιους άνδρες, ενώ μέχρι το τέλος του 17ου αιώνα δεν συναντούμε τέτοια - τουλάχιστον όπως μας πληροφορούν τα αρχεία που συμβουλευώμαστε - ανάμεσα στους μέχρι τότε γνωστούς αρματολούς και ληστές. Στο ίδιο τουρκικό κείμενο γίνεται αναφορά και στους αρματολούς των περιφερειών Σκοπίων και Σόφιας και δίδονται εντολές στις τοπικές τουρκικές αρχές άλλους μεν απ' αυτούς να παύσουν κι' άλλους να διατηρήσουν εις την θέση τους. (Αρχαία Ρεμπή Ούλ Εδέλ έτους 1116: 4 Ιουλίου 1704. Ι.Κ. Βασδραβέλλη «ΑΡΜΑΤΟΛΟΙ ΚΑΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ» σελ. 100 - 102, παρ. 19. Έκδ. ΕΜΣ. Θεσ/νίκη 1970).

Εκτός από το παραπάνω φερμάνι για την παύση κι' απόλυση των Αλβανών αρματολών από τις θέσεις τους, εκδίδεται συμπληρωματικά και δεξυρισκή διαταγή προς τους ιεροδικαστές Βέροιας, Κίτρους και Δοϊράνης, όπου με έμφαση τονίζεται ότι «Εις το εξής, εάν περιέλθει εις γνώσιν ημών ότι υπάρχουν Αλβανοί αρματολοί εν ταίς περιφερείαις υμών ή ότι επήλθεν απώλειά τις ή ζημία εις τους οδοιπόρους, απεφασίση όπως τιμωρηθώτε άπαντες. Αναλόγως λοιπόν, ενεργήσατε μετά φρονήσεως και συνέσεως συμμορφούμενοι προς την παρούσαν δεξυρισκή διαταγήν». (7 Τζεμάζη Ούλ Εδέλ έτους 1116: 7 Σεπτεμβρίου 1704. ΑΒΝ 137 σελ. 110 - 111).

Ένα μήνα περίπου αργότερα και παρά το γεγονός ότι οι Αλβανοί αρματολοί έχουν παύσει και εκδιωχθεί από τις θέσεις τους και σ' αντικατάστασή τους έχουν τοποθετηθεί έμπιστοι στους Τούρκους πρόσωπα προερχόμενα απ' τον υπότιο πλινθισμό των ραγιάδων, η κατάσταση δεν φαίνεται να έχει βελτιωθεί. Οι Αλβανοί δεν επιστρέφουν στις ιδιαίτερες πατρίδες τους μετά την παύση τους, αλλά επανέρχονται στον λητρικό βίο και αναπτύσσουν έντονη δραστηριότητα στις περιοχές ανάμεσα Θεσσαλονίκη και Λάρισα.

Η ίδια κατάσταση φαίνεται να επικρατεί κι' από Ανδριανούπολη μέχρι Βελιγράδι, καθώς, επίσης και στις όχθες του Δούναβη.

Η επανεμφάνιση κι' αναζωπύρωση της ληστείας σε τόσα εκτεταμένες περιοχές της τουρκικής αυτοκρατορίας υποχρεώνει την Υψηλή Πύλη να προβεί στην λήψη των αναγκαίων μέτρων για την αντιμετώπισή της. Ο αρχηγός των σωματτοφυλάκων του παλατιού διατάσσεται να τεθεί επί κεφαλής στρατιωτικών δυνάμεων κι' αρματολικών σωμάτων και να διαδίσει χωρίς χρονοτριβή κατά των ληστών.

Η εντολή που του δίδεται είναι να προσπαθήσει να συλλάβει με κάθε τρόπο τους ληστές, οπουδήποτε έχουν εμφανισθεί και δρουν αυτοί και να τους τιμωρήσει παραδειγματικά, σύμφωνα με τους κανόνες του ιερού νόμου, εξασφαλίζοντας έτσι την ζωή και την περιουσία των φιλήσυχων ραγιάδων και των μουσουλμάνων.

Παράλληλα, στα ίδιο φερμάνι με το οποίο η Υψηλή Πύλη τον επιφορτίζει με τα καθήκοντα αυτά, τον προειδοποιεί ότι, σε περίπτωση που οι ληστές, από αμέλεια του, συνεχίσουν να προξενούν ζημιές και να επιδίδονται σε λεηλασίες και φόνους, θα θανατωθεί, χωρίς να υπάρξει ο παραμικρός οίκτος γι' αυτόν.

Στο φερμάνι αυτό διαφαίνεται καθαρά ο εκνευρισμός και η ανησυχία από την οποία διακατέχεται η Υψηλή Πύλη απ' την επανεμφάνιση και δράση των ληστισμωριών στις διάφορες περιοχές κι' η επιθυμία της να τεθεί όσα το δυνατόν συντομότερα τέρμα σ' αυτήν. (Μέσα Τζεμάζη Ούλ Αχέρ έτους 1116: 15 Οκτωβρίου 1704. ΑΒΝ 138 σελ. 111 - 112).

Την άνοιξη του 1705, συνταρακτικά γεγονότα εκτυλίσσονται στην πόλη της Νάουσας με αφορμή την δίαια στρατολογία από μέρους των Τούρκων, εφέδων Ναουσαίων με σκοπό, αρχικά, την στρατιωτική τους εγκύμωση και την τοποθέτησή τους, στη συνέχεια, σε γενιτσαρικά τάγματα. Πριν, όμως, γίνει η εξιστόρηση των γεγονότων αυτών ερπίνεται ακόπιμο να γίνει αναφορά σ' ένα παλαιότερο σουλτανικό φερμάνι με χρονολογία Τέλη μηνός Ρετζέπ έτους 1076: 5 Φεβρουαρίου 1666 (βλ. ΑΒΝ 49 σελ. 39 - 41), περί «Στρατολογίας εκ των καζάδων της Ρούμελης χριστιανοπαίδων ως γενιτσαρών δια τας ανάγκες της αυτοκρατορικής φρουράς και επίδολης ποινών εις τους αρνούμενους, ως επίσης και εθελοντικής καταστάξεως εις τα γενιτσαρικά τάγματα Αλβανών και Βασνίων μουσουλμάνων».

Στο φερμάνι αυτό που απευθύνεται στους ιεροδικαστές της δεξιάς, μέσης κι' αριστερής πλευράς της Ρούμελης, στους μοντεσελίμες, κεχαγιάδες, σερδάρηδες των γενιτσαρών, δικαιοκτές φρουριών και λοιπούς αξιωματικούς, γίνεται γνωστό ότι, σύμφωνα, με ισχύουσες παλιές διατάξεις επιβάλλεται η στρατολογία εφέδων ραγιάδων που κατοικούν σ' όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της αυτοκρατορίας, με σκοπό να καλυφθούν οι ανάγκες της αυτοκρατορικής φρουράς σε έμψυχο υλικό. Και επειδή, όπως τονίζεται χαρακτηριστικά στο σουλτανικό φερμάνι, έχει παρέλθει αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα χωρίς να έχει λάβει χώρα παράμοια στρατολογία είναι ανάγκη να στρατολογηθεί ένα παιδί από κάθε πολύτεκνο ραγιά, ηλικίας δέκα πέντε ως είκοσι ετών, ικανό για στρατιωτική υπηρεσία. Οι υποψήφιοι νέοι γενιτσαροί θα στρατολογηθούν κατά ομάδες από εκατόν πενήντα μέχρι εκατόν εξήντα άτομα, ανάλογα με τις περιοχές, στις οποίες θα διωργείται η στρατολογία. Η επιλογή τους θα γίνει μεταξύ των πιο εύρωστων και ρωμαλέων εφέδων και με αυστηρά αξιολογικά κριτήρια. Στους στρατολογικούς καταλόγους που θα συντάσσονται θα πρέπει να σημειώνονται με ακρίβεια τα ονόματα, καταγωγή, ιδιότητες και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε στρατολογουμένου.

Από την στρατολογία εξαιρούνται οι μονογενείς γιοι και οι περισσότεροι του ενός από κάθε πολύτεκνο πατέρα. Στις περιοχές που θα στρατολογούνται οι υποψήφιοι γενιτσαροί θα επιβόλλεται ειδική φορολογία στους ραγιάδες για την αντιμετώπιση των εξόδων αγοράς κόκκινης τσόχας για τις στολές τους και το ξύριμά τους. Παράλληλα, στο ίδιο φερμάνι παρέχονται ειδικές οδηγίες για τους Αλβανούς και Βόσνιους εφέδους μουσουλμάνους που επιθυμούν να καταταγούν

σαν εθελοντές γενίτσαροι. Στο σημείο αυτό επιστράτη η προσοχή των αρμόδιων στρατολογικών οργάνων να συντάξουν για τους τελευταίους ιδιαίτερους καταλόγους και να λάβουν όλα τα απαιτούμενα μέτρα ασφαλείας, ώστε, κατά την μεταφορά τους στην Κωνσταντινούπολη να αποφυγεί το ενδεχόμενο λιποταξίας και διαρροής τους στους ενδιάμεσους σταθμούς. Δεν χωρεί η παραμικρή αμφιβολία ότι παρόμοια κρούσματα απειλείας από μέρους των Αλβανών και Βόσνιων εθελοντών γενιτσάρων θα είχαν συμβεί κατά το παρελθόν και οπωσδήποτε ο σκοπός της λιποταξίας δεν θα ήταν η επιστροφή στις πατρίδες τους, αφού η κατάταξή τους στα γενιτσαρικά τάγματα ήταν εθελοντική, αλλά ο σχηματισμός ληστοσυμμοριών και ο διασκορπισμός τους σε πολυάριθμες περιοχές, όπου έδωσαν η λεία δεν ήταν ευκαταφρόνητη. Αυστηρή, επίσης, προετοιμασία γίνεται στο φερμάνι προς όλους εκείνους που σκόπιμα θα επιχειρήσουν να φέρουν προσκλήματα στο έργο της στρατολογίας, είτε αρνούμενοι να υπακούσουν στις σχετικές διαταγές, είτε δωροδοκώντας διάφορα υψηλά ιστάμενα πρόσωπα με σκοπό την απόκρυψη ή φυγάδευση των εφίδων ραγιάδων που κρίθηκαν κατάλληλοι για στρατολογία. Η προετοιμασία αυτή απευθύνεται κατά κύριο λόγο στους τσιφλικήδες και στους διαχειριστές των βεζυρικών και αυτοκρατορικών κτημάτων όπου το εργατικό δυναμικό αποτελούνταν αποκλειστικά από ραγιάδες, κατά το πλείστον ρωμολόους και νέους στην ηλικία. Για την πιστή εφαρμογή όλων των οδηγιών που περιέχονται στα φερμάνι σχετικά με την στρατολογία γενιτσάρων η Υψηλή Πύλη διορίζει τον εν ενεργεία ξεμπερεκτσή μπασή των γενιτσάρων Μαχμούτ σαν συντονιστή και ελεγκτή των στρατολογικών υπηρεσιών.

Μεταξύ του έτους 1666 που είχε συνταχθεί και σταλεί στις κατά τόπους τουρκικές αρχές για εκτέλεση το παραπάνω φερμάνι και του έτους 1705 που διαδραματίστηκαν τα γεγονότα στην Νάουσα με αφορμή την στρατολογία γενιτσάρων στην πόλη αυτή, στα οποία θα αναφερθούμε αμέσως στη συνέχεια, μεσολαβούν περίπου σαράντα χρόνια και στο διάστημα αυτό σε κανένα από τα αρχεία από τα οποία αντλούμε στοιχεία δεν υπάρχει καταχωρημένο νεώτερο φερμάνι για παρόμοια στρατολογία, εστός από μία διαταγή του μπεηλέρμπεη της Ρούμελης που απευθύνεται στους ιεροδικαστές Βέροιας και Νάουσας και τους δεσπόδες και προκρίτους των περιοχών αυτών με χρονολογία σύνταξης της 25 Απριλίου 1705. Η διαταγή αυτή στολμένη από την Θεσσαλονίκη στα προαναφερθέντα όργανα της τουρκικής διοίκησης, κάνει μνεία για ύπαρξη προγενέστερου υψηλού αυτοκρατορικού φερμανίου σχετικού με στρατολογία γενιτσάρων, χωρίς όμως να προσδιορίζει αν πρόκειται για αυτό του έτους 1666 ή για κάποιο άλλο μεταγενέστερο που, από παράλειψη πιθανόν του γραμματέα του ιεροδικαστηρίου, δεν έχει καταχωρηθεί στα αρχεία του.

Ταυτόχρονα, η ίδια διαταγή μας παρέχει πολύτιμα πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις ταρχές που ξέσπασαν στη Νάουσα με αφορμή την προσπάθεια των Τούρκων να επιχειρήσουν την στρατολογία από την πόλη αυτή πενήντα εφίδων Ναουσαίων προοριζόμενων για τα γενιτσαρικά τάγματα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες αυτές υπεύθυνος για την στρατολογία γενιτσάρων στην Νάουσα και την περιφέρειά της διορίζεται και αποστέλλεται ο αιχμητής Αχμέτ Τσελεμπή μαζί με δυο συνοδούς μουσουλμάνους. Οι Ναουσαίοι αποφασίζουν να εμποδίσουν την στρατολογία των νέων γενιτσάρων με δυναμικό τρόπο.

Ο αρματολός της πόλης Ζήσης Καραδήμος με τους δυο γιούς του Βασίλειο και Δημήτριο, επί κεφαλής ένοπλου σώ-

ματος Ναουσαίων από εκατό και πλέον άνδρες, δηλώνουν στον Αχμέτ Τσελεμπή ότι «ημείς δεν παραδίδουμε τους υιούς μας εις τους μουσουλμάνους» και χωρίς να περιορισθούν σε αυτό σκοτώνουν τον ίδιο και τους συνοδούς του. Αμέσως κινούνται καταφεύγοντας στα βουνά και περιεχόμενοι τους κατόπιν δεξ Είροιας και Νάουσας επιτίθενται κατά μουσουλμάνων «...πιστών του Ισλάμ», σκοτώνουν πολλούς απ' αυτούς και λεηλατούν τις περιουσίες τους. Οι Τούρκοι θεωρώντας ότι τα γόητρό τους έχει τραβήξει ανεπαρκώς από την δράση του Ναουσαίου σπληαρχηγού κι' ότι παράλληλα έχουν εκτεθεί και προς την Υψηλή Πύλη από την αποτυχημένη προσπάθειά τους να στρατολογήσουν γενιτσάρους απ' την Νάουσα, σπεύδουν να λάβουν δραστήα μέτρα για την εξόντωση του Ζήση Καραδήμου και των Ναουσαίων που συμμετέχουν στην ομάδα του.

Με ρητή εντολή του Μπεηλέρμπεη της Ρούμελης που διαδίδεται στους ιεροδικαστές Βέροιας και Νάουσας και στα άλλα όργανα της τουρκικής διοίκησης στρατιωτικά και διοικητικά, διατάσσεται επειγόντως ο σχηματισμός ισχυρού στρατολογικού αποσπάσματος διώξης. Σύμφωνα με την εντολή αυτή το απόσπασμα διώξης πρέπει να τελεχωθεί αποκλειστικά από μουσουλμάνους κατοίκους της Βέροιας που να διαθέτουν αξιόλογη πολεμική εμπειρία, κάτω απ' την αρχηγία του βοεδόδα Μουχαρέμ αγά και του μπουλούκμπαση Ρετζέπ αγά. Στο τουρκικό κείμενο αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «ο καθέκων των ανδρών του αποσπάσματος είναι «...όπως αμείλικτως καταδιώξουν και εξαφανίσουν από προσώπου της γης τους απίστους τούτους συμμορίτες», και ότι «...η σύλληψη και θανάτωση των απίστων τούτων φονέων, οίτινες απείδησαν να χύσουν αίμα μουσουλμάνου εν μέση σουλτανική οδού κατά τα παραγγέλματα του σερή αποτελεί απαράβατον υποχρέωσιν και καθήκον παντός μουσουλμάνου ενόπιον του Θεού και του θεοπέμπτου ημών προφήτου». (1 ιερού ψηφός Μαχρέμ έτους 1117: 25 Απριλίου. ΑΒΝ 139 σελ. 112 - 113).

Το καταδιωκτικό απόσπασμα που σχηματίζεται αμέσως και περιλαμβάνει οκτακόσιους αξιωματικούς μουσουλμάνους άδρες αρχίζει τον εύλογο των επιχειρήσεών του κατά του Ζήση Καραδήμου και του σώματός του. Ο βοεδός Μουχαρέμ αγά και ο μπουλούκμπασης Ρετζέπ αγάς που το διοικούν, σπριν έχουν καταστρώσει συγκεκριμένα σχέδια δράσης με βάση τις πληροφορίες που περιήλθαν σε γνώση τους για τα κινήσεις των Ναουσαίων επαναστατών.

Καταδιώκοντάς τους κατά πόδας επέτυχαν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να τους ευκλώσουν σε κάποιο από τα σημεία της κοίτης του ποταμού Αράπιτσα που έχει την πηγή του δυο χιλιόμετρα δυτικά απ' την Νάουσα, διασπείζοντας την πόλη και χύνοντας στον εύφορο κάμπο της. Παρανοήτως αποσπασματικά όπως ακριβώς έχει στο τουρκικό κείμενο, την περιγραφή της συμπλοκής που ακολούθησε:

«Ούτοι (ο βοεδός Μουχαρέμ αγάς, ο μπουλούκμπασης Ρετζέπ αγάς και οι άνδρες τους) εκπληρούντες πιστώς μετ' αφοσίωσης το ιερόν καθήκον των και καταδιώκοντες έκτοτε κατά πόδας τους απίστους συμμορίτες κατόρθωσαν βόδα τώ παντοδυνάμω Θεώ, να περισφίσουν τούτους πρό των ημερών εις τα στενά του παρό την Νάουσαν ρένοντες του ποταμού Αράπιτσα, ένθα κατόπιν κρατερώς και λυσσώδους μάχης ενίκησαν και κατετρόπωσαν αυτούς. Κατά την μάχην τήν ο μὲν επί κεφαλής της συμμορίας άπίστος αρματολός Ζήσης Καραδήμος, θληθείς δια τεσσάρων σφαιρών εις δύο φορές μέρη του σώματός του, παρέδωσε την ακάθαρτον ψυχήν του επί τόπου εις τον σατανάν, οι δέ δύο υιοί του Βασίλειος και Δημήτριος μετά εξ άλλων συμμοριτών συνελήφθη-

ισαι μεταφέρθησαν ζώντες εις Βέροιαν ενώπιον του ιερού ημών δικαστηρίου, όπως δικασθούν και τιμωρηθούν κατὰ τας διατάξεις του θεοφρουρήτου σερή».

Στην δίκη που ακολούθησε παραβρέθηκαν ύστερα από σχετική πρόσκληση ο ιεροδικαστής της Νάουσας Χαλήλ, βοεόδες, πρόκριτοι και άλλα ισχυρά πρόσωπα. Και συνέχισε το τουρκικό κείμενο:

«Οὗτοι (οι συλληφθέντες) δημοσία και εις επήκοον της σεδσάτης ομηγύριως ερωτηθέντες κατὰ σειράν έκαστος, απετόλησαν να διαπληρώσουν δια των ακαθάρτων χειλέων των τας σεσέδες φράσεις «έίμεθα αληθώς αρματολοί και διακηρύττουμε τα φρονήματά μας». Και καταλήγει το τουρκικό κείμενο:

«...κρίναντες αυτούς συμφώνως προς το ιερὸν ρητὸν του θεοπέμπτου ημών προφήτου «φρονέωσατε τους ἀπίστους ειναντισυμένους», κατεδικάσαμεν πάντας εις τον δι' αγχόνης θάνατον και παρεδώσαμεν εις τον παρακαθήμενον τὴν ιερὰ ομηγύρει βοεδάδαν Μουχαρέμ αγάν, ὅστις διέταξε και εξετέλεσθη η επιβληθείσα αυτοίς θανατική ποινή. Μεθ' ὃ διετάχθη ο μπουλουμπασης Ρετζέπ αγά ὅπως αποκώψη τας κεφαλὰς των ἀπίστων Ζήση Καραδήμου και των δυο υιών του Βασιλείου και Δημητρίου και ενεργήση την σχετικήν διαπόμπεισιν ἀνά τας σουλτανικάς οδοὺς της πόλεως. Ωσαύτως επεφορτίσθη ο τελευταίος εὗτος ὅπως κατόπιν αποστείλῃ ταύτας εις το υψηλὸν διδάνιον της Θεσσαλονίκης. (28 ιερὸν μηνὸς Σαφερ ἔτους 1117: 21 Ιουλίου 1705, ΑΒΝ 140 σελ. 112 - 114).

Συμπληρωματικές, επίσης, πληροφορίες σχετικές με τα γεγονότα που διαδραματίσθηκαν στην Νάουσα, μας παρέχονται και από ένα γενικό κατάλογο ἐξόδων που αναφέρεται σε διαπάνες συνολικού ὕψους 74.387 γροσιών, που πραγματοποιήθηκαν ἀπ' τις τουρκικές αρχές για την αντιμετώπιση των διοφόρων αναγκών του τουρκικοῦ καταδικαστικοῦ αποσπάσματος, του κλιμακίου στρατολογίας γενιτσάρων που είχε σταλεί στην Νάουσα και τέλος στην χορήγηση διαφόρων πεισμών με την μορφή δώρων στους αξιωματικούς και τους ἄνδρες που συμμετείχαν στο ἀποσπάσμα. Επίσης, ἄλλα διαφωτιστικά στοιχεία που περιέχονται στον κατάλογο αὐτὸν εἶναι ἐκεῖνα που αναφέρονται στην αριθμητική δύναμη του ἀποσπάσματος (οκτακόσιοι ἄνδρες), στη σύλληψη και εξανδραποδισμό μετὰ την συμπλοκή ἐξήντα εννέα Ναουσαίων, σαράντα αἰδρών και εἴκοσι εννέα γυναικῶν.

Προφανώς, οἱ συλληφθέντες ἄνδρες αιχμάλωτοι θα εἶναι ἀπὸ τους στασιαστές Ναουσαίους του σώματος του Ζήση Καραδήμου και οἱ γυναῖκες, μέλη των οικογενειῶν τους. Ἀπ' το συνολικὸ ποσὸ των ἐξόδων που αναφέρεται παραπάνω ὁ-θηκαν σαν δῶρα στον βοεδάδα Μουχαρέμ αγά 10.000 γρ., στον μπουλουμπαση Ρετζέπ αγά 5.000 γρ. και στους ἄνδρες του ἀποσπάσματος 30.000 γ.

Τα ἄχι ἐκμεταφρόνητα αὐτὰ δῶρα αντικατοπτρίζουν την ικανοποίηση της τουρκικῆς διοίκησης ἀπ' την αἰσια ἑκδαση των επιχειρήσεων που στόχευαν στην εξόντωση του Ναουσαίου σπλαρχηγού Ζήση Καραδήμου και των συντρόφων του. Η επιτυχία αὐτὴ των Ταύρκων μπορεί να θεωρηθεῖ σαν μὴ ἀπὸ τις πῶ σημαντικές στον στρατιωτικὸ τομέα στην προσπάθειά τους να ἀποκαταστήσουν την τάξη στην πόλη της Νάουσας που διασαλεύτηκε, ἐξ αἰτίας της ἀποτυχημένης προσπάθειας που προηγήθηκε για την στρατολογία ἀπὸ την πόλη αὐτὴ γενιτσάρων. Παράλληλα θα πρέπει να υπογραμμισθεῖ ἰδιαίτερα το γεγονός, ὅτι καμμιὰ ἄλλη παρεμφερὴς πληροφο-

ρία για παρόμοια ἀντίδραση και ἀντίσταση σε ἄλλες πόλεις ἢ χωριὰ κατὰ την περίοδο της στρατολογίας γενιτσάρων ἀπ' τις τάξεις των ραγιάδων δεν παρέχεται ἀπὸ τις πηγές τις οποίες συμβουλευόμεσθε. (Γενικὸς κατάλογος ἐξόδων του ἔτους 1117 του καζά Βεροίας: Ἀρχεται ἀπὸ 25ης Ἀπριλίου 175 ΑΒΝ 141 σελ. 115).

Εν τῷ μεταξύ η ληστεία στους καζάδες Βέροιας, Ἐδεσσας, Οστροδού, Φλώρινας, Μοναστηρίου, Περλεπέ, Καστοριῶς και Χρούπιστας - παρὰ το γεγονός ὅτι, στην θέση των Ἀλβανῶν αρματολῶν που ἔχουν παυθεῖ και ἀπολυθεῖ ἀπὸ τα αματωλίκια τους σαν επικίνδυνα και παραχοποιὰ στοιχεία και ἔχουν αντικατασταθεῖ ἀπὸ Ταύρκους - ὄχι μόνον δεν φαίνεται να ἔχει περιορισθεῖ, ἀντίθετα, παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις.

Η τουρκικὴ διοίκηση ἐφιστὰ την προσοχὴ των ιεροδικαστῶν των παραπάνω καζάδων ὅτι τα αἷτια αὐτῆς της ἀτάστασης, ἐκτὸς των ἄλλων, θα πρέπει να αναζητηθοῦν και στην ἀνικανότητα μερικῶν ἀπὸ τους νεοδιορισθέντες Ταύρκους αρματολῶν. Και ἐπιθετὸ το φαινόμενο της ἐξάπλωσης της ληστείας παρατηρήθηκε και στις περιφέρειες των διλοετῶν Τρικάλων, Ἰωαννίνων και Λάρισας, η Ὑψηλὴ Πύλη με σχετικὸ φειράνι της ἐπιφορτίζει τον ἀξιωματικὸ των ἀνακτόρων Οσμάν αγά με την ευθύνη να προβεῖ στη λήψη των ἀναγκαίων μέτρων για την ἀντιμετώπισή της, παρέχοντάς του ταυτόχρονα και το δικαίωμα να διορίζει και να ἀπολύει αρχιαρματολούς και αρματολούς «...κατόπιν συνεννοήσεως και μετὰ των προυχόντων της χώρας...» (22 Ρεμπή Οὐλ Εβέλ ἔτους 1120: 11 Ιουλίου 1708 ΑΒΝ 142 σελ. 115 - 116).

Εκτὸς του Οσμάν αγά, ἓνα χρόνο ἀργότερα διορίζεται σαν υπεύθυνος διώξης και ἐξόντωσης των ληστῶν και ἀποστέλλεται στην περιφέρεια δικαιοδοσίας του κι' ο τσαούσης του υψηλοῦ οτζακίου των γενιτσάρων Τικδεσλή Χαλήλ Τσαούς. Ἀμέσως μετὰ την ἀνάληψη των καθηκόντων του υποβάλλει ἀναφορά προς την Ὑψηλὴ Πύλη με την οποία καταγγέλλει ὅτι ο Καντὴ Ζαδέ Μουσταφά που κατέχει σαν ιδιοκτησία του την φορολογικὴ περιφέρεια Περλεπέ και Μοριχόδου δέχεται σσα χωριὰ της φορολογικῆς αὐτῆς περιφέρειας ληστές και κλέφτες που δρῶν σ' αὐτὲς τις περιοχές, τους ἀναθετὴ την εἰσπράξη των φόρων και χωρὶς να ἀρκεῖται σ' αὐτὸ τους ἐπιτρέπει να λεηλατοῦν και να ληστεύουν τα χωριὰ αὐτὰ γισ λογαριασμό του, συλλασμῶνοντας παρόλληλα και κρατώντας σαν ὄμηρους πολλοὺς κατοίκους.

Οἱ ληστές κάτω ἀπ' την κάλυψη και υποστήριξη του Καντὴ Ζαδέ Μουσταφά δρῶν ἀνενδύλητα και ὅπως μας πληροφορεῖ το τουρκικὸ κείμενο «...ὅταν δὲ τις θελήσῃ να δαδίσῃ κατὰ των ληστῶν, ο ρηθείς Μουσταφά ἐκφοβίζει τους κατοίκους λέγων «εγὼ ἔχω λογαριασμόν με το δημόσιον» ἐν ταντία περιπτώσει θα εἰσπράξω ἀπὸ εσῶς το ποσὸν των μισθώσεως» και ὡς ἐι τοῦτου εἶναι δυσχερὴς η ἐξόντωσης των ληστῶν».

Ὑστερα ἀπὸ την ἀναφορά αὐτὴ ο Τικδεσλή Χαλήλ Τσαούς διατάσσεται να συλλάβει και φυλακίσει τον Καντὴ Ζαδέ Μουσταφά στο πλησιέστερο φρούριο και να καταβάλλει κάθε δυνατὴ προσπάθεια για την ἐπαναφορά της τάξης και της ἀσφάλειας στην περιοχή συλλασμῶνοντας ἢ ἐξόντωνοντας τους ληστές. (Ἀρχαὶ μηνὸς Τζεμάζη Οὐλ Εβέλ ἔτους 1121: 9 Ιουλίου 1709. ΑΘ 76 σελ. 29-93).

(Συνεχίζεται)

Ο Δημήτριος Βικέλας και ο δεσμός του με τη Βέροια

150 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ (1985—1835)

Το 1985 συμπληρώθηκαν εκατόν πενήντα χρόνια από τη γέννηση του Δημητρίου Βικέλα. Αξίζει λοιπόν, να εξετασθεί συνοπτικά ό,τι γνωρίζουμε σχετικά με τη ζωή, τη δράση και τον δεσμό του Βικέλα με τη Μακεδονία και ιδιαίτερα με τη Βέροια.

Για το θέμα τούτο έγραψε και δημοσίευσε και μελέτη, πριν είκοσι χρόνια (βλ. Γ.Χ. Χιονίδη. Η εκ Βεροίας καταγομένη οικογένεια Βικέλα, Μακεδονικά, 7 (1966), 210 - 217), όπου συγκέντρωσε και όσες πληροφορίες δρήκα για τα μέλη της οικογένειας τούτης από τον 17ο αιώνα και ύστερα.

1. Η Ζωή, η δράση και το ποικίλο έργο του

1. Κρίνω απαραίτητο να δώσω πρώτα - πρώτα ένα αμυδρό σκαρίφημα με περιληπτικά στοιχεία για τη ζωή, τη δράση και τα διδλία του, γιατί θα υπάρχουν, ασφαλώς, μερικοί, οι οποίοι δεν θα γνωρίζουν ή δεν θα θυμούνται πολλά απ' αυτά, ώστε να μη βρεθεί έστω και ένας αναγνώστης, ο οποίος να διερωτηθεί, αν αξίζει να ασχολούμαστε σήμερα με τον Δημήτριο Βικέλα ή, μή τυχόν, αποκλειστικό κίνητρό μας είναι απλώς ένας στενός, τοπικιστικός φανατισμός, επειδή η οικογένεια του Βικέλα (από την πατρική μεριά) καταγόταν από τη Μακεδονική Βέροια.

Να ένα λακωνικό περίγραμμα της ζωής, της δραστηριότητας και του έργου του Δημητρίου Βικέλα:

Γεννήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου του 1835, στην Ερμούπολη της Σύρου. Γονείς του ήταν ο έμπορος Εμμανουήλ Δημ. Βικέλας και η Σμαράγδα Γ. Μελά, της γνωστής ηπειρωτικής οικογένειας.

Τα σχολικά χρόνια του πέρασε κοντά σε διαφόρους δασκάλους, με πρώτη παιδαγωγό τη μορφωμένη μητέρα του, με την οποία διατήρησε θερμό και άρρηκτο δεσμό μέχρι τον θάνατό της όπως ο ίδιος περιγράφει, με απλότητα, σεβασμό και με επιτυχία, στα αυτοβιογραφικά διδλία του «Η ζωή μου» και σε πολλά γράμματά του, που διασώθηκαν.

Στα 1852 (όταν ήταν 17 χρόνων) πήγε στο Λονδίνο, κοντά στους αδελφούς της μητέρας του, οι οποίοι είχαν έναν από τους πιο πετυχημένους εμπορικούς οίκους, των αδελφών Μελά. Πρέπει να θυμηθούμε ότι τον 19ο αιώνα η Αγγλία

ήταν η μητρόπολη μιάς πολύ μεγάλης αυτοκρατορίας και το κέντρο του εμπορίου της Ευρώπης, αλλά και ολόκληρου του κόσμου. Εκεί έμεινε μέχρι το 1876, δηλαδή 24 χρόνια.

Δεν απορροφήθηκε όμως, αποκλειστικά, από το εμπόριο. Ξημέρισε διαδύου-

Του Γεωργίου Χ. Χιονίδη Δικηγόρου

τας ελληνική και ξένη φιλολογία, ιστορία, αλλά και δοτανική, αρχιτεκτονική και αρχαία θέατρο και έμαθε καλά αγγλικά, αλλά και γερμανικά και ιταλικά, ενώ τα γαλλικά ήξερε άριστα από τα παιδικά χρόνια του. Για τον σκοπό αυτό γράφτηκε στο πανπιστημιακό κολέγιο του Λονδίνου, στο οποίο παρακολούθησε τους κλάδους της δοτανικής (για την οποία πήρε και δίπλωμα) και της αρχιτεκτονικής.

Από τα μαθητικά, ακόμα χρόνια ο Βικέλας καταπιάστηκε με την ποίηση και με τις μεταφράσεις Γάλλων κλασικών λογοτεχνών, ενώ στο Λονδίνο επέκτεινε το μεταφραστικό έργο του και στα έργα Αγγλων συγγραφέων. Άλλωστε, η οικογένεια των Μελά δεν υπηρέτούσε μονάχα του «Κερδών Ερμήν», αλλά και τις μούσες, αφού ο ένας θείος του, ο γνωστός Λέων Μελάς, είναι ο συγγραφέας του περίφημου, μονοδικού και κλασσικού, ηθικοπλαστικού «τ.λ. διδλίου «Ο Γεροστάθης», με το οποίο ανατράφηκαν και γαλουχήθηκαν ολόκληρες γενιές Ελληνοπαίδων. Βέβαια, ο Δημήτριος Βικέλας είχε τις πνευματικές ανησυχίες του από μαθητής και τις φανέρωσε, άλλωστε, από τότε, αλλά η επιδραση και η ώθηση που είχε από τον θείο του αυτόν ήταν, όπωςδήποτε, ευεργετική και πολύ πιθανόν καθοριστική για την παραπέρα εξέλιξή του, όπως, άλλωστε, το ομολογεί και ο ίδιος.

Εκεί γνώρισε (το 1852) την κατοπινή γυναίκα του Καλλιόπη, μία από τις πέντε κόρες της πλούσιας οικογένειας του Έλληνα μεγαλέμπορου Κωνσταντίνου Γεροσταύλου. Ο γάμος έγινε, στο Λονδίνο, τον Ιούλιο του 1866. Δεν απέκτησαν παιδιά.

Όταν συγκέντρωσε ένα αξιόλογο γνηματικό ποσό, και αφού η εταιρεία τους

είχε διαλυθεί, ενώ ήταν πιά 41 χρόνων (το 1876), ήλθε και θέλησε να εγκατασταθεί μόνιμα στην Ελλάδα όπου (το 1877) και αγόρασε (στη διασταύρωση των οδών Πανεπιστημίου και, σημερινής, Ελευθεροσπίτου) γωνιαίο, αίστολικό, μεσημερινό οικόπεδο, 777 πήχων, όπου θεμελιώθηκε μονοκατοικία, τον ίδιο χρόνο, αλλά η γυναίκα του παρουσίασε ψυχικές ανωμαλίες και έτσι αναγκάστηκε να καταικήσει οριστικά στο Παρίσι για να έχει καλύτερη ιατρική παρακολούθηση η σύντροφός του, η οποία πέθανε μετά είκοσι χρόνια, στα 1896, έχοντας πάντα κοντά της τον τυφερό και ευγενικό άντρα της.

Σ' όλο αυτό το διάστημα δεν έπαυσε όμως, να πηγαίνει στην Ελλάδα και, μάλιστα, ήταν τόσο πολλά τα αλληπάλληλα ταξίδια του, ώστε ο ανεπαλώς Γεώργιος Σουρής έγραψε το εξής πετυχημένο δίστιχο, στη μονοδιήγητη εφημερίδα του «Ο Ρωμηός»:

«Ο Βικέλας, σοφός με γνώσι και με κρίσι,
απ' το Παρίσι έρχεται και πάει στο Παρίσι».

Άλλωστε, ο Δημήτριος Βικέλας ήταν ένας περιηγητομανής και την αγάπη (γιατί όχι και τη μανία) του για τα ταξίδια την είχε σ' όλη τη ζωή του. Τις σχετικές εντυπώσεις του από ταξίδια του περιγράφει σε πολυσέλιδα γρόμματα του προς τη μητέρα του, που λάτρευε κυριολεκτικά, προς τους θείους του, τη γυναίκα του και προς τους πολλούς φίλους του, Έλληνες και ξένους, μερικά δέ είδαν και το φως της δημοσιότητας, σε περιοδικά και σε διδλία.

Τελικά, εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, το 1897, όπου μεταφέρθηκε πιά και το ορμητήριο των αλληπάλληλων και συνεχών ταξιδιών του σ' ολόκληρη τη χώρα και στην Ευρώπη.

2. Θα πρέπει τώρα να σημειώσουμε, σε εξαιρετικά αδρές γραμμές, λίγα λόγια για το συγγραφικό έργο του, το οποίο πρέπει να διαιρέσουμε σε πρωτότυπο και στις μεταφράσεις. Τα δικά του, πάλι, έργα, είναι δημοσιευμένα, είτε σε ελληνικά και ξένα περιοδικά, είτε σε ατελείς διδλία. Διευκρινίζω ότι πολλά από τα τελευταία είναι αναδημοσιευμένα από περιοδικές εκδόσεις. Οι μεταφράσεις του είναι θεατρικά και άλλα έργα στην ελληνική γλώσσα, κυρίως από τη

γαλλική και αγγλική λογοτεχνία. Τα έργα του είναι διαφόρων κατηγοριών: Ποιήματα, διηγήματα (μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν «Ο Παπα - Νάρκισσος», Η συμβουλή της Καμπάνας, Η άσχημη αεζαφή, Ο λυσσασμένος, Φίλιππος Μάρδας, Είς του οφθαλμίατρο, Διατί έμεινας διαγνώρας» κ.ά.), το εξαιρετικό και πολύ γνωστό, μέχρι σήμερα δε επανεκδομένο, ιστορικοκοινωνικό και ηθικογραφικό μυθιστόρημα «Λουκής Λάρας», περιηγήσεις και (κάτι που αγνοούν μερικοί) αξιολογές ιστορικές μελέτες, από τις οποίες η «Περί των Βυζαντινών» (που δημοσιεύτηκε, στα ελληνικά, το 1874, στο Λονδίνο) και «Η Ελλάς προ του 1821» (η οποία δημοσιεύτηκε, το 1884, στα γαλλικά και ταυτόχρονα στα ελληνικά, στον Η' (1884) τόμο, σελ. 97 - 118, του περιοδικού «Παρνασσός»), έιχαν αυθεντικότερη κριτική, επαρκούν- ται δε και χρησιμοποιούνται και τώρα, ακόμα μετά εκατό, και περισσότερα, χρόνια, από αυτούς και μαρτυρούν ιστο- ρικούς, γιατί διακρίνονται για την αν- τικειμενικότητα, τη νηφαλιότητα και τον σεβασμό της ιστορικής αλήθειας, αλλά και για την πρωτοτυπία των σκέψεών τους, όπως συνόδεθηκε και με τις άλλες ιστορικές μελέτες του, για τον φιλελλη- νισμό στη Γαλλία, για τη Βυζαντινή και τη σύγχρονη Ελλάδα, για τους Έλ- ληνες στον Μεσαίωνα, για τον Νικηφό- ρα Φωκά, για τις αναμνήσεις του Θεο- δώρου Κολοκοτρώνη, για τον Αλέξανδρο Κουμουδούρη κ.τ.λ., που ήσαν τα κεί- μενα ομήριτων ομιλιών του, στο εξωτε- ρικό και στην Ελλάδα, πολλές από τις οποίες δημοσιεύτηκαν (1893) σε τόμο, με τον τίτλο «Διαλέξεις και αναμνή- σεις», όπου περιέχονται ενδιαφέροντα κείμενα για τα βιβλία και το διάδασμα, γα τη νεοελληνική φιλολογία για την σωγή των παιδιών κ.τ.λ.

Ακόμα, ο Δημήτριος Βικέλας είχε τον τόλμη να παρέμβει και να αναμει- νθεί και στο (άλλο και τώρα) πρόβλη- μα της ελληνικής διγλωσσίας. Στιχούρ- ησε, μάλιστα, τα εξής, προφητικά - ποδορρικά, πριν 100 και περισσότερα χρόνια!

«Πού την τραβάτε, ώ γραμματισμένοι, την νέα γλώσσα, την Ελληνική; Εμπρός εκείνη μόνη της πηγαίνει. Αφήστε την να δούμε που θα βγής; Την σπένετε οπίσω την καυμίνη, ενώ αυτή εμπρός γερά πατεί. Θα σπάση το σχοινί που την τραβάτε και όλοι σας τ' ανώκελα θα πάτε».

Δυστυχώς, δεν δρέθηκε, ακόμα, ο σύλ- λογος, ο εκδότης, ο άνθρωπος, που θα συγκέντρωνε και θα τύπωνε τα «Απαν-

τα» του Δημητρίου Βικέλα, όπως έγινε και γίνεται, ιδιαίτερα στα τελευταία χρόνια, για τόσους και τόσους άλλους, όχι, πάντοτε, πινό αξιόλογους ή ισάξι- ους τούτου. Αν γινόταν τούτο, θα δια- πιστωνόταν ότι το σύνολο του πνευμο- τικού (πρωτοτύπου και μεταφραστικού) έργου του πιάνει αρκετές χιλιάδες σελί- δες, μαζί με την πλούσια αλληλογραφία του (με τον Ψυχάρη, τον Ραΐτη, τον Πα- λαμά κ.ά., για να αναφέρω ελάχιστους, από τους πινό γνωστούς, Έλληνες, χώ- ρια ότι είχε πυκνή αλληλογραφία με δε- κάδες ξένων ελληνιστών και λογοτεχνών). Αν, μάλιστα, αναδημοσιεύονταν σε τού- τα και οι πολλές κριτικές τρίτων για την όλη κοινωνική και πνευματική προ- σφορά του ή για ορισμένα, συγκεκριμένα βιβλία του, όπως διαπιστώσα μελετών- τας τις ιστορίες της νεοελληνικής φιλο- λογίας και άλλες ειδικές μελέτες που γράφτηκαν γι' αυτόν στα πλαίσια πινό γενικών εργασιών, τότε θα χρειαζόνταν πολλοί τόμοι. Να ελπίζουμε ότι θα γί- νει κάποτε και τούτο;

3. Ας δούμε τώρα την κοινωνική και εθνική δράση του Δ. Βικέλα, πάλι σε συντομία, γιατί η στενότητα του χώρου δεν επιτρέπει, ασφαλώς, πινό αναλυτική αναφορά.

Όταν κατοικούσε στο Παρίσι εργά- στηκε στα πλαίσια του «συλλόγου για τη διόδοση των ελληνικών γραμμάτων», που είχε την έδρα του, τότε, στο Παρί- σι, όπως και για την Ορθόδοξη εκκλη- σία της γαλλικής πρωτεύουσας.

Το 1895 εκλέχτηκε, στο Παρίσι, πρό- εδρος της Διεθνούς Επιτροπής, που είχε προγραμματίσει την αναδύση των Ολυ-μπιακών αγώνων, οπότε πρότεινε να τε- λεσθούν τούτοι στην Αθήνα και η πρό-ταση αυτή έγινε αποδεκτή, ενώ εκλέχτη- κες ο ίδιος πρόεδρος της παγκόσμιας ορ- γανωτικής Επιτροπής. Και, παρά όλα τα εμπόδια που συνάντησε, κυρίως στην Ελ- λάδα, μιά και η κυβέρνηση και εφημερί- δες είχαν τη γνώμη ότι δεν υπήρχε η π- νόλογη υποδομή στη χώρα, ο Δημ. Βι- κέλας επέμεινε στην προσπάθεια αυτή και (με τα άλλα μέλη της Επιτροπής) έφερε σε αίσια πέρας τους πρώτους Παγκόσμιους Ολυμπιακούς αγώνες, που έγιναν στην Αθήνα, το 1896, όπου, με- ταξύ άλλων, νίκησε και ο άγνωστος μί- χρι τότε λαϊκός τύπος Σπύρος Λούης, στον μαραθώνιο αγώνα, προσάλυντας ε-θνικό ρίγος και υπερφάνεια στον ελλη- νικό λαό, γεγονός το οποίο ανέδειξε τον εθνικισμό του, όσχετο αν τούτους τον ο- δήγησε σε λίγο στον κατυχή πόλεμο του 1897», που σκόρπισε τη θλίψη και τις βαρύτερες οικονομικές συνέπειες, οι ο-

ποίες επιδάρυναν τη χώρα μέχρι και τα τελευταία χρόνια.

Ο Βικέλας, όμως, δεν τα έβαλε κάτω. Κατάλαβε εκείνο, το οποίο αγνοούν, δυ- στυχώς, οι περισσότεροι Έλληνες, ότι δηλαδή δεν είναι δυνατόν να γίνει καμιά ειρηνική επανάσταση και ότι δεν θα έλ-θουν καλύτερες ημέρες χωρίς να βελτιώ-σουμε (όλοι μαζί και ο καθένας χωρί- στά) και το πνευματικό επίπεδό μας.

Έτσι, ίδρυσε (στο 1899), στην Α-θήνα, τον περίφημο ύπτερο «Σύλλογο προς διάδοσιν ωφελίμων βιβλίων», ο ο- ποίος κυκλοφόρησε εκατοντάδες χρήσιμα βιβλία. Συγκεκριμένα, τύπωσε πολλές σειρές, δηλαδή την πρώτη (κόκκινα βι-βλία), στα 1900 - 1908, με 100 βι-βλία, τη δεύτερη, στα 1908 - 1940 (πρά-σινα βιβλία), με 76 βιβλία, 13 βιβλία στη σειρά «Εθνικών δημοσιευμάτων» (1919 - 1926), 15 βιβλία στην «Ιστο-ρική, λαογραφική βιβλιοθήκη» (1927 - 1939), 3 περιοδικά (1907 - 1936), 3 βιβλία του κμουντικού, λαογραφικού αρ-χείου» (1935 - 1938) και 4 βιβλία στη σειρά της «παιδικής βιβλιοθήκης» (1902 - 1904). Το εκδοτικό τούτο έργο του συλλόγου συνεχίζεται και στα τελευταία 30 χρόνια, με περισσότερα από 30 νέα, αξιόλογα βιβλία. Πολλές, μάλιστα, από τις παλιές εκδόσεις ξανατυπώθηκαν και κυκλοφορούν και σήμερα. Όλα τούτα βοήθησαν και βοηθούν ουσιαστικά στην επιμόρφωση των Νεοελλήνων.

Λίγα χρόνια αργότερα (στα 1906) ο Δημήτριος Βικέλας έγινε η κινητήρια δύναμη για να ιδρυθεί ο «Όικος τυφλών» της Καλλιθέας της Αθήνας και της «Πρωτοτύπου Σκοπευτικής Σχολής» της πρωτεύουσας.

Ακόμα, και η γνωστή «Σεβαστοπου-λειος» (εργατική) Σχολή» οφείλεται στην έμπνευση (1903) του Δημητρίου Βικέλα. Άρχισε να υλοποιείται το σχέ-διό του μετά 4 χρόνια, όταν ο μεγάλος, χιώτης, ευεργέτης Κωνσταντίνος Σεβο-στόπουλος άφησε κληροδότημα με το ση-μαντικό (για τότε) ποσό των 300.000 δραχμών.

Εντονή ήταν η ανάμειξη του και στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό και ο άλλους σκοπούς, μεταξύ των οποίων ή-ταν και η έμπνευση για την ανέγερση, στον Λυκαβητό, του «Ηρώου του αγώ-νος», για τους αγωνιστές του '21, που αποτέλεσε και το όνειρο, το οποίο συ-νέλαβε από το 1905 και με τη σκέψη του οποίου πέθανε, στην Αθήνα, το βρα-δάκι της 7ης Ιουλίου του 1908, όπως πληροφορούμαστε και από το πολυσέλι-δο βιβλίο, το οποίο του αφιέρωσε (το 1953) ο απ' αδελφή ανεψιός του Αλέ-

και οσημίθιστα στη γλωσσολογία. Μεγάλα σπιτία, τους Βικελλέδες, εκεί θα δοεί η λέξη ουκάλες, οκέλλοι. Πρέπει, όμως, για να ολοκληρώσω
θεμα, να σημειώσω ότι το επίθετο α-
τιέται και με τους τύπους Μπικέ-
και Μπεκέλλας, όπως και Μπεκιέλλας
Μπικελλας, με δύο (ή και με ένα
και Βικέλας όπως και Μπεκελλίδης.

3. Πρώτος γνωστός (τουλάχιστο
μερα) γόνος της οικογένειας είναι
Χατζή Μανόλης Μπικελλας, που
τόσο πλούσιος και αξιόλογος, ώσ-
ταν πέθανε, στη Βέροια, μάλλον
1762, τον επικήδειό του έγραψε και
δωσε ο (μαθητής του περίφημου δ-
λου του Έθνους Ευγενίου Βουλγάρ-
Ιωάσαφ Κορνήλιος, που καταγόταν
τη Ζάκυθο και ήταν γνωστός ιερο-
σκαλος και ιεροκήρυκας του Πατ-
χείου Κωνσταντινουπόλεως. Ο λόγος
τός, για τον γεννήτορα Βικέλα, συμ-
λήφθηκε, μάλιστα, στον δεύτερο
του βιβλίου του «Λόγοι, πανηγυ-
και επιτάφιοι», ο οποίος (τόμος)
πώθηκε, στη Ενετία, το 1788. Το
τζής, που προηγείται στο ονοματεπ-
μο, είναι ευδεικτικό ότι ο πρώτος,
στός πρόγονος του Δημητρίου Β-
επισκέφθηκε τους Αγίους Τόπους,
λαδή τα Ιεροσόλυμα. Στα 1805 ένο-
λο μέλος της οικογένειας, ο Δημήτ-
αφιέρωσε εικόνα του αγίου Ελευθ-
στην Παναγία Παλαιοφορίτισσα της
ροιας και αναφέρεται εκεί ως γιός
Χατζή Γιαννακή Μπεκέλα. Βλέπομε
πών ότι το «Χατζής» συνοδεύει και
τερον Βικέλα.

Ο Γάλλος διπλωματικός υπάλλη-
και περιηγητής Κουζινερό, περιγρ-
τας το «Ταξίδι στη Μακεδονία», α-
ρεται σε κάποιον (άλλον;) Βικέλα,
ποιός (το 1763,) τον φιλοξένησε
τον περιποιήθηκε πολύ. Ήταν πλού-
και άνθρωπος των γραμμάτων, αφο-
ξερε καλά (και) αρχαία ελληνικά,
στα δε είχε ειδική μεταχείριση από
Τούρκους, γιατί τον προστάτευαν
Αγγλοι. Πέθανε στη Θεσσαλονίκη
που πήγαινε συχνά), πτωχός, με
πεια τα παιδιά του να ξενιτευθούν
Γερμανία.

4. Βέβαιες πληροφορίες έχωμε για
παππού του Δημητρίου Βικέλα, τον
μήτριο Μπεκέλλα, ο οποίος ήταν,
σης, μορφωμένος, αφού υπήρξε μαθ-
του Νικ. Βάρκοση και αλληλογραφ-
με αξιολόγους ανθρώπους της επ-
του.
Τελικά, έφυγε στην Κωνσταντι-
λη, όπου ασχολήθηκε με το εμπόριο
βαμβακερών υφασμάτων και κύρια με
περίφημα προσόψια αχσδλίο που

και οσημίθιστα στη γλωσσολογία. Μεγάλα σπιτία, τους Βικελλέδες, εκεί θα δοεί η λέξη ουκάλες, οκέλλοι. Πρέπει, όμως, για να ολοκληρώσω

τασκεύαζονταν στη Βέροια, αντικείμενο, με το οποίο απασχολούνταν και η οικογένεια των Ρακτιδών.

Μόλις άρχισε η ελληνική επανάσταση του '21 εγκατέλειψε την Κωνσταντινούπολη (με τα δυο αγόρια και τα δυο κορίτσια του), πήγε στη Μύκονο και πάλι εκεί κατέληξε στη Σύρο (την τότε, αλλά και τώρα, ονομαζόμενη Σύρο), όπου είχαν καταφύγει πολλοί πρόσφυγες (εκεί δέ είχε καταλήξει και η οικογένεια της μητέρας του, των Μελά), μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονταν και πολλοί Μακεδόνες, όπως πληροφορήθηκεμε λεπτομερέστερα από τελευταίες μελέτες.

Έτσι ο Δημήτριος Βικέλας γεννήθηκε στη Σύρο, το 1835. Για τη γέννηση και τα παιδικά χρόνια του Βικέλα στη γενέτειρά του γράφει αρκετά ο ίδιος στο διήγημά του «Η ζωή μου», ο ανιψιός του Αλέξανδρος Αρ. Οικονόμου και τελευταία ο εκπαιδευτικός Δημήτριος Βαρθολίτης, που συγκέντρωσε αξιόλογα, νέο υλικό και το δημοσίευσε στο τεύχος 4, του έτους 1984 του περιοδικού «Συριανά», με τίτλο «Δημήτριος Βικέλας, ο Συριανός» και φρόντισε και (ανα-) δημοσιεύτηκε ήδη και στο περιοδικό τούτο δηλαδή στη «Νιόουστα».

5. Μιά άλλη ρίζα της οικογένειας εγκαταστάθηκε στην Ουγγαρία και είχε αρχηγό τον (αδελφό του παππού του) Νικόλαο Μπεκέλα, ο οποίος δαπάνησε για να χρυσωθεί και για να ζωγραφισθεί ο ναός της εκκλησίας της Ορθόδοξου Κοινότητας της Βουδαπέστης, όπου υπήρχε και ο οικογενειακός τάφος του.

Εξάλλου, ένας άλλος Μπεκέλλος, ο Γεώργιος, είχε συλλάβει ωρίστερο τη σκέψη για την ανέγερση (με άλλους Έλληνες) της εκκλησίας τούτης.

Ο Νικόλαος είχε δαπανήσει αξιόλογα ποσά και για την έκδοση διβλίων ταύτων και για το ελληνικό σχολείο της Πίστης.

Εκτός απ' αυτούς γνωρίζουμε σειρά και από άλλους απόγονους της οικογένειας αυτής, στην Ελλάδα και στα εξωτερικά. Πολλές ειδήσεις δίνει και ο ίδιος ο Δημ. Βικέλας στο διήγημά του «Η ζωή μου». Επίσης, στους ανέκδοτους κώδικες της Ορθόδοξης Κοινότητας της Βέροιας βρίσκουμε αξιόλογα στοιχεία για τη βάπτιση, για τις προίκες κ.τ.λ. μερικών μελών της οικογένειας Βικέλα - Μπεκέλλα μέχρι και τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας. Άλλωστε δε το επίθετο τούτο φέρνουν αρκετοί και τώρα, στην Αθήνα και αλλού.

6. Όπως γνωρίζουμε ακριβώς μέχρι τα τελευταία χρόνια, στη Βέροια, το

περίφημο (με τα 1950 μεγάλα καρφιά της εξώπορτας) «Μπιελάθ'κο σπίτι», για το οποίο γράφει και ο Δημήτριος Βικέλας στο διήγημά του «Η ζωή μου» τα εξής:

«Κειμένη» (η οικογενειακή οικία) «επί στενής λιθοστρώτου οδού, διατηρεί εισέτι την επιδλητικότητα της. Η επί της οδού θύρα φέρει ακόμη» (δηλαδή το 1901, οπότε επισκεφθηκε ο Δημ. Βικέλας τη Βέροια, όπως θα δούμε, αμέσως, πιο κάτω) όλα τα μεγάλα πλατυκέφαλα καρφιά, τα οποία την εθωράκιζαν, ο δε στενός τοίχος του υπογείου υψόεται χωρίς παράθυρα μέχρι του πρώτου πυλώματος. Αι ταιούται προφυλάξεις μαρτυρούν την έλλειψιν ασφαλείας και τον φόβον κακοδούλων επιδρομών. Εις τα άπιοθεν του πρώτου και του δευτέρου πυλώματος εκτείνεται καθ' όλον το μήκος της οικίας ευρεία στοά υπόστεγος. Εις τα άκρον της στοάς του δευτέρου πυλώματος κείται η αίθουσα της υποδοχής. Η πλουσία διακοσμησις των τοίχων νης και της επιχρυσού οροφής, η γλυπτή ξυλεια, είναι ενδείξεις της αφορίας των πρώτων ιδιοκτητών. Μεταξύ των δυο παραθύρων της αίθουσας είχε ζωγραφισθεί επί του τοίχου επιγραφή, δυνάστωστος σήμερον, εκ της οποίας φαίνεται ότι η αίθουσα διεκοσμήθη κατά το 1773».

Στο μέρος (οδός Αγίου Δημητρίου 3, κοντά στο παλιό κτίριο του Γυμνασίου), όπου δρισκόταν το σπίτι του Βικέλα, εντοιχίστηκε πάνω από την είσοδο της νέας οικοδομής, μαρμαρίνη πλάκα, με επιχρυσωμένα, κεφαλαία γράμματα, η οποία έχει ως εξής:

«Εδώ σωζόταν, μέχρι το 1963, το αρχοντικό Βικέλα, «Το Μπιελάθ'κο σπίτι». Ελλην. Περιηγητ. Λέσχ. Τμήμα Βεροίας, 1982». Η πρόταση αυτής στον φιλοπάτριδα δικηγόρο της Βέροιας κ. Αθανάσιο Δαδύρα.

Ακόμα, ο λόφος, που υψώνεται νοτιοδυτικά της πόλεως λεγόταν (μέχρι πριν λίγα χρόνια, αλλά, συχνά, και σήμερα) «βίλλα» ή «λόφος» του Βικέλα (όπου τώρα, βρίσκεται εδώ και 15 - 18 χρόνια, το εξοχικό σπίτι του συνιδεοφρου διηγούμενου Μιχάλη Χασιώτη). Θα πρέπει, όμως, να διευκρινιστεί ότι «η βίλλα Βικέλα» είναι κατασκευάσμα των τελευταίων 50 χρόνων και χρησιμοποιόταν για θερινή διαμονή. Αγοράστηκε, το 1933, από νεώτερο, συνώνυμο γόνο της οικογένειας, τον Δημήτριο Βικέλλα (με δύο λ) του Γεωργίου, δηλαδή ανιψιό του λογοτέχνη από αδελφού, που ήταν, τότε, διευθυντής του υπουργείου Εξωτερικών, με τον βαθμό του πρόξενου υπουργού, ο οποίος εκανέ τις παλοκαιρινές διασκέψεις

του στη Βέροια. Τούτος το αγόρασε σε πλειοδοτική δημοπρασία (από την Εθνική Τράπεζα, η οποία ενεργούσε ως διαχειρίστρια της Ανταλλαξίμης Περιουσίας), με ομολογίες των δανείων ανταλλαξίμων και με τίμημα 16.100 δρχ. Η άλλη έκταση δρίσκειται στην άλλοτε συνοικία «Μπαϊρ» και ήταν 40 στρέμματα, περίπου.

Επίσης, οι καλλιτεχνικές - πνευματικές γιορτές, που έκανε ο δήμος της Βέροιας στα χρόνια της ανώμαλης επιταγίας, ονομάζονταν «Βικέλειαν». Εξάλλου, ιδρυμένοι τελευταία αθλητικοί, φυσιοατρικοί κ.τ.λ. σύλλογοι της Βέροιας φέρνουν και το όνομά του, στον τίτλο τους.

Στη Βέροια υπάρχει προτομή του, στην περιοχή του πάρκου «Ελλάς», η οποία κατασκευάστηκε (το 1955) με έξοδα του «συλλόγου προς διάδοσιν ωφελίμων διδλίων» και του «συλλόγου Βεροίαν» της Θεσσαλονίκης. Υπάρχει, ακόμη, και οδός που είναι αφιερωμένη στο όνομά του, η οποία ενώνει την οδό Μητροπόλεως και την Κεντριάη.

Τέλος, ο παιδικός σταθμός της οδού Π. Μελά 6, της Βέροιας (Π.Ι.Κ.Π.Α.) κατασκευάστηκε από συγγενείς του (κληροδότημα της οικογένειας του Εασιλίου Μελά), το 1936, και λειτουργεί μέχρι σήμερα, εξυπηρετώντας πολλές οικογένειες και παιδιά (νήπια).

7. Ο Δημήτριος Βικέλας, επισκεφθηκε την τουρκοκρατούμενη Βέροια τον Σεπτέμβριο του 1901 και ή, τότε, πολύ δραστήρια φιλελευθέρων αδελφότητα της πόλεως «Μέλισσαν» τον ανακήρυξε (στις 7.10.1901) επίτιμο πρόεδρό της, γεγονός το οποίο συγκίνησε πολύ τον συγγραφέα. Στα 1905 έστειλε στην Πηλεόπη Καμπιτογλου επιστολή και δυο λίρες δια τους αγαθοεργούς σκοπούς του συλλόγου κυριών και δεσποινίδων της Βέροιας, όπως προκύπτει από φωτοτυπία της που μου χάρισε ο συνάδελφος κ. Ξαννός Κούγκας.

8. Η πλούσια διδλοθήκη του κατέληξε στο Ηράκλειο, της Κρήτης, και (με τους 4772 τόμους - τίτλους της) δοθήθηκε στο να σχηματιστεί μία αξιόλογη δημοτική διδλοθήκη, η οποία, μάλιστα, φέρει τον τίτλο «Βικελαία Βιβλιοθήκη». Η τουρκοκρατούμενη (τότε) Βέροια δεν προσφερόταν για τη σχετική δωρεά σε τούτη της διδλοθήκης του Δημητρίου Βικέλα, αν και αυτή ήταν η αρχική επιθυμία του.

III. Επιλεγόμενα

Και μπαίνει τώρα το ερώτημα: «Η» (Συνέχεια στη σελίδα 61)

34. ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Είναι το μεγαλύτερο και αρχαιότερο μοναστήρι του τόπου μας, που πρόσφερε πολλά στους αγώνες για τη Λευτεριά.

Ήταν μοναστήρι ανδρών που χτίστηκε τον Ζ' μ.Χ. αιώνα και μέχρι τελευταία έχει υποστεί πολλές καταστροφές.

Το 1844, το μοναστήρι ανακαινίσθηκε από την μεγάλη πυρκαγιά και έλαβε

Του Τάκη Μπαί

αυτή τη μορφή. Μία επιγραφή πάνω στην κυρία είσοδό του μας πληροφορεί τα εξής:

Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ ΟΥΤΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΑΝΩΚΟΔΟΜΗΘΗ ΟΙ
ΠΥΡΠΟΛΗΘΕΙΣ ΤΩ 1844 ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΕΤΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΥΟΝΤΟΣ ΤΗΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΒΟΔΕΝΩΝ ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΚΥΡΟΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ
ΚΑΙ ΗΓΟΥΜΕΝΕΥΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΣΕΒΑΣΜΙΑΣ
ΤΑΥΤΗΣ ΜΟΝΗΣ
ΑΝΘΙΜΟΥ
ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

Πέρα όμως από αυτή την καταστροφή το μοναστήρι ξαναπυρπολήθηκε το 1906 από τους Βουλγάρους Χατζή και Λούκα, γιατί συγκέντρω-
νε και έδινε άσυλο στους Μακεδονομάχους. Σαν
από θαύμα σώθηκε μόνο η Εκκλησία. Την τελευταία
καταστροφή στα κελιά έκαναν οι Γερμανοί
το Μάη του 1944 γιατί πάλι το ιστορικό μοναστήρι
πρόσφερε βοήθεια σε αντάρτες.

Πολλές διαφωνίες υπήρξαν κατά καιρούς
για το αν το μοναστήρι ανήκε στη Μητρόπολη

Βοδενών ή Βεροίας και Ναούσης. Τα τελευταία
χρόνια έχει οριστικοποιηθεί η θέση του
μή μας Μητρόπολη.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Πρόδρομος
Νάουσας είναι μετόχι του μοναστηριού
και η μόνη Εκκλησία που γλύτωσε από
το μεγάλο χαλασμό του 1822.

Η παράδοση μας λέει ότι μερικοί
έκλεψαν τα μουλάρια του Προδρόμου
ο Άγιος τους τιμώρησε με παράλυση,

μουλάρια επέστρεψαν μόνο τους στους καλο-
γήρους.

Πρόσφατα ιερόσυλοι έκλεψαν 49 εικόνες από το τέμπλο της Εκκλησίας, οι οποίες ποτέ δε βρέθηκαν.

Σήμερα στο μοναστήρι που είναι φραγμένο με ψηλή μάντρα, την κεντρική θέση κατέχει η εκκλησία ρυθμού Βασιλικής, με τρεις μικρούς τρούλους και Νάρθηκα, ενώ στη Βόρεια πλευρά γίνονται Ξενώνες - κελιά κτλ. από δωρεές των Ναουσαίων. Υπάρχουν θέβαια και τα μικρά καμαράκια που φιλοξενούν πολύ κόσμο.

Μια βρύση με άφθονο νερό έχει την εξής επιγραφή:

ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ
ΕΓΙΝΕ Η ΒΡΥΣΗ ΑΥΤΗ
ΣΤΙΣ 24 ΙΟΥΝΙΟΥ 1980

Δίπλα είναι γραμμένο το όνομα του τεχνίτη:

ΜΑΣΤΡΟΧΡΗΣΤΟΣ ΦΡΑΓΚΟΤΣΙΝΟΣ

Η βρύση είναι δωρεά του συμπολίτη διομή-
χανου Γρηγόρη Βαρβαρέσσου.

Απέναντι από το μοναστήρι στη λακιά είναι και το μικρό εκκλησάκι όπου αναβλύζει το αγίασμα του μοναστηριού, ενώ στην πάνω μεριά είναι το μνημείο της Εθνικής αντίστασης όπου διαθέζει κανείς τους στίχους:

θέλει

αρετήν

και τόλμην

η Ελευθερία

και την επιγραφή:

ΣΤΑ ΠΑΛΗΚΑΡΙΑ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΠΟΥ ΕΠΕΣΑΝ ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ
ΤΟΝ ΜΑΗ ΤΟΥ 1944
ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ

(Συνέχεια από τη σελίδα 59)

Δημ. Βικέλας

ταν, λοιπόν, Βεροιώτης ο Δημήτριος Βικέλας, εξαιτίας του γεγονότος ότι η γενιά του, από την πλευρά του πατέρα του, καταγόταν από τη Βέροια, αφού ο ίδιος γεννήθηκε στη Σύρο και έζησε εκεί, όπως και στην Κωνσταντινούπολη, στο Λονδίνο στο Παρίσι και στην Αθήνα και όχι στη Μακεδονική Βέροια, ενώ από τη μεριά της μητέρας του καταγόταν από την Ήπειρο;

Το πρόβλημα είναι πιά γενικό, ποιά, δηλαδή, κριτήριο πρέπει να χρησιμοποιούμε προκειμένου να προσδιορίσουμε την καταγωγή ενός διάσημου ανθρώπου, ερώτημα που προέκυψε και τέθηκε, π.χ., και για τον μεγάλο Ελευθέριο Βενιζέλο, ο οποίος γεννήθηκε μόν στην Κρήτη, αλλά η οικογένειά του (από τη μεριά του πατέρα του) προερχόταν από τη Μάνη ή για τον Ιωάννη Κωττούνιο, ο οποίος γεννήθηκε μόν στη Βέροια, αλλά από πατέρα ο οποίος ήλθε από το νησί Κύθηρα για να εμπορευθεί στη (Μακεδονία), ενώ ο ίδιος (ο Ιωάννης Κωττούνιος) έφυγε νέος από τη Βέροια και κατέληξε στην Ιταλία, όπου έζησε τα περισσότερα χρόνια του (στην Πάδοβα), εκεί αναδείχθηκε και πθανε, υπογράφοντας, όμως, πάντοτε, ως «Βεροιαίος», (βλ. σχετικά Γιώργου Χ. Χιανίδη. Η Βέροια (και όχι τα Κύθηρα) είναι ο τόπος γεννήσεως του Ιωάννου Κωτουνίου, Μακεδονικά 22 (1982) 498 - 505, όπου και βιβλιογραφία).

Αντί, όμως, να προβληματιζόμαστε και να χωριστούμε, ενδεχόμενα, σε στρατόπεδα αντιφρονούντων ή, αντίθετα, να

συμφωνήσουμε άλλοι και να παραδοθούμε στην αγκαλιά ενός άκριτου, αρρωστημένου και άμετρου τοπικισμού (ενώ υποτίθεται ότι προσπαθούμε να γίνουμε πολίτες μιάς κοινής ευρωπαϊκής κοινότητας) θα παραχωρήσω νεορά τον λόγο στον ίδιο, δηλαδή στον Δημήτριο Βικέλα, στον μόνο που δικαιούται, άλλωστε, να έχει την τελευταία λέξη, τουλάχιστο για την περίπτωση του, που εδώ μας απασχολεί.

Γράφει, λοιπόν, ο ίδιος στα αυτοβιογραφικά διδύλια του «Η ζωή μου», παιδικά αμνησεις - νεανικοί χρόνοι» (Αθήνα 1908, σελ. 6-7) τα εξής συγκινη-

τικά και αφοπλιστικά για οποιονδήποτε αμφισβητία:

«'Αλλ' αισθάνομαι ότι, εάν ήτο δυνατόν, και σήμεραν έτι, να στήσω την σκηνήν μου εις Βέροϊαν, εκεί ήθελα ανεύρει την πατρίδα, καθόσον εκεί συγκεντρώνται αι οικογενειακαί μου παραδόσεις.

Δεν λησμονούμεν ότι εκείθεν καταγόμην. Επὶ του τάφου του πατρός μου, εις το νεκροταφείον των Αθηνών, υπά το όνομά του εχαράξαμεν τας λέξεις «εκ Βεροίας» ο αδελφός μου ενέγραψεν εις το σχολείον του πρωτότακόν του ως Μακεδόνα την καταγωγήν, και εγώ δέ μετὰ των Μακεδόνων πάντοτε συγκαταλέγομαι».

Π ρ ο σ ο χ ή :

Η νέα διεύθυνση του περιοδικού «Νιάουστα», και του Συλλόγου Αποφοίτων Ναούσης είναι:

Βασ. Φιλίππου 21

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ῥα

ός κι

η Νιάουστα

φιβγαν το παλικάργια οι μά-
βαναν φυλαχτό κι' ἔριχναν
μια ἀπ' την πόρτα κατό-
να μην ἔχει ἱμπόδια του τα-
γένητι καλὸ ὅπου τρέχει

ημουνίθηκαν αὐτά, ἄλλα-
ρόνια.

πλειότερα πιντγιὰ που ἔφι-
ακόμα μ'κρῶ, δικάξι -δικαϊ-

Νικ. Σπάρτη

ον κι 'οι γουνεῖς τους δεν
ους δώσουν τα ναύλα τους
αγκάζουνταν να σηκώσουν
ὅταν καζαντούσον μι του
ρι τάστειλναν ουπίσου για
θούν. Η ἀπόδειξη πῶρα κᾶ-

οφλητική ἀπόδειξις

αινόμενος Στεργίος Κίτσιος
σωπος του εν Θεσσαλονίκη
Ἀντωνίου ἔλοβον παρὰ του
αι δια χειρὸς του
ονικὸς τριάκοντα πέντε (35)
λῆσιν του προς τον Χριστᾶ-
ωνίου χρέους αὐτοῦ στομι-
γγυητικῶς δια του υπο χρο-
1/24 Μαΐου 1907 ἐπτά εκ
μ. οκτακοσίων τεσσαράκον-
γραμμίου προς αὐτὸν υπο
αναστῶν προς διακοπὴν πᾶ-
αυτοῦ σχετικῆς ἀγωγῆς και
τολὴν της ἐκτελέσεως σχε-
οτικῶν αποφάσεων ἐναντίον
τω ἀνακηρύττω τον κ.
ἀλλαγμένον τελείως ἀπὸ πᾶ-

αούση τη δωδεκάτη Μαρτίου
δεκα

Οι μάρτυρες

εολόγης Τσιακμάκης

Κώστας Γαλονός

Αντώνιος Τσιγκτίκου

τραγουδι στη Νιάουστα ου-
έναν που γύρισε ἀπ' τη
στορνας ἀπὸ χρόνια κι βρή-
ναῖκα του να πλένει τα ζντρά
α βρύση που πήγαινε να που-

τίσει τ' αλούγο του. Αὐτὴ δεν τ
κατάλαβει κι θέλουντας αὐτὸς να
δουκιμάσει αν ἦταν πιστὴ τη ρώτη
πουλλές βουλές. Ἔτσι βγῆκειν του
γούδι:

Χάραξιν η ἀνατουλή κι δρόσαιεν

Δύση

παν τα πουλάκια στις βουσκές κι

ὀμουρφεῖς να πλένουν

πήρα κι γω του Γρίβα μου πάνου

τούν πουτίσου.

Βρίσκου μνιὰ κόρη πόπλυνει σι

κρύγια βρυσούλα

κι γω νιρὸ τη γύριψα κι' ἀπλουσεῖν

μι δώσει

Δώδικα κούπεις μούδουσεῖν στα μά

δεν την εἶδα

κι κα τις δικατέσαιρις την εἶδα δα

μσένη.

— Κόρη τ' ἔχεις κι θλίβισαι κι βα

ναστινάζεις;

— Ἐχου ἀντραν στη ξινιτχιά δώ

χρόνια τῶρα

κι' οὔτι χαρτί δεν μόντειλειν οὔτι

τὸς του ἦρθειν..

Κι' ἀκόμα ντιγὸ τουν καρτιρῶ κι τ

τούν παντυχαίνου

Κι' ἀπὲ δα γένου καλουγριὰ τα

δα φουρέσου.

— Ου ἀντρας σου ἦταν ὀρρουα

βαργιὰ για να πιθάνει

κι τουν ιδάνισα πανί, μ'εῖπειν να μ

δώσεις.

— Αν τουν ιδάνισεις πανί ἔχου ν

του δώσου.

— Γω τουν ιδάνισα κιρί, μ'εῖπειν

μι του δώσεις.

— Αν τουν ιδάνισεις κιρί ιγὼ δ

του δώσου

— Γω του ιδάνισα φιλή, μ'εῖπειν

του δώσεις.

— Αν τουν ιδάνισεις φιλή, φιλή να

να πάρεις.

— Κόρη μου ιγὼ μι ου ἀντρας

ιγὼ μι ου καλὸς σου.

— Αν εἰσει ου ου ἀντρας μου, α

σει σὺ ου καλὸς μου

πὲ μοι σημάντγια της αυλῆς, τὸ

σι γνουρίσου.

— Ἐχεις μηλιά στην πόρτα σου κ

μα στην αυλή σου

κάμει σταφύλια ρουζακιά κι του

μουσκότου.

— Ιγὼ μουν κρассаυπούλησα κι

βηνεις κι τὰ'δεις

Αν εἰσει ου ου ἀντρας μου, αν

ου καλὸς μου

πὲ μοι σημάντγια του κουρμιού, τ

σι γνουρίσου.

— Ἐχεις ιλιά στου στήθους σ

ιλιά στην σμασκάλη.

— Καλέ μου σὺ'σει ου ἀντρας

οὕσει οὐ καλὸς μου.

Τώρα αὐτὰ ἀπόμειναν σαν παραμύθια.

Τότε δὲν πήγαιναν μούγκι στὴν Ἀμερική, πήγαιναν κι αἱ ἄλλα μέργια.

Οὐ Ζαφεῖρης οὐ Μπέρους πῆγαν στὴν Κουσταντινούπολη κι ἀνοίξουν μπακάλικο που τοῦ'λιναν «Ἡ δικαία χεῖρ».

Οὐ Φίλιππος οὐ Ἀρνής στὴν Κουσταντινούπολη ἀποῦδαξιν φαρμακοποιός.

Οὐ Δάσκαλους οὐ Χουνός ἦταν δικατρία χρόνια διαφιντῆς στου σκουλαρχείου τῆς Ἀλιξάντρειας.

Οὐ Γουργουλιάτους ἦταν τρουφουδάτσης του Τούρκικου στρατοῦ στου Σιράγιβου τῆς Βουσνίας. Τότε οὐ Σιφιρτζῆς σκότουσιν ἕναν στου Μηνά του καφινείου κι ὕσταρνας οὐ Γουργουλιάτους τουν πῆρην στου Σιράγιβου για να τουν γλυτώσει. Εἰκεί οὐ Σιφιρτζῆς ἐπάσαιν δουλειά κι καζόντισιν παρὰ δεις.

Οἱ Λυσιμάχουδὸι ἐφτασαν ἴσαιμι τὴν Κίνα. Ἀγόραζον θηρία κι τα πουλούσαν στὴν Ἡρώπη. Στου δρόμου τάδειχναν στους κόζμους για να μαζώνουν παρὰ δεις.

Οὐ Μούγκρης πῆγιν στου Σουδάν κι γίνηκεν αντιβασιλέας μι Βοσιλιάν τουν Ἀλῆντινάρ.

Ἐνας γιὸς του Γαλαναῦ γίνηκεν στὴν Ἀμερική μιγάλους κι τρανός μι τις Μόδεις κι γίνηκεν πασιγγουστους αἱ ὅλουν τουν κόσμου.

Ἐνας Μπασδέκας πῆγιν στὴν Αἴγυπτου κι ἀπου κει στὴν Ἀμερική μαζί μι τουν Ξανθίδη.

Οἱ Κουκκιναιοὶ ἐστειλναν λουκάνικα στὴν Ἀμερική.

Οὐ Μακέχαν που τουν εἶδαμι στὴν τηλιόρσση εἶναι Νισουστινός κι λέγητι Ἀρνή.

Ἐνας Τσιώρης ἦταν σουσίας του τρανοῦ ἡθουπιῦ Ἀδόλφου Βαλεντίνου. ἔπηνειν τὴ θέση του στου χαυρῶ.

Ἐνας Μπαλταδώρους εἶναι ἀξιωματικός τῆς ΡΑΦ.

Ἡ Κουσταντινίδου που παίζει σι ὁ πειρεὶς τῆς Ἡρώπης κι ἡ Διβιντζή πιάνου αἱ ὅλουν τουν κόσμου γνωστές.

Κι ἄλλοι κι ἄλλοι πολλοὶ σι ὁλουν τουν κόσμου.

Οὐ Τσιακμάκης πόφκιανειν σαπούνα πῆγιν στὴ Σαλουνική κι ἀνοίξιν ἀργουστάσιου για σαπούνια. Στὴ Σαλουνική πῆγαν πολλοί. Οἰκουνομαῖοι, Πιχλιβοναῖοι, Τσιτσαῖοι κι ἄλλοι.

Στὴν Ἀθήνα ἀπού του 1920 πῆγαν οἱ Λουγγαῖοι, Κυρτσαῖοι. Ἐπὶ τουρκίας ἐφυγειν οὐ Μιλτζιονῆς, οἱ Μπαρπαγι-

άννηδοι, Κουλτσιόκιδοι, Κουσταντινίδης πού'ταν κι γραμματέας τῆς Βουλῆς κι ἔγραψιν ἱστουρία για τὴν Ἀθήνα μι μπραβείου. Σποῦδαξιν στὴ Γερμανία.

Οὐ ἱγιὸς του Μπαρπαγιάννη ἦταν Δάσκαλους κι ὕσταρνας γίνηκεν διαφιντῆς στου Βισμηχανικό Επιμητήριου τῆς Ἀθήνας.

Μικρὸ πιντγιὰ πῆγαν στὴν Ἀθήνα για να γένουν οἰουματικοὶ στου Μακιδουνομαχικό Αγώνα. Ἐτοὶ γίνηκαν οὐ Σομαράς, οὐ Λιμπινιάς, Τσιλιάλης, Κουτσουγιώργης κι ἄλλοι.

Οὐ Κουσταντούλης ἔγραψιν πολλὰ στοιχάκια για τὴ Εἰνιτχιά κι τους καμύς τῆς. Για ἕναν Δημητρὸν που ἔχασιν τὴ Ζουή του στα ἔξνα γράφει: Ἀφ' ὄντας ἐγεννήθηκα στα ἔξνα τυρανιούμαι

ἐως καὶ στὸ ἐνὺνιον πατρίδα ἐνθυμούμαι.

Βελόνια με ἐγγίζουνε δὲν ἔχω ηουχία του ἕνα εἶναι δύσβακτα ἀπὸ τὴν τυρανία Γονατιστὰ προσεύχομαι καὶ ἔχω τὴν ἐλπίδα

εἰς τὸν Θεὸν τὸν ἡψιστὸ να ἶδω τὴν πατρίδα.

Δημήτριον με κράζουνε στὸ ὄνομα ἐμένα

καὶ ἡ σκληρὴ ἡ τύχη μου με ἐρίξε στα ἔξνα.

Οἱ ἄνθρωποι ἐχαίρονται με συγγενεὶς καὶ φίλους

καὶ γω στα ἔξνα ἔρμος γυρίζω σαν τους σκύλους.

Θάλασσες ἐδιόθηκα καὶ ἦρθα εἰς τὰ ἔξνα

καὶ δυστυχὲς ἡ μήτηρ μου ἐθλίβεται για μένα.

Δημήτριον στὴ βάπτιση με εἶπον τὸ ὀνομά μου

στον πόνο μου με εὐχονται καὶ στα γε-νεθλιό μου.

Ευχόμενοι οἱ ἄνθρωποι ἐμένα ἀναφέρουν

καὶ μόνα τ' ἀφουκάλιπα τὰ χάνια με δέρνουν.

Νυχτώνει κι ἀναπαύονται οἱ ἄνθρωποι σὲς κλίνες

καὶ γω εἰς τὰ κατώγια κοιμούμαι με τις χήνες.

Ρυάκια καὶ θάλασσες πηγάζουν κι ἀναβλύζουν

καὶ τὰ πικρά μου δάκρυα σολάκια γεμίζουν.

Υπόδημα δὲν ἔβαλα, ἐυπόλυτος δουλεύω

στὰ κτίσματα στα κτίρια με λάσπες α-

παλεύω.

Ω! πόσο με κατόντησεν ἡ τύχη ἡ δική μου

να πέσω ἀπὸ τὰ κτίρια, να χάσω τὴ Ζωή μου.

Μιτὰ τουν πόλιμου του σαράντα πουλ-λοι ἐφυγαν για τὴ Γερμανία σαν ἀργάτες, στου Βέλγιου, τῆ Γαλλία, Σουηδία, τῆ Βινιζουέλα, του Καρακάς στὴν Ἀφρική κι αἱ ἄλλα μέργια ὅπου ἡ Αυστραλία κι ἄλλα.

Στα 1949 μαζί μι τους ἀντάρτες πάρθηκαν κι ἄλλοι πολλοὶ που βρέθηκαν στὴ Ρουσία, τὴ Ρουμανία, τὴν Ουγγαρία, Τσιχουλαβασία, Βουλγαρία, Σιβρία κι τότες Εἰνουμίστηκαν κι Εἰνι-τεῦτηκαν καν ντγιό - τρεῖς χιλιάδες Νισουστινοὶ πολλοὶ γύρισαν μα κι ἄλλοι ἢ τὰ πιντγιὰ τους ἀπόμειναν στὰ ἔξνα.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Νισουστινοὶ δὲν ἀποκούπηκαν ἀπὸ τὴν πατρίδα μας στὰ στήτσια τους χτυπάει ἡ καρντγιὰ του Ὁδησῆς. Εἶναι σα θιάμα ἡ τρανὴ ἀγάπη τους για τὴν ἰγῆς που τους γέννησιν κι για τ'αὐτὸ ὅλοινοι ὁσοῖνοι εἶναι στα ἔξνα πάντα θυμνιούντῃ τὴ Νιά αυστα κι βουηθούν. Ὅπου οὐ Μπουρντάνους μι ἄλλους Νισουστινοὺς τῆς Ἀμερικής ἐφκίασαν του Σκουλεῖο τ' Ἀγια Μηνά. Οἱ Λοππαῖοι του Γυμνάσιου στὴ Παναγιά κι τότες ἄλλες δουριές κι δασαίματα σι ικκλησιές κι σι σολόγους. Ὅπου κι οὐ Τρόμπκας του δόσους κι τουν κινηματογράφου κι τί δὲν πῶσα δασαίματα που δὲν χουράει ἡ ἀκόλα να τὰ γράφεις ὅλα.

Τώρα κι ἀκόμα στέλνουν δουλάρια κι χρήματα κι δουριές σι πολλὰς μι-ριές.

Τότε δὲν ὑπαρχαν βαλίτσες κι τὰ αἶα τάβαναν στους μπόγους κι σι μικρὸ σιντούκια. Ὅσοῖνοι ταξιδιῶσαν μι τ' ἄλουργα ἔβαναν τὰ πράγματά τους αὐταν τραυὰ ἢ στου δισάκι.

Οὐ Κουσταντούλης ἔγραψιν στιχάκια κι για ἕναν Θύμιον που πῆγιν στα ἔξνα κι καζόντισιν μι ἱπιτυχία στὴν Ἀμερική.

Οὐ Θύμνιους με ευχῆς κινάει σε μακρινὸ ταξιδί

ἡ θάλασσα τουν φαίνητε γουιστόζικο παιχιδί.

Θα πάει στὴν Ἀμερική εἰς τὸ Βόσταν πολιτεῖαν

με τὸν Θεὸν μας βοηθὸν καὶ με τὴν Παναγίαν.

Θα στείλει καὶ τὴν εἰδση τῆ Φωτεινῇ να πάρει

(Συνέχεια στὴ σελίδα 65)

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Όταν περνάς από μακριά από μια Εκκλησιά να κάνεις το σταυρό σου κι όταν περνάς από κοντά να ανάψεις ένα κεράκι... Συμβουλή της γιαγιάς μου της Ανατολής που πα- ρά τα τριάντα περίπου χρόνια που πέρασαν από τότε που την άκουσα για τελευταία φορά μένει έντονη στη μνήμη μου.

Περνούσα λοιπόν, πάει κάποιος καιρός, από την Εκκλησιά της Πα- ναγίας μπόκα για καρί και έμεινα να εξετάζω τις εικόνες και να προ- σπαθώ να διαβάσω τις επιγραφές τους. Σκέφτηκα να κρατήσω σημει- ώσεις κι έβγαλα χαρτί και μολύδι. Κάποιοι που με είδαν ανησύχησαν. Δεν τους κατηγορώ. Πολλά συμβαί- νουν. Πρέπει όλοι να νοιαζόμαστε για την εθνική μας κληρονομιά. Αλλά για να νοιάζεσαι για κάτι πρέπει να το ξέρεις καλά.

Άραγε θα ήταν πολύ δύσκολο κάθε Εκκλησία να έχει το δικό της βιβλίο, μεγάλο ή μικρό, με κατα- γραμμένα και φωτογραφημένα όλα της τα υπάρχοντα, κάτι σαν τουρι- στικό οδηγό, ώστε κι όταν χάνεται κάτι, όταν βρίσκεται να επιστρέφει εκεί που ανήκει;

Οι Νάουσες είναι γνωστοί για το ενδιαφέρον που δείχνουν για τις Εκκλησίες τους. Κάποια προληπτι- κά όμοια μέτρα για την ασφάλεια των κειμηλίων της πόλης μας ί- σως δεν θα ήταν περιττά.

Τους παραπάνω προβληματισμούς μου τους δημιούργησαν κάποιοι φί- λοι, όταν τους πληροφόρησα την πρόθεσή μου να μιλήσω για μερι- κές εικόνες. Μήπως, μου είπαν, αν γράφεις, ανοίξεις την όρεξη κάποι- ων Ιερόσυλων.

Ίσως δεν έχουν άδικο. Αλλά πάλι είναι αυτός αρκετός λόγος για να μη μιλήσεις για κάτι που πιστεύ- εις ότι έχει κάποια σημασία για την Ιστορία του τόπου σου.

Νομίζω ότι κανένας δεν έχει το

δικαίωμα να σιωπά όταν το χρέος τον καλεί να ενημερώσει τους συ- μπολίτες του για κάποιο κοινό αγα- θό. Η ενημέρωση κάνει τους πολί- τες να ενδιαφέρονται περισσότερο και να φροντίζουν για τα κοινά.

Δε θα μιλήσω για την καλλιτε- χνική αξία των εικόνων. Δεν είμαι ειδικός. Θα παρουσιάσω μερικές ε- πιγραφές και θα δώσω λίγα ερω-

Του

Θωμά Γαβριλίδη

τηματικά. Αν θεθούν, κάποιες α- παντήσεις το κέρδος θα το εκμε- ταλλευτεί ο μελλοντικός Ιστορικός της Νάουσας.

Αρχίζω από την εικόνα της «Ανα- τάνασας» που ζωγραφίστηκε «Δε- χειρός Δημητρίου Ζωγράφου Κα- μαριναίου Αλλά Ιουλίου Κη».

Τί ξέρουμε για το ζωγράφο Δη- μήτριο τον Σαρανταίο και για το συγκεκριμένο έργο του που έγινε οχτώ μόλις χρόνια μετά το ολοκαύ- τωμα της πόλης μας;

Στην εικόνα του Ευαγγελισμού διαβάζουμε : 1840.:20

Διά χειρός μανουήλ Γεωργίου Ζω- γράφου ΕΚ Σελίτζης. Του ίδιου ζωγράφου πρέπει να είναι και η ε- κόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου που έχει την επιγραφή:

«Δια συνδρομής και δαπάνης των τιμηωτάτων Ζευγαράδων εκ της πό- λεως Νάουσας εις μνήμην των...

Χειρ Γεωρ. εκ Σελίτζης 1846»

Η επιγραφή φαίνεται, ότι είναι ανακατασκευασμένη. Λείπει το όνομα των μνημονευόμενων. Τί ξέρουμε για τον εκ Σελίτζης ζωγράφο; Κατοι- κούσε άραγε στη Νάουσα ή οι Γι- μιώτατοι Ζευγαράδες έστειλαν την παραγγελιά τους στη Σελίτζα;

Η ανακαίνισή είναι μια μάστι- γα που έπληξε τις περισσότερες φο- ρητές εικόνες των Εκκλησιών της

Νάουσας. Η αποκάλυψη της αρχι- κής εικόνας, έργο που στις μέρες μας δεν είναι αδύνατο, ίσως να μη επιφύλασσε κάποιες εκπλήξεις.

Έκπληξη ήταν για μένα η επι- γραφή μιας άλλης εικόνας που την παρουσιάζω στη συνέχεια όπως μπο- ρεσα να την αντιγράψω:

«Αύτη η Αγία εικόνη της Υψώ- σεως του Τιμίου και ζωοποιού Σταυ- ρού χαλκοχράχθη δαπάνη και ε- πιμέλεια του πανσιωτάτου εν Ιερο- μονάchois κυρίου Θεοδοσίου και Ιε- ροδιακόνου κυρίου Μεθοδίου των η- ρεοποταμιτών παρ' ών αφ' ερώθη, τη αυτή αγία μονή ένθα κείται αναπα- θεμένη εν χρυσαστόρλλοις μέρη δύναι εκ του τιμίου ξύλου του ζωο- ποιού Σταυρού τό μόν μάλιστα των απανταχού τε και τρυφάλλων έχον την εκ του ήλιου παρά του αιδώ- μου βασιλέως κυρίου ρωμανού τό δ' άλλον παρά της αιμνήστου βασιλέ- σης κυρίας Πουλχερίας :—:1862».

Δίπλα υπάρχει και δεύτερη επι- γραφή δυνατόγνωστη σε αρκετά με- ρη:

«Ανηστορίθη η παρούσα εικόνη δά... δαπάνη... των κυρίων... και των πατριωτών αυτού... των... λαδά- ων δι' ών αιωνία η μνήμη».

Τα πρώτα συμπεράσματα από την α- νάγνωσή των επιγραφών με τη βο- ήθεια πηγών που μιλούν για τη μο- νή Ξηροποτάμιου του Αγίου Όρους είναι: τα εξής: 1) Ο Ιερομόναχος Θεόδωρος και ο Ιεροδιάκονος Με- θόδιος, Ξηροποταμινοί, ανέλαβαν τη δαπάνη και την επιμέλεια της χαλκοχράξης (χαλκογραφία) της εικόνας της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού που την αφιέρωσαν στη μονή (Ξηροποτάμιου). Ήταν μια παλιά συνηθεια. Έπυχε να δώ χαλ- κογραφία άλλης μονής του Αγίου Όρους του 1745. Τις χαλκογραφί- ες αυτές που τις τύπωναν σε πολ- λά αντίτυπα τις διέθεταν στους

πιστους σαν ενημερωτικά φυλλάδια και σαν ενθύμια.

2) Στη μέση περίπου της επιγραφής υπάρχει ασάφεια που δε δικαιολογείται σαν άγνοια γλωσσική αυτών που σύνταξαν την επιγραφή, γιατί αντθέτα η όλη επιγραφή δείχνει ανθρώπους εγγραμμάτους. Η ασάφεια αυτή σε συνδυασμό με κάποιες αδικαιολόγητες ορθογρ. λάθη οδηγεί σε συμπεράσμα ότι παρεμβλήθηκε κάποιος αντιγραφέας όχι τόσο γραμματισμένος, όσο οι συγγραφείς της επιγραφής. Ο αντιγραφέας αυτός είναι ο ζωγράφος του οποίου το όνομα λείπει ως δυσανάγνωστο από την αντιγραφή της δεύτερης επιγραφής δια χειρός του οποίου αντιστήθη η παρούσα εικόνη.

3) Επομένως πρόκειται ίσως για μια εικόνα που ζωγραφίστηκε με άσπρη, μια χαλκογραφία και ο ζωγράφος από άγνοια ή από αδελφία παρέλειψε κάποιες λέξεις από το υπόμνημα που συνόδευε τη χαλκογραφία και στο οποίο αναφέρονταν το πιο πολύτιμο κειμήλιο της μο-

νης Ξηροποτάμου: α) Το μεγαλύτερο από τα σφωδριμένα τειχεμάχια του Τιμίου Ξύλου που έχει και τρυμαλίσια (τρύπα) ενός από τα κερφιά, δώρο στη μονή του αυτοκράτορα Ρωμανού Α' Λακαπηνού (914 — 919) και β) Τειχεμάχιο του Τιμίου Ξύλου που χάρισε στη μονή η αυτοκράτειρα Πουλχερία (424 μ. Χ.) που σύμφωνα με μια αθέδατη παράδοση θεωρείται ιδρύτρια της μονής Ξηροποτάμου.

4) Τέλος συμπληρώνεται πως κάποιος ή κάποιες Νάουσαιο είχαν επισκεφτεί ίσως γύρω στο 1862 τη μονή Ξηροποτάμου του Αγίου Όρους, έφεραν την προαναφερθείσα

χαλκογραφία και παρήγγειλαν σε κάποιον ζωγράφο μια εικόνα πιστό της αντίγραφου. Κάποιος μάλιστα ίσως θα μπορούσε να διαβάσει στη δεύτερη επιγραφή κάποιες λέξεις που ο γράφων δεν μπόρεσε.

Όπωςδήποτε μια επίσκεψη στη μονή Ξηροποτάμου θα έρχονταν περισσότερο φως στο πρόβλημα που μας απασχολεί.

Σε άλλο σημείωμά μου θα παρουσιάσω και μερικές άλλες επιγραφές από εικόνες των εκκλησιών της Νάουσας γιατί νομίζω ότι φωτίζουν κάποιες πτυχές της Ιστορίας της.

Τότι κι τώρα

(Συνέχεια από τη σελίδα 63)

να ταξειδέψει και αυτή με του Θεού τη χάρη.
Θα μείνει στην Αμερική ακόμη πέντε έτη
και θα μας έρθει ευτυχής να ζήσει καθώς πρέπει..

Στα 1901 κίνησαν κι' ένας άλλους Νάουσινοῦ δικαιοτάχρουνους κι' ὁ βγαλτους να πάνει στην Αμερική ἀπ' τη Σαλαονική μι του πλοίου. Δεν εἶχεν ἰδεῖ καν κι καν θάλασσα. Ὅντος ἑφταοσιν στου μώλου για του πλοίου κι' εἶδεν τη θάλασσα φουρτουνιασμένη κι' αφρισμένη σκιόχτηκεν κι φρίχτηκεν. Ὅχι, φεύγου ουπίσου στη Νιόουστα, δεν πάνου πουθινά. Μπρε καλέ, μπρε σαρννέ, σι φίλοι του κοίταζαν να τουν κόντισουν, αὐτὸς καν Φεύγου ουπίσου για τη Νιόουστα. Καλὰ γιατί κιοῦτψκεν: τουν ρώτησαν. Κι λῶει αὐτὸς: Ἡ θάλασσα δεν εἶναι λιμάνι μη νιρό. Κι γύρουν στα πιστρόφκια.

Η Επανάσταση του Ολύμπου

(Προκήρυξη)

Προς τις Κυβερνήσεις των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων

Τα πολυχρόνια δεινά των γυνόσιν έλαδαν κατά κειρὺς δια των αντιπροσώπων αυτών αι σεβασταί Κυβερνήσεις και τα οποία επετάθησαν επ' εσχάτων ηνάγκασαν τους κατοίκους της Μακεδονίας να δράξωνται των όπλων, όπως προστατεύσωσι την ζωήν, την τιμήν και την ιδιοκτησία εκουτών.

Συνελθόντες σήμερον οι αντιπρόσωποι των διαφόρων κινότητων της Μακεδονίας, κατέλυσαν την τυραννικήν εξουσίαν του Σουλτάνου, ανεκήρυξαν την Ένωσιν της Μακεδονίας μετά της μητρὸς Ελλάδος και εξελέξαντο ημῖς, όπως σχηματίσωμεν την προσωρινήν Κυβέρνησιν της επαναστάσεως με την υποχρέωσιν ν' αποσταθώμεν προς τας Χριστιανικάς Δυνάμεις και να ζητήσωμεν την ισχυράν αυτών προστασίαν υπέρ του δικαίου του αγώνος μας και το έλεος αυτών υπέρ των κινδυνούντων εκ της τουρκικῆς θηριωδίας γυναικοπαίδων ημῶν.

Πεποθῶμεν ὅτι η περί του μέλλοντος της Ανατολῆς μέριμνα των Ευρωπαϊκῶν Δυνάμεων θέλει επεκταθεῖ και: ἐφ' ολοκλήρου της Μακεδονίας η οποία είναι ετοίμη υπέρ της ελευθερίας της και υπέρ της μετὰ της μητρὸς Ελλάδος ενώσεως της, να παραδοθεῖ εἰς το πυρ και τον

όλεθρον, εάν είναι ανάγκη ή να εξακολουθεῖ δουλεύουσα εἰς την σπουδαίτου εξουσίαν, της τα ὄργανα, οι Κιρκάσιοι, οι Γκέκαι, οι Ζεϊμπέκαι και οι Βαζιδουζούκοι ηρήμωσαν την πατρίδαν ημῶν και εδεθίλωσαν την τιμήν και την ιερότητα της οικογενειακῆς ημῶν εστίας.

Πάσαι αι υποσχέσεις και υποχρεώσεις, ας ανέλαβεν η εξουσία αὐτή απέναντι των υπηκόων της και της απέναντι των Μεγάλων Δυνάμεων απεδείχθησαν μέχρι τοῦδε εσκεμμένως δόλια και απατηλαί. Η τουρκική Κυβέρνησις πολλάκις παρεσχίρηκε δικαιώματα αλλά η τυραννία οὐδέ προς στιγμήν εχαλαρώθη ἀπ' εναντίας τα δεινά ημῶν παρίστανται ατελεύτητα και φοβερώτερα, καθόσον η Κυβέρνησις αὐτή χαλαροῦται και εκμηδενίζεται. Δια τούτο η-ναγκάσθημεν να καταφύγωμεν εἰς τα ὅπλα ἵνα αποθάνωμεν τουλάχιστον ως ἄνθρωποι και Ἕλληνες, εάν δεν μας επιτραπῇ να ζήσωμεν ως ἄνθρωποι λογικοὶ και ελεύθεροι.

Εν Αητοχωρίων Ολύμπου τη 19 Φεβρουαρίου 1878

Η προσωρινή Κυβέρνησις της Μακεδονίας
Ευάγγελος Κοροβάγκος πρόεδρος,
Α. Αστερίου, Γ.Β. Ζαχαριάδης, Νικηφόρος Ιερομόναχος, Ιωάννης Γ. Βεργίδης, Αθαν. Γεωργίου Ιερέυς, Ιωάννης Νικολάου.

Ο ΑΓΙΑ - ΝΙΚΟΛΑΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΗ ΝΙΑΟΥΣΤΑ

Ανάληψη 1929 στον Αγία Νικόλα

Μια από τις μεγαλύτερες γιορτές που συνοδεύονταν από πολλά γλέντια και έφτασε ως τις μέρες μας ήταν και η Ανάληψη που το γιόρτασμά της γίνονταν στον Αγία - Νικόλα.

— Στο τεύχος 15ον αναφέραμε τα σχετικά με τους ευεργέτες της Εκκλησίας. Σήμερα παρουσιάζουμε το ιστορικό του χτισίματος και το πανηγύρι της Ανάληψης.

Η ιστορία ξεκινά το 1907—8 τότε που η Λέτα (Κλαρέττη) Καρυδά, παράλυτη στα πόδια που συνέβη στην περίοδο της εγκυμοσύνης ή της λοχείας, ονειρεύεται τον Αγία Νικόλα που την καλεί να πάει και να βρεί την θαμμένη εικόνα του που βρίσκεται στο συγκεκριμένο μέρος. Αφηγείται το όνειρο στον άνδρα της, γνωστό γλεντζέ Χρήστο, ο οποίος μη πιστεύοντας σ' αυτά την κοροϊδεύει. Και πάλι ο Άγιος Ξανσεμφανίζεται, αλλά ο σύζυγος δεν πειθεται. Μετά την τρίτη εμφάνιση του Αγίου αναφέρει η Λέτα το περιστατικό στα αδέρφια της Κωνσταντό και Δημοσθένη Μάιο, οι οποίοι κατα-

σκευάζοντας ντιζγκιριά (ξύλινο φρεϊό), την μετακινούν στο συγκεκριμένο μέρος που τους οδηγεί. Ψάχνοντας ανάμεσα σε σωρό από πέτρες και χώματα δίπλα στον πλάτανο βρίσκουν την εικόνα του Αγίου. Αμέσως μετά τη συγκίνηση και τις προσευχές συγκεντρώνουν λίγες πέτρες για να τοποθετηθεί η εικόνα. Η Λέτα ανάβει το καντηλάκι και στην συνέχεια τους οδηγεί στον Αγιασμό όπου σκάβοντας βρίσκουν την εικόνα της

Ανάληψης.

Ραντίζονται με τον Αγιασμό και αμέσως γίνεται το θαύμα. Ο ασθενής περπατάει! Γυρίζει σπ

Του Τάκη Μπάιτον

σπίτι της με τα πόδια.

Τώρα πλέον πιστεύει και ο Χρήστος Καρυδάς ο οποίος και αρχίζει τον Μαραθώνιο για το χτίσιμο της Εκκλησίας, γιατί γνωστόν οι Τούρκοι δεν έδιδαν άδεια για ανέγερση καινούργιων Ναών, παρά μόνο για συντήρηση των ήδη υπάρχοντων. Η σφραγή όμως του Καρυδά είναι χτίσει την Εκκλησία. Ακολουθούν τους Τούρκους παντού, ακόμη και στο προσκύνημά τους στο Τζαμί παρακαλώντας για την άδεια.

Η γυναίκα του ανεβαίνει στο Σέλι, μαζί με τις γυναίκες των πλουσιών Τούρκων και τις παρακαλεί να επηρεάσουν τους άρχοντες τους. Τις πλέκει 100 Ζαγάρια σκουφούνια και τις επηρετεί σε πολλές δουλειές.

Την ίδια περίοδο πρόβλημα

Ανάληψη 1930 στον Αγία Νικόλα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βερόιας

γείας έχει και ο γυιός του Τούρ-
κου Μουντίρη τον οποίο μετα-
φέρει η μητέρα του μαζί με τη
Λέτα στον Αγία Νικόλα, κρυφά
απ' όλους, και θεραπεύεται.

Μετά απ' όλες αυτές τις ε-
νέργειες δίδεται η πολυπόθητη
αδεια και αρχίζει το χτίσιμο. Ο
Λαϊκός ποιητής Κωσταντούλης
Σιούγκαρης μας ενημερώνει σχε-
τικά με τους παρακάτω στίχους:
Μόνο ο Χρήστος Καρυδός λαι-
μάνει τη φροντίδα
κι ως ευσεβής φημίζεται σε όλη
την πατρίδα.

Με την προσπάθεια αυτού θα γί-
νει εκκλησία
και θα εγκωμιάζεται εις μνήμην
αιωνία.

Η εκκλησία χτίζεται στο μέρ-
ος που βρέθηκε η εικόνα, πά-
νω σε αρχαίο ναό και στη συ-
νέχεια χριστιανικό, που κατα-
στράφηκε το 1791 από τον Αλή
Πασά των Ιωαννίνων.

Κατά τη θεμελίωση βρίσκεται
καταποκτική όπου μέσα είναι α-
ραδιασμένα 40 κρανία καλογή-
ρων. Ο θρύλος λέει ότι μετά το
χαλσσμό όλοι οι καλόγεροι των
γύρω μοναστηριών κρύφτηκαν
στο υπόγειο του Αγία Νικόλα,
τον οποίο βάζοντας φωτιά οι ά-
πιστοι, ψήθηκαν ζωντανοί. Το
πιο πιθανό όμως είναι να υπήρ-
χε οστεοφυλάκειο κάτω από το
Άγιο Βήμα, γιατί διαφορετικά
θα υπήρχαν και άλλα οστά και
όχι μόνο κεφάλια.

Μετά την ανέγερση της Εκ-
κλησίας επιτροπος ορίζεται, ό-
πως είναι φυσικό, ο Χρήστος
Καρυδός ο οποίος κρατά και το
κλειδί. Αργότερα χτίζει εκεί κον-
τά μια καμαρούλα όπου μένει
συνεχώς.

Με τον καιρό επειδή το Εωκ-
κλήσι ανήκει στην ενορία του
Αγία Μηνά, η επιτροπή παίρνει
το κλειδί από τον Καρυδά. Την
ίδια βραδυά η νύφη ενός επιτρό-

Η Λέτα Καρυδά με την οικογένεια του γιού της Πέτρου

που, ενώ την πιάνουν οι πόνοι
δεν μπορεί να γεννήσει. Φανε-
ρώνεται ο Άγιος ο οποίος προ-
σπάζει να επιστραφεί το κλειδί
στον Καρυδά. Μόλις ο πεθερός
παραδίδει το κλειδί, η γυναίκα
γεννά. Αυτά μας λέει η παρά-
δοση που φτάνει στις μέρες μας.

Όπως αναφέραμε πανηγύρι
γίνεται δύο φορές το χρόνο. Μια
του Αγία Νικόλα και μια της Α-
νάληψης, το οποίο λόγω εποχής
είναι πιο ζωντανό και εντυπω-
σιακό.

Την Ανάληψη ανεβαίνει όλη η
Νάουσα. Από τον μεγαλύτερο
ως τον μικρότερο. Πιάνουν όλα

το χώρο, κάθε παρέα και πλά-
τανο. Δίπλα είναι δεμένα τα
ζώα που τους μετέφεραν και οι
αραμπάδες. Στρώνουν τα ζηλιά
τους, ανάβουν φωτιές και ψή-
νουν τα αρνιά τους. Τσιουκνί-
ζουν τα τελευταία κόκκινα αυ-
γά και πίνουν κρασιά και ρακιά
που τα κρυώνουν στην Αράπι-
τσα. Απαραίτητες οι κούνιες για
τα παιδιά. Τραγουδία χωρίς τε-
λειωμό. Έρχονται και όργανοι
τα οποία γυρίζουν από παρέα
σε παρέα και πολλές φορές γί-
νονται αιτία καυγάδων με τους
φασαρτζήδες και τους μεθυσμέ-
νους. Αργότερα πολλές συντρο-

Ο Χρήστος Καρυδάς με τον εγγονό του

Π Ρ Ο Σ Ο Χ Η

Α. Παλιά τεύχη

Στα γραφεία του Συλλόγου αποφοίτων, Φιλίππου 21 (τα νέα γραφεία) πωλούνται παλιά τεύχη της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» με τις παρακάτω τιμές:

- 1.000 δρχ. για κάθε τόμο συμπληρωμένο
- 150 δρχ. για κάθε τεύχος.

Β. Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» σε τόμους

Ο Σύλλογος αποφοίτων Ναούσης αποφάσισε να κυκλοφορήσει το περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» σε τόμους.

Με την ευκαιρία αυτή όσοι από τους συνδρομητές και τους φίλους του περιοδικού επιθυμούν να αποκτήσουν την «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» σε τόμους μπορούν να συνεννοηθούν με τον Τάκη Μπάτση (τηλ. 24-717) προκειμένου να πληροφορηθούν σχετικά με το θέμα αυτό. (Παράδοση και παραλαβή των τευχών και τόμων αντίστοιχα, δαπάνες για τον κάθε «δεμένο» τόμο κλπ.)

φίες είχαν τη μουσική τους χρησιμοποιώντας γραμμόφωνο. Η βάση όμως ήταν το δημοτικό τραγούδι.

Όσοι είχαν γερά άλογα, θα περνούσαν μ' αυτά το ποτάμι, δείγμα δύναμης και περηφάνειας. Μερικοί από άλλα μέρη έφερναν και πουλούσαν προύνο και κεράσια, που τα ψάχναν τα παιδιά. Το βράδυ αργά επέστρεφαν όλοι με τα ζώα τους αποκαμωμένοι, τραγουδώντας και ευχόμενοι «Κι του χρόνου» στο σπίτι τους.

Τις τελευταίες δεκαετίες άρχισε ο Αγία Νικόλας να παίρνει την τουριστική του μορφή και έτσι άρχισαν να αραιώνουν και οι Ναουσαίοι την Ανάληψη, με αποτέλεσμα τη δεκαετία του 60-70 να σταματήσουν και τα τελευταία γέντια μια και που η μέρα έγινε εργάσιμη.

Έτσι πέρασε και η Ανάληψη στο παρελθόν, αφήνοντας πίσω τις παλιές καλές θύμησης

Κάθε συνδρομητής

ας γράψει

και έναν καινούργιο

συνδρομητή

Υποκείμενο από το Εθιμικό Δίκαιο της Νάουσας κατά την Τουρκοκρατία (1881-1885)

Ιράξη δωρεάς εν Ζωή - διαθήκη. Ο ρόλος της μητρικής κατάρας)

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΜΙΑΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ένα αξιόλογο υποκείμενο(1) του πε-
αιώνα παρέχονται ενδιαφέροντα πλη-
στοιχεία σχετικά με τον τρόπο σύν-
δικαιοπραξίας κατά το τότε τοπικό
κο) εθιμικό δίκαιο. Συγκεκριμένα πρό-
μα «πράξη δωρεάς εν Ζωή» η οποία
α επέχει και θέση «επισήμου διαθή-
κων με δήλωση του δωρητή (εδι-
για δωρήτρια) που εμπεριέχεται στο
ου προαναφερόμενου εγγράφου.

ολογία σύνταξης του εγγράφου είναι
μβρίου 1881 (με μεταγενέστερη συμ-
ική προσθήκη στο σώμα του ίδιου εγ-
ην 29η Σεπτεμβρίου 1885) και τόπος

τέρα, η Θεοδώρα χήρα Φιλίππου
(2) ενώπιον του τότε Αρχιερατικού
Νάουσας Παπα - Κωνσταντίνου Γαβρι-
όμου και των τεσσάρων γιών της Δη-
Ζαφειρίου, Κώτα (Κώστα) και Γεωρ-
ως ότι πριν πεθάνει επιθυμεί να προ-
διανομή της περιουσίας της στα προ-
να γνήσια (προερχόμενα από νόμιμο
κνα της, μεταβιβάζοντάς την σ' αυτό
η δωρεάς εν Ζωή» η οποία παράλληλα
«τόπον επισήμου διαθήκης». Από το
ς ακίνητης περιουσίας της κρατάει «υ-
όλυτον εξουσίαν της δια τα γηρατεία
μικρό μερίδιο, ενώ ο κύριος όγκος δι-
ε τέσσερα μερίδια (με σαφώς καθο-
μεταξύ τους όρια) τα οποία «δίδει και
στους γιούς της από ένα στον καθένα.
λληλα θέτει στην διάθεσή τους συμ-
ικά και το ποσό των 3000 γροσίων «ως
(3).

κείμενο του εγγράφου η δωρήτρια εξη-
ν λόγο ο οποίος την ώθησε να προ-
προαναφερόμενη πράξη δωρεάς εν
ήκη, ο οποίος είναι: «...ίνα μη έλθω-
ενέξεις και φιλονικίας μεταξύ των ως
μητρικήν των κληρονομίαν μετά τον
μου».

ώ σκόπιμο να παραθέσω το πλήρες
ου εγγράφου όπως ακριβώς έχει, απο-

Του Στέργιου Σπ. Αποστόλου

φεύγοντας σκόπιμο να προβώ στην διόρθωση
των παρατηρούμενων σ' αυτό συντακτικών, ορ-
θογραφικών κλπ. λαθών ή παραλείψεων κι' αυ-
τό, γιατί έχω την γνώμη ότι έτσι εμφανίζει πε-
ρισσότερο ενδιαφέρον όχι μόνο για τον ερευ-
νητή ή μελετητή αλλά και γι' αυτόν ακόμα τον
αναγνώστη.

«Διά του παρόντος αποδεικτικού Γράμματος,
τόπον επισήμου διαθήκης επέχοντος, δηλοποιώ
η υποφαινόμενη Θεοδώρα Σύζυ-
γος του ποτέ Μακαρίτου Φιλίππου
ότι έχουσα τέσσαρας υιούς Γνησίους, τον Δημή-
τριον, Ζαφύριον, Κώταν και Γεώργιον, ίνα μη
έλθωσιν εις διενέξεις και φιλονικίας μεταξύ των
ως προς την Μητρικήν των Κληρονομίαν, μετά
τον θάνατόν μου, αναφερομένη εις το πατρικόν
μου οσπητίον, σήμερον τω χιλιοστῷ οκτακοσιοστῷ
ογδοηκοστῷ πρώτῳ έτει, τετάρτην του μηνός
9/8ρίου, Ημέρα Πέμπτη, εκ προερέσεως και ίδια
βουλήσει, υγιούς τας φρένας, διανέμουσα τού-
το ζῶσα, δίδω και χαρίζω ενί εκάστῳ τῷ μερί-
διόν του, κρατούσα υπό την απόλυτον εξουσίαν
μου δια τα γηρατεία μου εν μέρος του όλου ο-
σπητίου ως ιδίαν κατοικίαν μου, και είναι τούτο
ο συντάς και Κελάρι με όλον τον Μπινάν του,
κείμενον εν τῷ μέσω του όλου οσπητίου και πε-
ριτριζόμενον από τα σταλάγματα της σκεπαστής.

«Εις μεν τον υιόν μου Δημήτριον δίδω και
χαρίζω δια μερίδιον τόπον δια οσπήτι
γειτνιάζοντα εΕ ενός μέρος με δρόμον, αφ' ε-
τέρῳ με Κώσαν από άλλο με το
μερίδιον του Ζαφύρη και από το άλλο με το με-
ρίδιον του Γεώργη, προς το μέρος τῷ οποίῳ θέ-
λει γίνει καλκάνι, όταν ποτέ κτισθῇ οσπήτιον

«Εις δε τον Ζαφύρην δίδω και χαρίζω δια
μερίδιον τόπον δια οσπήτι γειτνιάζοντα εΕ ενός
μέρος με Δημήτριον, αφ' ετέρῳ με δρόμον, από
άλλο με Ιωάννην , και από άλλο με
Κώσαν

«Εις δε τον Κώσαν δίδω και χαρίζω το ο-
σπήτι μαζί με τον Μπινάν του, κείμενον

ν του καθ' αὐτῷ οσπητίω
εκ τριῶν μερῶν με δρόμον, και
τον κρατηθέντα ουντάν μου, χωρι-
τα σταλάγματά μου, και εις δε
αυτοῦ προς το στενόν σοκάκι από
μου ἕως το ντερέκι τω οσπητίω
στα, θέλουν μείνη τέσσαρα /4/ αρ-
να ανοιχτή πόρτα μεγάλη χρησι-
μοδος τω οσπητίω μου. κα-
τρεεις χιλιάδας Αριθ: 3000, Γρ. εις
ε περιπλέον δε του Μπινά, ως πρό-

ον Γεώργιον δίδω και χαρίζω το
ε τον φούρνον, γειτνιάζων εΞ ε-
τον κρατηθέντα ουντάν μου, αφ'
μον, από άλλο μέρος με το μερί-
τηρη και από το άλλο με Κώσταν
Ο Γεώργης θα μετέχη και από
οσπητίον μου τέσσαρα /4/
μήκος τω ουντά και Κιλαριού.
αὐτα πάντα διέταξα από σήμερα
Μήτηρ και Κληρονόμος ἄμεσος,
ν πάσης φιλικίας και διενέξεως
ετά τον θάνατόν μου.

τον υἱόν μου εκείνον ὅστις ἤθε-
τον ἄλλον εναντίον της Διατάξε-
τα δε σύνορα εις τον τόπον
ρη θέλουν τεθῇ από σήμεραν.

Ειν τούτου συνετάχθησαν πέντε
ραφα, υπογεγραμμένα παρ' εμοῦ
ιδίων υἱών, ὅτινα δε, αναγνωσθέν-
αληψιν, εδόθη ανά εν εκάστῳ αι-
εν παντί Δικαστηρίου, τόπου και

σση τη 4: 9/3ρίου 1881

φιλιππου βασιανου Τόνοθεν
φιλιππου βαβεονου τα ανοθεν
του Δ: Γεοργιου

βαιθεόνου τά ανοθεν παρ-
ε υπογραφή ο π' κώστας
φιλιπου βαβεώνουμι τανθ-

θοδόρα η γινή του μακαρίτου φι-
βαιθεόνου τα ανοθεν και δια την
με υπογραφή ο π' κώστας γαβριήλ
νωθεν τρεις χιλιάδας Γρ., Αριθμ
μέτρησεν ο Αδελφός Κώστας εις
3., Αδελφούς Δημήτριον, Ζαφύρην
ανά χιλία Γρ., Αριθμ. 1000,, ενί
ος δε εμέτρησεν και ο Δημήτριος

μετον Αδελφόν του Ζαφύρην δια μερίδιον
υπανδρείας του Γρ. χιλία πεντακόσια, Αρ
1500,, ομοίως δε εμέτρησεν και ο Κώστας
τον μικρότερον αδελφόν Γεώργιον Γρ., πε-
κόσια, Αριθμ. 500, δια μερίδιον της υπανδρ
του.....

Οθεν, εις ένδειξιν και θεβαίωσιν της
μένης συμφωνήσεως των τριῶν χιλιάδων
σίων, ως άνω ειρηται, εγένετο το παρόν
λόγραφον έμπροσθεν του Αρχιερατικού επ
που Αιδεσιμ. π' Κωνσταντίνω οικονόμω
Μέλλη της Δημογεροντίας.

Οθεν, από νυν δε και εις το εξής δι-
χομεν καμμίαν απαίτησιν οι ρηθέντες Αδε-
εις το παραμικρόν περι Πατρικήν και Μητρ
Κληρονομίαν, διότι ελάβωμεν έκαστος το
κον δικαίωμα του μεριδίου μας, όσον από
τρικήν Κληρονομίαν, τόσον και από Μητρ
μας οσπητίον, επίσης και τα έξοδα της υ-
δρείας το ανήκον των δύο ρηθέντων
Αδελφών Ζαφυρίου και Γεωργίου, καθώς δι
το μερίδιον της μητρός μας εκ του οσπη-
της μένει ανενόχλητον παρ' ημών ει-
της.

διό δε εις ένδειξιν και ασφάλειάν μα-
ποφαινόμεθα ιδιοχειρώς, ισχύοντα πανταχ
πως δεήση

Εν Ναούση τη 29., 7 βρίου, 1885,, πέντε

Από τα πολλά ενδιαφέροντα στοιχεία
ποία περιλαμβάνονται στο έγγραφο αυτό
ποία προσελκύουν άμεσα το ενδιαφέρον το
ναγνωστή και κύρια του μελετητή θα πα-
σθώ να υπογραμμίσω τον κυριαρχικό ρόλο
οποίο διαδραμάτιζε η γονική κατάρτα και ε-
τερα η κατάρτα της μάνας, η οποία στην πρ
μενη περίπτωση υποκαθιστά τον κολασμό, κ
τις κυρώσεις τις οποίες θα υφίσταντο οι δε
δόχοι, στην περίπτωση κατά την οποία θα
χειρούσαν να προθούν σε ενέργειες αντί
με την εκφρασμένη θέλησή της.

Η κατάρτα της μάνας επενεργώντας σ
ποτρεπτικό μέσο και στην συγκεκριμένη περ
ση σαν μια διαρκής «Δαμόκλειος σπάθη»
συνείδηση των γιών της παραμένει ένα φο
ήπλο, ακόμα και μετά τον θάνατό της. Το
αυτό ευρίσκεται έξω από τον χώρο της
Δεν στοχεύει στην στέρηση υλικών αγαθ
απολαύσεων αλλά στην κρίση της συνειδ
με την επενέργεια της θείας δύναμης. Αν
κανείς υπ' όψη τις κρατούσες τότε θρησ
κές αντιλήψεις στις λαϊκές τάξεις οι οποί

κατά ένα μεγάλο μέρος — δεν ήταν απαλλαγμένες από τον φόβο της θείας τιμωρίας (αιώνια καταδίκη σε καζάνια με καυτό λάδι ή κατράμι κ.λπ. στην περίπτωση ύπαρξης μητρικής κατάρας), καταναεί κάλλιστα την αποτελεσματικότητα της κατάρας σαν μέσο κολασμού.

Πρέπει να υπογραμμίσω ακόμα — και επιρρίπτω ιδιαίτερη βαρύτητα στο σημείο αυτό — την διατήρηση του στοιχείου της «ελληνικότητας» στην συγκεκριμένη περίπτωση του ναουσαϊκού εθμικού δικαίου, όπως αυτό εξελίχθηκε σε συνδυασμό και με τις ορθόδοξες θρησκευτικές δοξασίες, οι οποίες διαδραμάτισαν σπουδαιότατο ρόλο στην διαμόρφωσή του. Στην αρχαιότητα η κατάρα ήταν συνυφασμένη με την θεϊκή δύναμη και χρησιμοποιούνταν σαν ισχυρό όπλο στα χέρια των αδυνάτων. Το ίδιο συνέχισε να είναι και με την επικράτηση της χριστιανικής θρησκείας. Όμως, σ' εκείνα τα γεωγραφικά διαμερίσματα του ελλαδικού χώρου που κατοικούνταν από καθυστερημένους πληθυσμούς αυτή περιβλήθηκε και με «μαγική δύναμη», πέρα από τα καθαρώς θρησκευτικά ή θρησκοληπτικά στοιχεία που περιέκλειε. Παρατηρούμε π.χ. ότι αυτή συνδυάζεται με χύσιμο κρασιού που συμβολίζει το αίμα του εχθρού, οι γυναίκες απογυμνώνουν τα στήθη τους σε ένδειξη άρνησης του παιδιού που έχει θηλάσει κλπ. ή στις περιπτώσεις προσπάθειας αποτροπής των συνεπειών της κατάρας (λύσης), λούσιμο αλατιού σε νερό και καθαρισμός του καταραμένου κ.ά.

Τέλος, θεωρώντας επιτροχάδην το έγγραφο και από νομικής πλευράς κάτω από τους ισχύοντες σήμερα και για την συγκεκριμένη περίπτωση τύπους, διαπιστώνει κανείς μια εκπληκτική πληρότητα στο περιεχόμενό του. Η δωρεά διαθήκη έχει σαν κίνητρο τον αλτρουισμό και

υποδηλώνει, αναμφισβήτητα, ψυχική ανωτερότητα. Δεν αποβλέπει σε αντάλλαγμα, η δωρήτρια καθίσταται πενέστερη (μείωση της περιουσίας της), οι δωρεοδόχοι — αποδεχόμενοι τα δωρούμενα περιουσιακά στοιχεία — πλουσιότεροι (αύξηση της περιουσίας τους), και το πλέον αξιοπαρατήρητο, η ικανότητα για δικαιοπραξία (σώες φρένες) κλπ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ (οι αύξοντες αριθμοί αφορούν στις παραπομπές του κειμένου)

- (1) Φωτοτυπία από το πρωτότυπο ευρίσκεται στο αρχείο μου
- (2) Σεβόμενος σχετική επιθυμία του κατόχου του πρωτοτύπου του εγγράφου παραλείπω την παράθεση του κειμένου.
- (3) Βλέπε λεξιλόγιο παρακάτω

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

- Αραήνιο = 1 αραήνιο ισοδυναμεί με 0,7112 του μέτρου
Το αραήνιο Κων/λεως ισοδυναμεί με 26,80 ίντσες ή 0,747 υάρδες
- Διάταξις = Θέληση, βούληση, επιθυμία
- Καλκάνι = Χώρισμα ανάμεσα σε δύο σπίτια/άνοιγμα μεταξύ σκεπής και ακραίου τοίχου
- Κελάρι = Βοηθητικός χώρος του σπιτιού
- Μερίδιο υπανδρείας = Μετρητά για την αντιμετώπιση των εξόδων του γάμου
- Μπινάς = Σύνολο οικοδομής ή μέρος
- Ντερέκι = Κάθετο (ισχυρό) στήριγμα οικοδομής
- Οσπήτιον = Σπίτι
- Ουντάς = Δωμάτιο
- Πρόκοπος = Η πρώτη βοήθεια (οικονομική) για προκοπή
- Σκεποστή = Σκεπή σπιτιού
- Σοκάκι = Στενός δρόμος
- Σταλάγματα = Βρόχινες στάλες που ορίζουν τις πλευρές της σκεπής στο έδαφος.

Χαρακτηριστικά του καλού προϊστάμενου ή διευθυντή

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάνοντας κανείς μια απλή παρατήρηση σε ομάδα ανθρώπων που συζητούν για κάποιο θέμα ή για κάποιο πρόβλημα, θα διαπιστώσει ότι η συζήτηση, εκτός του ότι δε διεξάγεται ομαλά, δεν καταλήγει και σε κανένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Για να αποδώσει καρπούς η οποιαδήποτε συζήτηση και για να φθάσουν οι συγκεντρωμένοι σε συγκεκριμένα συμπεράσματα, χρειάζεται η συζήτηση να κατευθύνεται και να συντονίζεται από κάποιο άτομο.

Επίσης, από μελέτες κοινωνιολόγων σε αγέλες ζώων, διαπιστώθηκε ότι αυτές καθοδηγούνται από αρχηγό που είναι το ισχυρότερο και το ικανότερο της αγέλης ζώων.

Σε πιο οργανωμένες μάλιστα κοινωνίες ζώων, όπως είναι οι μέλισσες και τα μυρμήγκια, υπάρχει μια τέλεια οργάνωση και ένας καταπληκτικός καταμερισμός εργασίας.

Από τις απλές αυτές διαπιστώσεις, βγαίνει το συμπέρασμα ότι, για να έχει απόδοση ένα έργο, χρειάζεται κάποιος να προϊσταται του έργου, να το διευθύνει και να το καθοδηγεί. Δημιουργείται, δηλαδή, η ανάγκη Προϊστάμενου ή Διευθυντή.

Αν τώρα αυτά τα άτομα είναι με σπάνιες ικανότητες, μπορούν και συλλαμβάνουν πρωτότυπες ιδέες οργάνωσης και διοίκησης, μπορούν να κάνουν προβλέψεις στις μελλοντικές εξελίξεις και βρίσκουν έδαφος πραγματοποίησης των ιδεών που συνέλαβαν, τότε έχουμε αξιολογική πρόοδο και σπάνια επιτεύγματα. Τα άτομα αυτά, όμως, είναι σπάνια και αποτελούν τις μεγά-

λες μορφές της ανθρωπότητας. Είναι οι μεγάλοι ηγέτες.

Επειδή, όμως, τέτοια άτομα υπάρχουν λίγα, είναι χρέος να τοποθετούνται, ως Προϊστάμενοι

Του

Θωμά Ν. Βλαχάδη

Σχολ. Συμβούλου Π.Ε.

2ης περιφέρ. Ν. Ημαθίας

ή Διευθυντές, οι καλύτεροι και οι περισσότερο ικανοί

Βέβαια το πρόβλημα ποιος είναι καλύτερος και ικανότερος για Προϊστάμενος ή Διευθυντής, απασχόλησε, απασχολεί και θα απασχολεί τους ανθρώπους. Εμείς θα προσπαθήσουμε να δώσουμε μια εικόνα του καλού Προϊστάμενου ή Διευθυντή, με τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει.

Β'. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Προϊστάμενος ή ο Διευθυντής, για να αποδώσει στο έργο του και για να πετύχει το σκοπό του, πρέπει να έχει τα παρακάτω γνωρίσματα:

1. Κατάρτιση

Ο Προϊστάμενος ή ο Διευθυντής πρέπει να έχει πλήρη επιστημονική κατάρτιση του τομέα που προϊσταται και διευθύνει, ώστε να έχει την ικανότητα να επιλύει τα προκύπτοντα προβλήματα και να μπορεί να ενημερώνει το προσωπικό του σε όλα τα θέματα. Να έχει ευρυμάθεια με γνώσεις όλων των επιστημών που έχουν σχέση με θέματα της θέσης που κατέχει. Να είναι φιλομαθής και να παρακολουθεί κάθε εξέλιξη και πρόοδο της επιστήμης που συντελείται στον τομέα του. Να γνωρι-

ζει τους σκοπούς του έργου του και τα προβλήματα του τομέα του για την επίτευξή τους και την επίλυσή τους με τον καλύτερο τρόπο.

2. Ανθρωπισμό

Ο Προϊστάμενος ή ο Διευθυντής, επειδή καθημερινά έχει να κάνει με πολλούς, ποικίλους και διάφορους ανθρώπους, πρέπει να εμφορείται από ανθρώπινα συναισθήματα. Πρώτα πρέπει να είναι άνθρωπος και μετά Προϊστάμενος ή Διευθυντής. Αυτό αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο για τη θέση που κατέχει. Δεν είναι δύσκολο να γίνει κανείς Προϊστάμενος ή Διευθυντής, όσο να είναι άνθρωπος.

Σα γνώστης της ανθρωπιστικής ψυχολογίας και των ανθρωπιστικών θεωριών, πρέπει να πιστεύει στη δύναμη του ανθρώπου και στην τάση που έχει για βελτίωση. Τα λόγια του Σωκράτη «ουδείς εκόν κακός» πρέπει να του έχουν γίνει συνείδηση και να πιστεύει ότι όλοι μπορούν να γίνουν καλύτεροι.

Η αγάπη προς όλους πρέπει να πλημμυρίζει την ψυχή του. Η ισότητα προς όλους να είναι ο γνώμονας των ενεργειών του και ο σεβασμός προς την προσωπικότητα του άλλου να είναι η επιδίωξή του.

Ο ανθρωπιστής Προϊστάμενος ή Διευθυντής πρέπει να δείχνει ψυχική ανωτερότητα σε κάθε περίπτωση, έστω κι αν πληρώνεται καμιά φορά με αχαριστία και αγνωμοσύνη από το προσωπικό του. Η ψυχή του πρέπει να είναι πηγή ανεξάντλητης καλωσύνης και συμπόνιας, ώστε να συμπαράστέκεται στον πλησίον του, να τον ενθαρρύνει, να τον επι-

βουλεύει και να τον παρακινεί σε δραστηριότητα, όχι με το α-
ξίωμά του, αλλά με την προσω-
πικότητά του.

Πρέπει να βρει το μυστικό
κλειδί, που να ανοίγει τις ψυ-
χές των άλλων και να φυτεύει
όλα τα όνθη του καλού.

Ετσι θα επιδρά θετικά στους
γύρω του, θα τους κατευθύνει
καλύτερα στο σκοπό του και θα
τους κάνει πιο αποδοτικούς.

3. Ευσυνειδησία και ήθος

Ο Προϊστάμενος ή ο Διευθυ-
ντής πρέπει να είναι ευσυνειδη-
τος και να κάνει το καθήκον του
στο ακέραιο. Οφείλει να προ-
σέρχεται στη δουλειά του έγκαι-
ρα και να τηρεί το ωράριο ερ-
γασίας. Να εργάζεται με ζήλο,
με αφοσίωση και ενθουσιασμό.
Να ενδιαφέρεται για την πρό-
οδο και εξύψωση του έργου του.

Αλλά πρέπει να διακρίνεται
και για το ήθος του, ώστε ο
τρόπος της ζωής του να συνδυ-
άζει τα λόγια με τη πράξη απο-
τελώνοντας παράδειγμα για μι-
μηση.

Πρέπει να είναι απαλλαγμέ-
νος από συμπλέγματα κατωτερό-
τητας και φόβου. Να στέκεται
πάνω από τα πάθη του ωφελι-
σμού.

Η ψυχραιμία, η υπομονή, η α-
μεροληψία, η δικαιοσύνη, η ει-
λικρίνεια, η ανιδιοτέλεια και το
συνεργατικό πνεύμα, πρέπει να
είναι οι αρετές που θα κοσμοούν
την όλη προσωπικότητά του, για
να μπορεί να αντιμετωπίζει εύ-
κολα τα μεταβαλλόμενα περι-
βαλλοντικά προβλήματα.

4. Οργανωτική ικανότητα

Η καλή λειτουργία μιας υπη-
ρεσίας και η μεγαλύτερη από-
δοσή της οφείλεται στην κατάλ-
ληλη οργάνωση. Υπεύθυνος της
εσωτερικής οργάνωσης και κύ-

ριος μοχλός της όλης λειτουρ-
γίας είναι ο Προϊστάμενος της
υπηρεσίας ή ο Διευθυντής.

Για να πετύχει την καλή ορ-
γάνωση της υπηρεσίας του ο
Προϊστάμενος ή ο Διευθυντής,
πρέπει να γνωρίζει το αντικεί-
μενο της υπηρεσίας, το προσω-
πικό που έχει, τα μέσα που δια-
θέτει, τις δυνατότητες που έχει
και κύρια τις αρχές της καλής
οργάνωσης.

Ετσι μελετώντας σωστά τα
θέματα της υπηρεσίας του, προ-
γραμματίζει το έργο του, οργα-
νώνει τη δουλειά του, κάνει την
κατάλληλη διάρθρωση της υπη-
ρεσίας του, καθορίζει το αντι-
κείμενο, με το οποίο θα ασχο-
ληθεί ο καθένας, καθορίζει τις
σχέσεις και τις αρμοδιότητες με
ταξύ του προσωπικού και επιτυ-
χάνει την εύρυθμη και αποδοτι-
κή λειτουργία, αξιοποιώντας κα-
λύτερα το προσωπικό και επιτυ-
χώνοντας τον επιδιωκόμενο σκο-
πό.

5. Διοικητική ικανότητα

Η διοικητική τέχνη είναι μια
διαδικασία, κατά την οποία ο
Προϊστάμενος ή ο Διευθυντής,
παίρνει αποφάσεις και τις μετα-
τρέπει σε οδηγίες και εντολές.

Οι αποφάσεις, όμως, πρέπει
να παίρνονται, μετά από συζή-
τηση και σε συνεργασία, με το
προσωπικό της υπηρεσίας του.
Να είναι λογικές και νόμιμες
και να αποβλέπουν στην απόδο-
ση της υπηρεσίας.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι
και η παρακολούθηση για την ε-
κτέλεση και την εφαρμογή των
αποφάσεων.

Με τη διοικητική ικανότητα, ο
Προϊστάμενος ή ο Διευθυντής
γνωρίζει το μηχανισμό της λει-
τουργίας του τομέα του. Ανα-
λαμβάνει διάφορες υπεύθυνες
πρωτοβουλίες. Ελέγχει την εκ-

τέλεση των εντολών που έχει
δώσει. Έρχεται σε επαφή με
τους υφισταμένους του, για να
βρίσκεται κοντά με την πραγμα-
τικότητα, ώστε να δώσει λύσεις
σε τυχόν δυσκολίες που θα προ-
κύψουν και να μπορέσει να τρο-
ποποιήσει ή να αναθεωρήσει μια
εντολή ή μια απόφαση, που έρ-
χεται σε αντίθεση με την πρά-
ξη κατά την εφαρμογή της.

Με τη λήψη νόμιμων αποφά-
σεων και τεκμηριωμένων επιστη-
μονικά και τη χρήση ορθών μέ-
σων, εξασφαλίζει ο Προϊστάμε-
νος ή ο Διευθυντής την τάξη
και την καλή απόδοση των υφι-
σταμένων του.

Με τις συμβουλές δε και τις
παραιτήσεις προλαβαίνει τις πα-
ρεκτροπές, χωρίς την επιβολή
ποινών.

Γ'. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με όσα είπαμε παραπάνω θε-
λήσαμε να τονίσουμε μερικές α-
πό τις αρετές και ικανότητες,
που πρέπει να έχει ο Προϊστά-
μενος ή ο Διευθυντής, που α-
σκεί διοικητικό έργο.

Βέβαια το θέμα είναι ευρύ και
δεν εξαντλείται με τα όσα εκ-
θέσαμε. Εκείνο που έχουμε να
προσθέσουμε σε όλα τα άλλα
είναι ότι, ο Προϊστάμενος ή ο
Διευθυντής ενός τμήματος ή μι-
άς υπηρεσίας μοιάζει με τον αρ-
χιτέκτονα και το μηχανικό και
δίνει το σχήμα και τη μορφή
που θα πάρει το έργο του. Γι'
αυτό οφείλει να συλλαμβάνει
και να πράττει κατά τον πιο τέ-
λειο τρόπο. Από αυτόν εξαρτά-
ται η επιτυχία και η πρόοδος του
τομέα του. Οφείλει να εργάζεται
με ζήλο, με μέθοδο, με ενθου-
σιασμό και να καταβάλει κάθε
δυνατή προσπάθεια για τέλεια
επιτυχία των σκοπών που έβα-
λε. Εάν είναι άξιος, θα συμβάλ-

(Συνέχεια στη σελ. 75)

Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες

Διαταραχές του γραπτού λόγου

Κυριότερος στόχος του Δημοτικού σχολείου είναι, ακόμα από την πρώτη σχολική χρονιά, να μάθει κάθε παιδί, να γράφει και να διαβάζει. Η ανάγνωση και η γραφή είναι σύνθετη και δύσκολη ψυχοσωματική πράξη. Για να μάθει το παιδί να γράφει και να διαβάζει, πρέπει να έχει επαρκή ωριμότητα του νευρικού συστήματος. Σ' αυτήν την ωριμότητα το παιδί φτάνει στα 6 χρόνια της ηλικίας του. Υπάρχουν παιδιά τα οποία με κανονική νοημοσύνη χωρίς να έχουν μεγάλες διαταραχές στην ψυχοσωματική ανάπτυξη συναντούν μεγάλες δυσκολίες στην εκμάθηση της γραφής και της ανάγνωσης. Σ' αυτές τις περιπτώσεις μιλάμε για διαταραχές του γραπτού λόγου. Από την πολύχρονη λογοθεραπευτική μου πείρα στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, από τις εξετάσεις που κάνω στα παιδιά διαπίστωσα ότι τα παιδιά μόνο με διαταραχές στην γραφή και χωριστά στην ανάγνωση δεν είναι πολλά (3 - 4%) ο. Όμως συνήθως η δυσλεξία και η δυσγραφία είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες με την δυσαριθμησία (DISCALCULIA). Τα παραπάνω, μαζί με άλλα προβλήματα συνιστούν την κατηγορία των μαθησιακών προβλημάτων - τα λεγόμενα δυσλεξικά παιδιά, τα οποία είναι περίπου 20% ο σε παγκόσμια κλίμακα, όπως μας ενημερώνει ο Ιβ. Κερκεκθάνης στο βιβλίο του Παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Σόφια 1971. Οι δάσκαλοι των δημοτικών σχολείων και οι γονείς που έχουν τέτοια παιδιά πρέπει να συμβουλευτούν τον νευρολόγο, τον ψυχολόγο, τον ειδικό δάσκαλο ή και τον λογοθεραπευτή.

Για να μπορούμε να βοηθήσουμε τα παιδιά με διαταραχές του γρα-

πτού λόγου πρέπει να κάνουμε πολύπλευρη εξέταση και να δώσουμε μια έγκαιρη διάγνωση. Μετά θα διαλέξουμε ανάλογα με το είδος και τον βαθμό της δυσκολίας την κατάλληλη θεραπευτική μέθοδο. Αυτό σημαίνει όμως, ότι πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ορισμένα θεωρητικά προβλήματα και προβλήματα της ορολογίας.

ΔΥΣΛΕΞΙΑ (READING DISABILITY) είναι διαταραχή που αφορά την εκμάθηση του μηχανι-

Του Δημ. Μπόντσιου καθηγητή, ειδικού για τις διαταραχές του λόγου

σμού της ανάγνωσης και κατ' επέκταση, κατανόηση του γραπτού λόγου, ανεξάρτητα από τις νοητικές ικανότητες του ατόμου. Αυτό σημαίνει ότι, όταν το παιδί δεν διαβάζει καλά, δεν καταλαβαίνει αυτό που διαβάζει. Στο εξωτερικό την ονομάζουν και LEGASTENIA από το λατινικό LEGO που σημαίνει διαβάω.

ΔΥΣΓΡΑΦΙΑ (GRAFASTE-NIA) είναι μερική απώλεια ή έλλειψη απόκτησης της δεξιότητας της γραφής (το παιδί δεν μπορεί να γράφει τα γράμματα). Γράφει ανάποδα F-7, 9-P. Δεν σχηματίζει λεξούλες και προτάσεις. Μπερδεύει τα γράμματα. T—Γ—K—H κ.ά.). Όταν το παιδί έχει ολική απώλεια της ικανότητας της ανάγνωσης λέμε ότι πάσχει από ΑΛΕΞΙΑ και η ολική απώλεια της δεξιότητας της γραφής είναι ΑΓΡΑΦΙΑ.

Αιτίες για τις διαταραχές του γραπτού λόγου μπορούν να είναι διάφορες οργανικές ή λειτουργικές ελλείψεις του κεντρικού νευρικού συ-

στήματος. Οι ακριβείς αιτίες για το φαινόμενο αυτό ακόμα και μέχρι σήμερα δεν είναι καλά μελετημένες.

Οι ειδικοί στον τομέα αυτό, αναφέρουν σαν πιθανές αιτίες τις κληρονομικές επιδράσεις, διαταραγμένη αναλυτικόσυνθετική δραστηριότητα στα κέντρα της δράσης, η κακή της κινητικότητα και της ομιλίας. Πολύ συχνά διαταραχές του γραπτού λόγου συναντάμε στα παιδιά τα οποία είναι αριστερόχειρα ή έχουν πλευρίωση (είναι δεξιόχειρα, αλλά επικρατεί το αριστερό χέρι). Επίσης αιτίες μπορεί να είναι και οι περιβαλλοντικές συνθήκες ζωής του παιδιού. Χαρακτηριστικά λάθη που κάνουν τα παιδιά με διαταραχές του γραπτού λόγου είναι: - Γράφουν ανορθόγραφα και δυσανάγνωστα, διαβάζουν συλλαβικά, σργά με πολλά λάθη και δεν καταλαβαίνουν το νόημα του κειμένου που διάβασαν.

Κάνουν μεταθέσεις γραμμάτων και συλλαβών στις λέξεις, διαβάζουν και γράφουν αντί για γράμμα: - γάρμα, Πάτρα - Πάρτα.

— Αντικαθιστούν γράμματα με όμοια γραφική εικόνα: Η—N, Η—K, Η—Π, T—Γ.

— Γράφουν γράμματα και αριθμούς ανάποδα κατοπτρική γραφή: (1)

Ξ-E, 2-5, 9-9

— Παραλείπουν γράμματα (θάλασσα - θάλα) προσθέτουν γράμματα (θάλασσα - θαλάλασσα).

— Αλλάζουν γραμμή όταν γράφουν είτε περνούν από την μία σειρά στην άλλη όταν διαβάζουν.

Ανάλογα με τις αιτίες που προκαλούν τις διαταραχές του γραπτού λόγου, ξεχωρίζουμε της εξής κυριότερες μορφές δυσλεξίας και δυσ-

γραφίας.

— Οπτική δυσλεξία - δυσγραφία αφορά την δυσκολία οπτικής ανάλυσης και σύνθεσης στο επίπεδο γραμμάτων και λέξεων. Το παιδί δεν γνωρίζει τα γράμματά σας γραφικά σύμβολα των αντιστοιχούν φθόγων. Επίσης δεν διακρίνει τα σχήματα των ομοίων γραμμάτων και τα υπερδέεται. Παράδειγμα: ξ-ζ, χ-γ κλπ.

Ακουστική δυσλεξία - δυσγραφία αφορά την δυσκολία της ακουστικής ανάλυσης και σύνθεσης των γραμμάτων και λέξεων. Μπερδεύουν τα γράμματα που έχουν όμοια προφορά π.χ. θ-θ, θ-σ, θ-β.

Επίσης δεν μπορούν να σχηματίσουν λέξεις ή γράφουν και διαβάζουν αντί για δέκα - βέκα, δέντρο - βέντρο.

Κινασθητική δυσλεξία - δυσγραφία οφείλεται σε διαταραχές της αίσθησης της λειτουργίας των οργάνων της αρθρώσεως (κέντρο του BROCCA). Όπως προσφέρει το γράμμα και την λέξη έτσι την γράφει π.χ. θάλασσα - σάλασσα, τρένο - τλένο, καράδι - καβάδι.

— Κατοπτρική δυσλεξία - δυσγραφία. Αφορά την αίσθηση προσανατολισμού στο χώρο ή έχει πλευρίωση. Τότε τα γράμματα τα γράφει ανάποδα σαν να τα βλέπουμε σε καθρέφτη. Δες σελ. 74 παράδειγμα (1)

Η θεραπεία και η διόρθωση γίνεται με κατάλληλη ειδική αγωγή. Η πράξη αυτή είναι δύσκολη και μακρόχρονη και χρειάζεται μεγάλη υπομονή. Οι δάσκαλοι και οι γονείς πρέπει να ξέρουν ότι η θεραπεία των διαταραχών του γραπτού λόγου περνάει σε γενικές γραμμές από τα ετήσια στάδια. Λόγω του ότι η δυσλεξία και η δυσγραφία είναι εκνόμενα τα οποία συνυπάρχουν τα στάδια της διόρθωσής τους θα τα περιγράψω μαζί.

1. Προετοιμασία. Μετά την έγκαιρη διάγνωση ανάλογα με την αιτία, το είδος και το βαθμό δυσ-

λεξίας - δυσγραφίας κάνουμε τις κατάλληλες ασκήσεις. Το παιδί πρέπει να μάθει να κινεί το χέρι από αριστερά προς τα δεξιά τραβώντας γραμμές. Να μάθει να προσανατολίζεται στο χώρο, να ενεργοποιούμε τα κέντρα της ακοής, της όρασης, τα κέντρα κινήσεως. Αν το παιδί έχει δυσλαλία πρώτα πρέπει να διορθώσουμε τον προφορικό λόγο και μετά την δυσλεξία και την δυσγραφία. Σ' αυτό θα μας βοηθήσει πολύ το βιβλίο της κ. Κ. Ρισάρ (Προετοιμάστε τα παιδιά σας για το σχολείο. Έκδοση, Καστανιώτη).

2. Στάδιο εκμάθησης των γραμμάτων. Σ' αυτό το στάδιο το παιδί πρέπει να μάθει να γράφει και να αναγνωρίζει τα γράμματα. Με πολύ υλικό και εποπτικά μέσα, όπως πλαστελίνη, μπογιές, ξυλάκια, κομμένα γράμματα, γράμματα από γυαλόχαρτο, συναρμολογούμενα γράμματα κ.ά. θα βοηθήσουν το παιδί σ' αυτή τη δύσκολη πράξη.

3. Στάδιο εκμάθησης συλλαβών και λέξεων. Εδώ το παιδί μαθαίνει να συλλαβίζει, να γράφει συλλαβές και μικρές μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις από εικόνες, αντικείμενα να κάνει φθονγική ανάλυση και ανάλυση γραμμάτων και σύνθεσι λέξεων. Να σχηματίζει λεξούλες από συλλαβές όπως:

χω < μα
 < ρος

γα < τα
 < λα

4. Στάδιο εκμάθησης της πρότασης. Το παιδί να μάθει να σχηματίζει προτάσεις από εικόνες που μας παρουσιάζουν κάποια ενέργεια. Το ελάφι πίνει νερό, από εικόνες που περιγράφουν κάτι. Το δέντρο είναι πράσινο, να σχηματίζει προτάσεις από ορισμένη λέξη «πουλί». Το πουλί είναι όμορφο, κλπ. Να κάνει ανάλυση της πρότασης από πόσες λέξεις αποτελείται. Να διαβάσει και συγχρόνως να κατανοεί αυτό που διαβάζει.

5. Στάδιο της ελεύθερης γραφής και ανάγνωσης. Να περιγράφει γραπτά σύνθετες εικόνες, αντικείμενα, μικρές ιστοριούλες, γεγονότα από την καθημερινή ζωή. Να διαβάζει μικρά κείμενα από παραμύθια, από βιβλία με ζωηρές εικόνες. Το παιδί να μπορεί να περιγράφει προφορικά το κείμενο που διαβάζει.

Όλα αυτά τα στάδια δεν είναι απαραίτητα να τα ακολουθήσουμε με την πραπάνω σειρά. Ανάλογα με τις ικανότητες του παιδιού μπορούμε να περάσουμε κατευθείαν στο αντίστοιχο στάδιο.

Σ' αυτή τη δύσκολη πράξη πρέπει να έχουμε μια καλή συνεργασία όλα οι δάσκαλοι, οι γονείς και οι ειδικοί που μπορούν να βοηθήσουν σ' αυτά τα παιδιά.

Χαρακτηριστικά του καλού Προϊσταμένου

(Συνέχεια από τη σελ. 73)

Λει στην πρόοδο, εάν, όμως, είναι μια εξοφλημένη και χρεωκοπημένη προσωπικότητα. δε θα μπορέσει να εμψυχώσει και να οδηγήσει τους άλλους προς το ωραίο και το τέλειο.

Ο Προϊστάμενος ή ο Διευθυντής, για να ανταποκριθεί επόξια στα καθήκοντά του, πρέπει να είναι ο ξεχωριστός, ο ανώτερος και ο καλύτερος από τους άλλους, για να είναι και άξιος της αποστολής του.

Βιβλιογραφία

1. Α. Τσίριμπα: Γενική Διδακτική
2. Ε. Ζόχαρη: Οργάνωση και διοίκηση των επαγγελματικών σχολών
3. Ι. Χαραλαμπίδου: Γενική Παιδαγωγική.
4. Περιοδικό: Σχολεία και Ζωή.

υπ.

Ο ρόλος των γονιών και η επίδρασή τους στα παιδιά και στον τρόπο με τον οποίο αυτά παίρνουν αποφάσεις σχετικά με την μετάβασή τους σε επόμενο στάδιο στα πλαίσια του Επαγγελματικού προγραμματισμού

Αυτογνωσία - Πληροφόρηση - Λήψη απόφασης: αυτές είναι οι λέξεις - κλειδιά πάνω στις οποίες βασίζεται το τρίπτυχο της θεωρίας του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.).

Ας δούμε, λοιπόν, τι σχέση μπορεί να έχουν οι γονείς με το τρίπτυχο αυτό και ποιό ρόλο καλούνται να παίξουν ώστε να βοηθήσουν το παιδί τους, περνώντας με επιτυχία από τα στάδια αυτά, να σταθεί αυτοδύναμο απέναντι στον ίδιο τον εαυτό του και αργότερα στη ζωή του.

Το σημαντικότερο σκέλος του τρίπτυχου είναι η λήψη απόφασης: η εκλογή, δηλαδή, της νέας εκπαιδευτικής κατεύθυνσης μετά την Γ' Γυμνασίου και η επιλογή του επαγγελματικού δρόμου αργότερα στο Λύκειο.

Η ώρα της στροφής αυτής στην Γ' Γυμνασίου όπως κι εκείνη στο Λύκειο λίγο αργότερα, ενώ αποτελούν την απαρχή μιας καινούργιας σελίδας στη ζωή του παιδιού, είναι ταυτόχρονα το τέρμα μιας διαδικασίας που αρχίζει με τη γέννησή του.

Η διαδικασία αυτή έχει άμεση, στενότερη και ουσιαστική σχέση με την αυτογνωσία του και την πλήρη, έγκαιρη, έγκυρη και σωστή πληροφόρησή του. Χωρίς τα δύο αυτά, η επιλογή μπορεί να γίνει τυχαία, απρογραμμάτιστη, κάτω από την πίεση διαφόρων επιρροών ή —και το χειρότερο— μπορεί να γίνει λανθασμένα και να σηματοδέψει έτσι ολοκληρωτή την υπόλοιπη ζωή του νέου ατόμου.

Πρέπει να γίνει συνειδητά τοσα στο νέο άτομο, όσο και στους γονείς του ότι επιλέγοντας ο νέος ή η νέα ένα επαγγελματικό δρόμο, επιλέγει στην ουσία τον τρόπο της ζωής του στο μέλλον, αφού όλα σχεδόν θα εξαρτηθούν από την επιλογή αυτή: η ικανοποίηση των υλικών και συναισθηματικών αναγκών του, η οικονομική του αυτονομία, το περιβάλλον στο οποίο θα ζει, οι άνθρωποι με τους οποίους θα συναναστρέφεται, η επιλογή του/της συντρόφου της ζωής του, το επίπεδο της πολιτιστικής του ζωής κι ως ένα πολύ μεγάλο βαθμό η κοινωνική του θέση και η αυτοπραγμάτωσή του, το συναισθηματικό δηλαδή ότι πέτυχε ή απέτυχε στη ζωή του.

Ας δούμε, λοιπόν, καταρχήν πώς μπορούν να επηρεάσουν οι γονείς το παιδί τους στην πραγματοποίηση της αυτογνωσίας του και στην δημιουργία ενός θετικού αυτοσυναισθήματος.

Επιστημονικά έχει αποδειχθεί ότι και μία επίδραση δεν είναι τόσο βαθειά και τόσο μεγάλης διάρκειας όσο η επίδραση που ασκεί πάνω στο παιδί η οικογένεια.

Μέσα στην οικογένεια το παιδί σχηματίζεται σαν άτομο. Από τις πρώτες βδομάδες της ζωής αρχίζει να δομείται ο χαρακτήρας του, να διαφαίνονται τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του, μιάς προσωπικότητας που είναι ξεχωριστή και ανεπανάληπτη όπως κάθε προσωπικότητα και γι αυτό απόλυτα αποδεκτή και σεβαστή.

Της Χρ. Μαυρίδου

Πολύ σημαντικές είναι οι πρώτες πληροφορίες που παίρνει το παιδί για τον εαυτό του και για τον κόσμο. Συνθέτοντας κομμάτι - κομμάτι τις πληροφορίες αυτές σχηματίζει σιγά - σιγά μια εικόνα για τον εαυτό του. Για το σχηματισμό αυτής της εικόνας παίζουν καθοριστικό ρόλο η στάση των γονιών απέναντί του και οι διάφοροι χαρακτηρισμοί που κατά καιρούς θα του κάνουν.

Ένα παιδί που ακούει συχνά να το αποκαλούν «έξυπνο» ή «κούτο», να το χαρακτηρίζουν σαν «καλό» ή «κακό» παιδί, «δραστήριο» ή «τεμπέλη» ή ακόμα «εσύ είσαι αγόρι, μην κάνεις αυτό», «εσύ είσαι κορίτσι, τα κορίτσια...», τότε το παιδί πιστεύει αυτό που ακούει σε τέτοιο βαθμό που συμπεριφέρεται πλέον ανάλογα. Κι αν οι χαρακτηρισμοί είναι τέτοιοι που μπορούν να τονώσουν το αυτοσυναισθηματικό του παιδιού και να το κάνουν να αποδεχτεί τον εαυτό του, να τον αγαπήσει, τότε τα πράγματα πάνε καλά. Το πρόβλημα αρχίζει από τη στιγμή που το παιδί έχει αποκτήσει μια άσχημη ιδέα για τον εαυτό του και νιώθει να απέχει πολύ από τον ιδανικό εαυτό. Αυτό μπορεί να χύσει σαν συνέπεια να χάσει το παιδί την εμπιστοσύνη στον εαυτό του, να νιώθει μειωνετικό με αποτέλεσμα ή να βουλιάζει σε μια απορία, σε μια παθητικότητα ή να γίνει επιθετικό για

να αμυνθεί έτσι απέναντι στον «πόλεμο» που πιστεύει ότι του γίνεται.

Απαραίτητη προϋπόθεση για να δημιουργηθεί στο παιδί θετικό αυτοσυναισθηματικό είναι το κλίμα αγάπης, εμπιστοσύνης και σεβασμού μέσα στο σπίτι. Οι ζεστές και αρμονικές σχέσεις ανάμεσα στους γονείς αλλά και στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, ο αβυσσικός, ελεύθερος, δημοκρατικός διάλογος που θα επιζητεί να λύνει κάθε φορά από το πιο μικρό μέχρι και τα πιο δύσκολα προβλήματα της οικογενειακής ζωής, το οικογενειακό συμβούλιο στο οποίο το παιδί πρέπει να έχει τη δική του θέση από πολύ μικρή ηλικία και μια αληθινή υπεύθυνη γνώμη ιδιαίτερα στα χρόνια της εφηβείας είναι βασικότερες προϋποθέσεις για την ωρίμανση του παιδιού.

Το παιδί έχει ανάγκη να αγαπά και να αγαπιέται. Έχει ανάγκη από αναγνώριση και έπαινο ακόμα και για τα πιο απλά πράγματα που καταφέρει να πραγματοποιήσει.

Κι όταν κάνει λάθος σε κάποια ενέργεια ή επιλογή του, τότε μπορεί να ακούσει διαμαρτυρία τον γονιό του όταν αυτός ήρεμα, απλά, ευγενικά, χωρίς πανικό και υπερβολές του πει «νομίμως, παιδί μου, πως αυτό που έκανες, που αποφάσισες ή που σκέφτηκες δεν είναι σωστό, θέλεις να σου πω τη γνώμη μου;»

Αντίθετα είναι σίγουρο ότι θα απογοητευτεί ή θα αποζητήσει την απομόνωση, όταν για μια έστω κακή του ενέργεια ακούσει να του λένε: «είσαι ανόητος», «είσαι τεμπέλης», δεν είσαι ικανός για τίποτα». Και θα νιώσει ακόμα χειρότερα, όταν αρχίσουν οι γονείς να κάνουν συγκρίσεις με τον «καλό» αδελφό ή την «καλή» αδελφή του ή κάποιο άλλο παιδί από τον συγγενικό ή ευρύτερο κοινωνικό τους περίγυρο.

Ιδιαίτερη προσοχή και μεταχείριση χρειάζονται τα παιδιά όταν περνούν τα εφηβικά τους χρόνια. Η εφηβεία συνήθως αρχίζει στα 13 χρόνια ή νωρίτερα και κρατάει μέχρι τα 19 ή και πολλές φορές περισσότερο. Στο νέο άτομο συμβαίνουν τότες σωματικές και συναισθηματικές αλλαγές που συχνά γίνονται αιτία για ψυχικές αναστατώσεις και εκκρήξεις ποικίλων μορφών.

ο εφηβος και η εφηβος έ-
λυτη ανάγκη είναι η κατα-
υπομονή και η συμπαράστα-
ρους του γονιού κι όχι ο συ-
γχος και η χωρίς επιείκεια
ματιά του γονιού ήρπσει να
θεί συνεχώς τον έφηβο, αλ-
λή διακριτικότητα και από-
όσταση ελευθερίας.

Εξχνόμει ότι η αμφισβήτηση
ινάσταση είναι απόλυτα φυ-
ακταριστικά της εφηβεί-
τή η επανάσταση δεν σημαί-
ήποτε μια έκρυθμη κατάσταση
πορεί να εκδηλωθεί σαν μια
απόλυτη ανεξαρτησία, άρ-
υπακοή, πείσμα ή χωρίς συ-
κοντρα στη θέληση των γο-
νιών. Αν η «επανάσταση» αυτή
στην εφηβεία, υπάρχει κιν-
εκδηλωθεί από το άτομο αρ-
η ζωή του με πολύ χειρό-
ιτώσεις στον εαυτό του και
ν του.

ισία, λοιπόν, υπάρχουν πάν-
τημα είναι πως αντιμετωπί-

ο υγιής τρόπος αντιμετώπι-
είναι ο διόλογος. Μόνο
ην ελευθερία ο έφηβος να
ώμη του, μόνο αν νιώθει ό-
η αυτή μπορεί νάναι σεβα-
ου με τη γνώμη των μεγά-
οικογένεια, μόνο τότε δεν
εχθρική τη θέση των γονιών
τότε δεν θα αποζητήσει λύ-
α από την οικογένειά του
υφροά τα υπόλοιπα στοιχεία
πικρότητας του, τις ικανότη-
τες δεξιότητες και τα ενδια-
ου, και σ' αυτά είναι καθο-
επίθεση του οικογενειακού
τος. Ευκαιρίες και ερεθίσμα-
να δίνονται στο παιδί από
μικρή ηλικία.

αχαιο, άραγε, ότι τα παι-
ι γύρω του τους άλλους μ'
θ' αγαπήσει το διάβασμα,
ένος μουσικού θα μάθει πιο
μ μουσικό όργανο;

ταίει στ' αλήθεια ένα παι-
ικά του ενδιαφέρον έχει το
ο, όταν δεν ακούει και δεν
συμβαίνει γύρω του τίποτε
πείλογο;

Λοιπόν, να δίνονται στο παι-
ιρίες να βρεθεί σε όσα το
γαλύτερη ποικιλία καταστά-
ειριών και βιωμάτων! Ευκαι-
μορφες δημιουργικές συνή-
αχολίες ώστε μέσα από αυ-
ακαλύψουμε τις κλίσεις, τις

δεξιότητες, τις ικανότητες, τις προ-
δεξιότητες, τις φιλοδοξίες και τους στό-
χους του.

Όταν όλα αυτά του προσφέρονται
του παιδιού μέσα σε μια ατμόσφαιρα
ελευθερίας, ευγένειας και διακριτικό-
τητας, τότε σιγά-σιγά θα σταθεί στα
πόδια του αυτοδύναμο, ανεξάρτητο ό-
ταμο, με αυτοσεβασμό και αυτοπεποί-
θηση έτοιμο για την μετάβαση από το
ένα στάδιο της ζωής του στο άλλο έ-
τομο μπροστά στις μεγάλες και δυ-
σκολες αποφάσεις που θα καθορίσουν
τα μέλλον του.

Σχετικά με το δεύτερο σκέλος του
τριπτυχού του Σ.Ε.Π., σχετικά με την
πληροφόρηση, όσο είπαμε μέχρι τώρα
επηρεάζουν στις πληροφορίες που παίρ-
νει ένα παιδί από τους γονείς του για
το άτομό του, την στομική πληροφόρη-
ση όπως τη λέμε.

Πρέπει όμως παράλληλα να πάρει
και κοινωνική πληροφόρηση, (οικονομική
εκπαιδευτική και επαγγελματική πλη-
ροφόρηση.

Εδώ οι γονείς επηρεάζουν το παι-
δι τους ανάλογα με το δικό τους κοι-
νωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό τους
επίπεδο.

Εδώ πρέπει να ρθει αρωγός η πο-
λιτεία. Όσον αφορά το σχολικό επαγ-
γελματικό Προσανατολισμό έχουν ιδρυ-
θεί Γραφεία Σ.Ε.Π. στις διευθύνσεις
Β/θμιας Εκπ/σης σε κάθε νομό και σύν-
τομο προβλέπεται να λειτουργήσει. Κέν-
τρο πληροφόρησης σε εθνικό επίπεδο
με επιμέρους τμήματα σε κάθε νομό.

Παράλληλα, όμως, θα χρειαστούν οι
γονείς τη βοήθεια άλλων μέσων πλη-
ροφόρησης. Θα χρησιμοποιήσουν τις
συμβουλές βιβλίων, την πληροφόρηση
που παρέχουν διάφορα έντυπα, ο η-
μερήσιος και περιοδικός τύπος καθώς
και το μέσα μαζικής πληροφόρησης. Θα
επιδώξουν τη συμμετοχή τους σε ποι-
κίλων μορφών συλλόγους. Μπορούν να
συνεργαστούν με τη Λαϊκή Επιμόρφω-
ση, με τους τοπικούς Πολιτιστικούς Συλ-
λόγους, την Τοπική Αυτοδιοίκηση ή ο-
κόμο να ζητήσουν πληροφορίες από το
Υπουργείο Νέας Γενιάς και φυσικά θα
συνεργαστούν με το Σχολείο όπως θα
δούμε παρακάτω.

Χρειάζεται, όμως, ο γονιός πρώτα
απ' όλα, με απλότητα και χωρίς εγωί-
σμό ή επιτήδευση να παραδεχτεί πως
δεν είναι αυτός που το ξέρει όλα ε-
νώ το παιδί του δεν ξέρει τίποτε.

Ένας γονιός ευαισθητοποιημένος
προβληματίζεται, συζητάει, αποζητάει
κι άλλες γνώμες για την αντιμετώπιση
καταστάσεων και ίσως χρειαστεί να

αναθεωρήσει τις απόψεις του σε πολ-
λά θέματα.

Το παιδί και ιδιαίτερα ο ανήσυχος
έφηβος βλέποντας τους γονείς του
να δραστηριοποιούνται έτσι, πείθεται
ότι ξεκινά μαζί τους από την ίδια αφε-
τηρία, σε σχέση ισοτιμίας και όχι σε
σχέση ανταγωνιστική, αυταρχική του ι-
σχυρού και του αδύνατου. Βλέπει στο
πρόσωπο του πατέρα ή της μητέρας έ-
να συνοδοπόρο και όχι ένα κριτή που
εχει ήδη έτοιμη την κρίση και την α-
ποφασή του την οποία προσπαθεί να
του επιβάλει.

Οι γονείς μοιράζονται με το παιδί
τους τη γνώση, την εμπειρία και την
πληροφόρησή τους και αρχίζει έτσι
μια συνεργασία μεταξύ τους.

Αυτή η συνεργασία θα εξασφαλίσει
στον έφηβο τουλάχιστο την συναισθη-
ματική κάλυψη την οποία έχει απόλυ-
τη ανάγκη για να ξεκινήσει τον δύ-
σκολο αγώνα του για την επιλογή του
επαγγελματικού του δρόμου.

Θα ολοκληρώσουμε την εισήγηση ε-
πιτρέποντας στο τρίτο στάδιο που ο-
ποτελεί και τον τελικό στόχο του Σ.Ε.
Π.Ι. Την ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ.

Απ' όσο αναφέρθηκαν μέχρι τώρα,
πρέπει να έχει γίνει σαφές ότι καμιά
απόφαση δεν πέφτει από τον ουρανό.
Είναι αποτέλεσμα της όλης πορείας
του παιδιού.

Ένα παιδί που έχει μάθει από μι-
κρό να λείει τη γνώμη του, να αποφαι-
σίζει για μικρά στην αρχή και σπουδαί-
ότερα αργότερα πράγματα, ένα παιδί
που δεν βασίζεται στους άλλους προ-
κειμένου να πάρει μια απόφαση αλλά
έχει μάθει να παίρνει πρωτοβουλίες,
να αποφασίζει ελεύθερα αλλά με σο-
βαρότητα και παράλληλα να δέχεται
να αντιμετωπίσει τις συνέπειες των α-
ποφάσεων και των πράξεών του, ένα
παιδί με ανασταυμένο το αίσθημα της
υπευθυνότητας και όχι της ευθυνοφο-
βίας, αυτό το παιδί θα σταθεί με τόλ-
μη και όση σοβαρότητα απαιτείται μπρο-
στά στο πρόβλημα της επιλογής.

Στην Γ' Γυμνασίου λοιπόν, ο έφη-
φος φερώνεται κυριολεκτικά με το
βάρος της πρώτης μεγάλης απόφασης
της ζωής του. Και δεν είναι πάντα τα
πράγματα εύκολα ή ευνοϊκά ούτε για
τον ίδιο ούτε για τους γονείς του.

Είναι δυνατόν να προσηρήσει ένας
γονιός στο παιδί του διάφορες αντι-
δράσεις. Μπορεί να το ακούσει να δη-
λώνει προτιμήσεις σε επιλογές που
πολλές φορές είναι άσχετες ή μια με
την άλλη. Το βλέπει να έλκεται από
κάποιο επάγγελμα που έχει την αίσλη

της ορχήστρας ή είναι της μερας π.χ. το επόγγελμα του ποδοσφαιριστή, του ηθοποιού κλπ.

Το ακούει να μιλά για ένα επόγγελμα το οποίο απαιτεί δεξιότητες και προσόντα τα οποία ο γονιός βλέπει ότι το παιδί του δεν τα έχει.

Παλύ πιθανόν είναι επίσης το να βλέπει το παιδί του να στέκεται αναποφάσιστο, φοβόμενο, δειλό ή αδιάφορο και αποθές.

Τί θα κάνει ο άλλος αυτές τις περιπτώσεις.

Πρώτα - πρώτα, θα τα αντιμετωπίσει ήρεμα, χωρίς αυταρχικές μεθόδους και δισκασιές, με κατανόηση και υπομονή. Είναι καταστάσεις λεπτές που απαιτούν εξίσου λεπτούς χειρισμούς.

Έχει όμως στο χέρι του ένα αποτελεσματικό εργαλείο και πρέπει να το χρησιμοποιήσει: τον ΔΙΑΛΟΓΟ.

Δεν θα θελήσει να αποκλείσει τίποτα, ούτε να του επβάλει τίποτα αλλά και δεν θα το αφήσει αβοήθητο. Θα εξετάσει μαζί του όλα τα δεδομένα και τις εκδοχές. Θα θελήσει να μάθει από πού πήρε το παιδί του, αν βέβαια πήρε τις διάφορες πληροφορίες για την επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα ή κάποιο επαγγελματικό δρόμο. Θα συζητήσει με το παιδί του και θα το παρακινήσει να πάρει όσο το δυνατό περισσότερη πληροφόρηση γύρω από την εκπαίδευση που απαιτεί κάποια συγκεκριμένο επόγγελμα, τις συνθήκες εργασίας, τις προοπτικές απασχόλησης και εξέλιξης του. Θα σχολιάσει με το παιδί τη σχολική του επίδοση σε σχέση με την απόδοσή του επισημαίνοντας τα υπέρ και τα κατά της κάθε περίπτωσης. Θα το ενθαρρύνει στην προσπάθειά του να πάρει μια απόφαση.

Είναι διάλογος με καλή θέληση και αισιόδοξο πνεύμα. Βοηθά να ξεκαθαρίζουν τα πράγματα.

Είναι σίγουρα ένα δύσκολο έργο. Είναι επίσης σίγουρο ότι κανένας δεν επιθυμεί περισσότερο από το γονιό την επιτυχία του παιδιού του.

Πρέπει, όμως να γίνει αντιληπτό ότι πρόκειται για τη ζωή του παιδιού και όχι του γονιού. Η υποχρέωση του γονιού είναι η βοήθεια στο παιδί, η συναισθηματική κάλυψη, ο εθσμός στον προγραμματισμό, στην ανάληψη ευθύνης, στη σοβαρή όσο γίνεται για την ηλικία ενός εφήβου αντιμετώπιση της ζωής.

Από κει και πέρα μένει στο παιδί να αποφασίσει.

Συμπαραστάτης και συνεργάτης των γονιών μπορεί και πρέπει να γίνει το

σχολείο. Η βοήθεια ο καθήγητης - Σύμβουλος του Σ.Ε.Π. όπως και κάθε δάσκαλος.

Από την συνεργασία αυτή εξαρτώνται πάρα πολλά για τη ζωή του παιδιού. Ο γονιός θα δώσει στον δάσκαλο τις ειδικότερες πληροφορίες για το παιδί αλλά και θα ζητήσει να μάθει για αυτό κι άλλα πράγματα εκτός από το πόσο καλά αποδίδει στο σχολείο. Είναι καιρός να πάψει να βλέπει ο γονιός τον δάσκαλο μόνο όταν δίδονται οι έλεγχοι.

Πρέπει το σχολείο να ανοίξει τις πόρτες του στην κοινωνική ζωή και να συμμετέχει σ' αυτήν. Αλλά πρέπει να αντιληφθούν οι γονείς ότι χωρίς την υποσυστική τους βοήθεια, χωρίς την προσωπική τους παρουσία στο σχολείο, τίποτα δεν πρόκειται να αλλάξει.

Ας δούμε τελειώνοντας ποές δυνατότητες συνεργασίας υπάρχουν ανάμεσα στους γονείς και το σχολείο, και ιδιαιτέρως ανάμεσα στους γονείς και τον θεσμό του Σ.Ε.Π. μέσα από την συνεργασία τους με τον καθηγητή - Σύμβουλο του Σ.Ε.Π.

Από μέρους των γονέων πρέπει να υπάρχει:

— Αρκής επαφή και επικοινωνία.

— Συμμετοχή στην οργάνωση της σχολικής ζωής.

— Συνεργασία με τον Σύλλογο γονέων και κηδεμόνων.

— Συνεργασία με τον Διευθυντή του Σχολείου, το Σχολικό Συμβούλιο και ειδικότερα με τον καθηγητή του Σ.Ε.Π.

Πώς μπορούν να βοηθήσουν τον καθηγητή του Σ.Ε.Π. στο έργο του:

— Μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση και πραγματοποίηση επισκέψε-

ων των μαθητών σε χώρους εργασίας, επαγγελματιών στα σχολεία και να επισκεφτούν οι ίδιοι τα σχολεία των μαθητών για να μιλήσουν στα παιδιά για τα επόγγεμά τους.

— Να βοηθήσουν στη συγγραφή επαγγελματικών μονογραφιών από τα παιδιά.

— Να δευκαλύνουν το παιδί να επισκεφτούν τους χώρους εργασίας όπου οι ίδιοι εργάζονται.

— Να βοηθήσουν τους καθηγητές Σ.Ε.Π. και τις μαθητικές κοινότητες να εφορξουν επαγγελματικές έρευνες που μπορεί να γίνουν σχετικά με την αγορά εργασίας.

— Να συνεργάζονται με το σχολείο στην πραγματοποίηση πολιτιστικών εκδηλώσεων.

— Να προσφέρουν τη βοήθειά τους στη συλλογή πληροφοριακού υλικού.

— Να ενισχύσουν οικονομικά τις μαθητικές κοινότητες για τη δημιουργία βιβλιοθήκης Σ.Ε.Π., τη διαμόρφωση δικού χώρου, την αναπαραγωγή υλικού τη δημιουργία αρχείου Σ.Ε.Π. κλπ.

Μα πάνω απ' όλα ας δείξουν ενδιαφέρον για τον θεσμό. Ας τον αποκαλύψουν χωρίς προκατάληψη. Ας επιδώσουν να τον γνωρίσουν καλύτερα και ας βοηθήσουν στη σωστή εφαρμογή του.

Από την παραπάνω συνεργασία, να είναι σίγουρο θα βοηθήσουμε τα παιδιά, εσείς σαν γονείς και μες σε δάσκαλοι, και τ' αγαπάμε και οι δυο πολύ, να φτιάξουν τη ζωή τους καλύτερη από τη δική μας, για το δικό τους καλό και το καλό της μελλοντικής μας κοινωνίας αφού υγιή και πετυχημένο άτομα συνθέτουν ένα σωστό κοινωνικό σύνολο.

Π ρ ο σ έ ξ α τ ε

— Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ» είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού.

— Οι αποστελλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες σε 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

— Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική και με το μονοτονικό σύστημα.

— Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμία ευθύνη για τις εκφρασζόμενες γνώμες των συνεργατών της.

— Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

Μετεωρολογικά στοιχεία

Του Ανέστη Σιδερά

Θερμοκρασίες και βροχοπτώσεις τεσσάρων μηνών της τελευταίας δεκαετίας (1977—1986) στην περιοχή του Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δένδρων

α/α	Έτη	ΙΟΥΝΙΟΣ				ΙΟΥΛΙΟΣ			
		Θερμοκρασία		Βροχή		Θερμοκρασία		Βροχή	
		Μέση ημερήσια	απόλυτη μεγίστη	απόλυτη ελαχίστη	σε χιλιοστά	Μέση ημερήσια	απόλυτη μεγίστη	απόλυτη ελαχίστη	σε χιλιοστά
1	1977	24,2	34,0	9,5	73,5	26,4	38,5	15,0	34,0
2	1978	24,8	35,5	10,6	6,0	25,8	35,0	11,0	2,0
3	1979	25,4	33,5	12,5	7,7	24,9	35,0	12,2	54,5
4	1980	23,5	34,0	9,5	21,5	25,9	34,0	12,5	52,5
5	1981	25,6	36,0	13,0	23,0	24,9	32,5	13,0	16,0
6	1982	25,0	39,5	10,5	12,0	25,1	32,5	14,0	25,0
7	1983	21,7	31,0	10,5	127,0	25,7	38,0	14,0	56,5
8	1984	23,3	33,5	10,3	11,0	24,7	34,0	11,0	12,5
9	1985	23,8	32,5	10,5	21,0	25,9	36,5	13,5	0
10	1986	24,1	32,5	13,0	69,5	24,9	32,5	14,0	8

α/α	Έτη	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ				ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ			
		Θερμοκρασία		Βροχή		Θερμοκρασία		Βροχή	
		Μέση ημερήσια	απόλυτη μεγίστη	απόλυτη ελαχίστη	σε χιλιοστά	Μέση ημερήσια	απόλυτη μεγίστη	απόλυτη ελαχίστη	σε χιλιοστά
1	1977	25,3	34,5	10,0	8,0	20,2	31,0	3,5	53,0
2	1978	24,1	34,5	12,0	13,5	19,2	28,2	5,3	101,0
3	1979	24,0	34,5	11,0	48,5	20,9	31,0	5,5	34,0
4	1980	24,5	35,3	13,3	7,0	20,5	32,5	9,0	30,0
5	1981	24,0	37,0	10,0	40,5	21,6	33,5	8,0	17,0
6	1982	24,3	33,0	13,0	98,5	22,6	33,0	13,5	62,0
7	1983	23,6	33,0	14,0	37,5	20,3	32,5	8,0	24,5
8	1984	22,9	33,0	13,5	38,5	22,0	32,5	7,6	26,0
9	1985	25,4	36,5	10,7	7,0	25,2	32,5	8,5	3,5
10	1986	26,4	35,0	12,5	14,0	21,9	33,0	9,4	18,0

ΣΧΟΛΙΑ. Με αφορμή την παρατεταμένη ξηρασία και τις υψηλές θερμοκρασίες του περσι-
 ου Σεπτεμβρίου που θεωρήθηκαν αφύσικες, παραθέτουμε τον πίνακα αυτό για να φανεί ότι ο
 Σεπτέμβριος και άλλων ετών παρουσίασε αυτά τα φαινόμενα, δηλαδή υψηλές θερμοκρασίες και μι-
 νιμοβροχόπτωση. Συγκεκριμένα ο Σεπτέμβριος του 1982 ήταν ο πιο ζεστός μήνας της τελευταίας
 δεκαετίας (1977—1986). Μέση θερμοκρασία 22,6 βαθμούς, απόλυτη μεγίστη 33 βαθμούς, και από-
 λύτη ελαχίστη 13,5 βαθμούς. Όσον αφορά τις βροχοπτώσεις σημειώθηκαν περισσότερες, τον Ι-
 ου 1983, τον Αύγουστο του 1982, και τον Σεπτέμβριο του 1978.

Β'. Θερμοκρασίες και βροχοπτώσεις τριών μηνών δεκαετίας (1977—1986)

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ					ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ					ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ				
Έτη	Θερμοκρασία	Μέση απόλυτη	Βροχή απόλυτη	σε	Θερμοκρασία	Μέση απόλυτη	Βροχή απόλυτη	σε	Θερμοκρασία	Μέση απόλυτη	Βροχή απόλυτη	σε		
	ημερήσ.	μεγίστη	ελαχίστη	χλστ.	ημερήσ.	μεγίστη	ελαχίστη	χλστ.	ημερήσ.	μεγίστη	ελαχίστη	χλστ.		
1971	14,8	24,5	3,0	16,0	11,9	22,0	1,8	39,0	3,8	16,5	-7,0	64,5		
1978	14,5	28,5	0	182,5	6,5	17,5	-3,5	10,0	7,6	20,0	-3,0	104,0		
1979	14,1	27,0	3,6	237,0	11,1	20,0	1,5	342,5	7,1	20,5	-8,0	151,0		
1980	16,3	25,0	6,5	129,5	11,2	22,0	-1,5	43,0	6,6	18,0	-7,2	74,5		
1981	17,7	29,5	5,0	81,5	7,9	26,0	-4,0	167,9	7,3	21,0	-2,5	71,5		
1982	15,8	26,0	6,5	180,0	8,8	21,0	-2,5	123,5	6,8	14,0	-2,5	75,5		
1983	14,8	28,5	2,6	180,	8,0	18,0	-2,5	50,5	5,8	18,2	-3,0	220,0		
1984	18,1	31,5	3,0	9,0	10,5	22,2	1,3	62,0	5,4	13,5	-5,0	52,0		
1985	14,3	28,0	2,0	59,5	10,4	19,0	-0,3	243,5	7,8	22,0	-3,5	32,5		
1986	15,1	30,0	4,0	68,5	9,0	17,5	-2,0	91,0	3,3	16,0	-10,5	35,5		

ΣΧΟΛΙΑ. Εάν συγκρίνουμε τις θερμοκρασίες της δεκαετίας (1977—1986) παρατηρούμε ότι κατά το έτος 1986 σημειώθηκε η μεγαλύτερη πτώση. Έχουμε κατά τον Δεκέμβριο 1986 θερμοκρασία απόλυτη ελαχίστη -10,5°C. Ακολουθούν Δεκέμβριος 1979 με -8°C, Δεκέμβριος 1980 με -7,2°C και Δεκέμβριος 1977 με -7°C.

—Όσον αφορά την βροχόπτωση έχουμε τα εξής μεγέθη:

α) Για τον Οκτώβριο το έτος 1979 με 237 χιλ., το 1978 με 182,5 χιλ., το 1982 180 χιλ. και το 1980 129,5 χιλ. Το 1981 είχαμε μόνο 9 χιλ. βροχής.

β) Για τον Νοέμβριο το έτος 1979 342 χιλ. και ακολουθούν το έτος 1985 με 243,5 χιλ., το 1981 με 167,9 χιλ., το 1982 με 123,6 χιλιοστά.

γ) Για τον Δεκέμβριο, το έτος 1983 έρχεται πρώτο με 220 χιλ., το 1979 με 151 χιλ. και το έτος 1978 με 104 χιλ.

—Το 1979 χαρακτηρίζεται από τις περισσότερες βροχές. Κατά το τρίμηνο αθροιστικά σημειώθηκαν βροχοπτώσεις 730 χιλιοστά. Αντίθετα λίγες βροχές σημειώθηκαν κατά τα έτη 1977 και 1984. Σύνολον βροχοπτώσεων αντίστοιχα για το αναφερόμενο τρίμηνο 119,5 χιλ. και 123 χιλ.

Σ η μ.: Στις βροχοπτώσεις συμπεριλαμβάνεται και το χιόνι.

Γ'. Θερμοκρασίες και βροχοπτώσεις τριών μηνών ενδεκαετίας (1977—1987)

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ					ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ					ΜΑΡΤΙΟΣ				
Έτη	Θερμοκρασία	Μέση απόλυτη	Βροχή απόλυτη	σε ημερήσ. μεγίστη ελαχίστη χλστ.	Θερμοκρασία	Μέση απόλυτη	Βροχή απόλυτη	σε ημερήσ. μεγίστη ελαχίστη χλστ.	Θερμοκρασία	Μέση απόλυτη	Βροχή απόλυτη	σε ημερήσ. μεγίστη ελαχίστη χλστ.		
1977	5,4	16,4	-6,0	12,5	9,7	22,5	-2,6	29,0	11,1	26,5	-4,0	33,0		
1978	3,8	15,0	-9,0	63,5	7,4	19,5	-1,0	58,5	11,3	24,5	-1,5	27,0		
1979	4,3	19,5	-12,0	51,5	6,9	21,0	-4,0	40,5	11,7	22,0	-0,4	25,5		
1980	2,3	12,0	-8,0	76,0	5,3	16,0	-4,8	18,5	8,8	20,0	-4,0	94,5		
1981	2,3	12,0	-7,0	98,0	5,4	17,0	-6,0	70,5	11,9	26,5	0	44,5		
1982	4,2	15,0	-6,3	6,5	3,8	15,5	-6,7	59,5	7,9	18,5	-2,5	88,5		
1983	5,8	16,2	-5,5	9,5	4,2	16,5	-9,0	10,5	10,5	22,7	-3,2	46,5		
1984	5,4	13,7	-3,0	48,5	5,9	14,0	-1,4	81,5	8,5	19,0	1,0	73,5		
1985	4,1	14,0	-8,0	65,5	2,7	18,5	-10,0	16,5	8,1	18,0	0	80,5		
1986	5,6	16,5	-7,0	39,5	5,5	17,5	-3,5	161,0	9,1	23,0	0	84,5		
1987	4,2	21,0	-11,5	85,0	7,0	18,5	-3,0	149,5	4,7	18,5	-9,0	174,5		

ΣΧΟΛΙΑ. Για τον Ιανουάριο οι πιο χαμηλές θερμοκρασίες σημειώθηκαν το έτος 1979 με -12°C το 1987 με -11,5°C. Για τον Φεβρουάριο το 1985 με -10°C και το 1983 με -9°C. Για τον Μάρτιο το 1987 με -9°C.

—Όσον αφορά τις βροχοπτώσεις για τους τρεις μήνες έχουμε τα εξής μεγέθη. Ο Μάρτιος του 1987 χαρακτηρίζεται ο πιο βροχερός με 174,5 χιλ. Ακολουθεί ο Φεβρουάριος του 1986 με 161 χιλ. και ο Φεβρουάριος του 1987 με 149,5 χιλιοστά. Το έτος 1987 θεωρείται για το αναφερόμενο τρίμηνο το πιο βροχερό. Σύνολον βροχοπτώσεων και χιονοπτώσεων 409 χιλιοστά.

Δ'. Θερμοκρασίες μέγιστες και ελάχιστες της περιόδου 1961—1977

Δημοσιεύουμε παρακάτω μερικές ημερομηνίες όπου σημειώθηκαν εξαιρετικά υψηλές θερμοκρασίες ή εξαιρετικά χαμηλές θερμοκρασίες. Έτσι ο αναγνώστης θα πληροφορηθεί ότι κατά το παρελθόν πολλές φορές έχουν σημειωθεί θερμοκρασίες που εντυπωσίασαν από το μέγεθος. Τα στοιχεία συνοψίζονται στους δύο πίνακες. Ο πρώτος πίνακας αφορά τις ημερομηνίες με τις υψηλές θερμοκρασίες και ο δεύτερος με τις χαμηλές θερμοκρασίες.

α) Ημερομηνίες με τις μέγιστες θερμοκρασίες

12-8-61	36°C
28-7-62	38°C
30-6-63	36°C
15-8-63	39°C
17-8-63	39°C
20-7-66	37°C
21-7-66	37°C
10-7-68	39°C
31-5-69	36°C
7-8-70	36°C
8-8-71	36°C
19-7-73	38,5°C
16-7-74	36,5°C
19-7-74	36,5°C
10-7-77	38,5°C

β) Ημερομηνίες με τις ελάχιστες θερμοκρασίες

26-1-63	-16,5°C
3-3-63	-8°C
18-1-64	-12,2°C
19-1-67	-11°C
14-1-68	-16°C
9-2-76	-10,2°C

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΡΟΔΑΚΙΝΩΝ ΣΕ 15 ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

Επιμέλεια Βασ. Κουκουργιάννη
Γεωπόνου Δ/νσης Γεωργίας

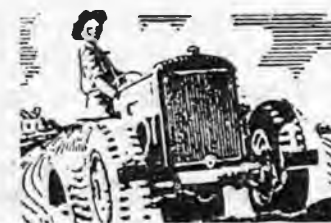
(Σε χιλιάδες τόννους - συμπεριλαμβάνονται και τα Νεκταρίνια)

α) α	Χώρες	1982	1983	1984
1	ΙΤΑΛΙΑ	1539	1615	1616
2	Η.Π.Α.	1198	1009	1365
3	ΙΣΠΑΝΙΑ	470	491	527
4	ΕΛΛΑΔΑ	453	480	520
5	ΓΑΛΛΙΑ	438	447	454
6	ΡΩΣΙΑ	420	500	430
7	ΚΙΝΑ	403	410	426
8	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	182	256	241
9	ΤΟΥΡΚΙΑ	265	270	230
10	ΙΑΠΩΝΙΑ	228	237	216
11	ΜΕΞΙΚΟ	185	133	188
12	Ν. ΑΦΡΙΚΗ	170	164	146
13	ΧΙΛΗ	108	116	122
14	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	103	115	120
15	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	94	104	120
	Σύνολο	7231	7362	7697

Τα σχόλια περιτεύουν, οι αριθμοί ομιλούν μόνοι τους.

Εποχή εμφάνισης των κινητών μορφών (ρόϊσμα) των κοκκοειδών

- ΠΑΡΛΑΤΟΡΙΑ ΟΛΕΕ
 - 1η γενεά αρχή Μαΐου
 - 2η γενεά Αύγουστος - Σεπτέμβριος
- ΝΤΙΑΣΠΙΣ ΠΕΝΤΑΓΟΝΑ
 - 1η γενεά μέσα Μαΐου
 - 2η γενεά Ιούλιος
 - 3η γενεά Σεπτέμβριος
- ΣΑΝ ΖΟΖΕ
 - 1η γενεά τέλη Μαΐου
 - 2η γενεά Αύγουστος
 - 3η γενεά Οκτώβριος - Νοέμβριος
- ΧΕΛΩΝΑΚΙ
 - 1η γενεά μέσα Ιουνίου - αρχές Ιουλίου

Οι ψώρες της Ελιάς

(Α')

Οι ψώρες που προσβάλλουν την ελιά στη Β. Ελλάδα είναι αυτές που απαντούν σ' ολόκληρη τη χώρα και γενικότερα στη μεσογειακή ζώνη καλλιέργειας

του δέντρου.

Από την άποψη του μεγέθους των προξενούμενων ζημιών, μπορεί κανένας να χωρίσει τις ψώρες αυτές στις παρακάτω δύο ομάδες:

ΟΜΑΔΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤ

ΚΟΙΝΟ ΟΝΟΜΑ

Παρλατόρια ή μωβ ψώρα
Ασπιδιωτός ή άσπρη ψώρα
Λεκάνιο ή μαύρη ψώρα
Βαμβακάδα ή Ταραμάς

Πολίνια

Μυτηλόμορφη ψώρα

Λεύκασπις

Φιλίππια ή άσπρη ψώρα

ΕΡΟ ΖΗΜΙΟΓΟΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΟΝΟΜΑ

PARLATORIA OLEAE
ASPIDIOTUS NERII
SAESSETIA OLEAE
PSEUDAULACASPIS (DIASPIS) PENTAGONA
POLLINIA POLLINI
LEPIDOSAPHES ULMI
LEUCASPIS RICEAE
FILIPPIA FOLLICULARIS
(= EUPHILIPPIA OLIVINA)

Για τις παραπάνω ψώρες της ελιάς τα βασικά στοιχεία του βιολογικού τους κύκλου, η γνώση των οποίων είναι απαραίτητη για την επιτυχία της χημικής καταπολέμησης, περιλαμβάνονται στον επόμενο πίνακα (Πίνακας 1).

Οι ζημιές που προξενούνται από τις παραπάνω ψώρες στο δέντρο της ελιάς και στον καρ-

πό του είναι αυτές βασικά που αναφέρθηκαν και προηγούμενα: Ξέραμα κλαδίσκων, κλάδων και, ακόμη ολόκληρων δέντρων. Μείωση της ποσότητας και υποβάθμιση της ποιότητας των καρπών ή και αχρήστευση σχεδόν της εσοδίας.

Επιπλέον, στην περίπτωση του λεκάνιου ή μαύρης ψώρας, η προσβολή συνοδεύεται από την α-

νάπτυξη της καλούμενης καπνιάς, ενός μαύρου επιχρίσματος που καλύπτει φύλλα και βλαστούς και σπάνια και καρπούς. Η καπνιά είναι ένα σύμ-

**Σ.Σ. Παλούκη
Του**

πλοκο μυκήτων που ζουν σπυροφυτικά πάνω στις μελιτώδεις ουσίες που αποβάλλονται από το έντομο. Η ανάπτυξη της καπνιάς ευνοείται πολύ από την ύγραξη υγρασίας στο περιβάλλον και η παρουσία της πάνω στα πράσινα μέρη του φυτού παρεμποδίζει ορισμένες βασικές λειτουργίες τούτων. Έτσι, στις όμεσες βλαβερές συνέπειες από τη δράση του λεκάνιου προσθέτονται και οι έμμεσες βλάβες από την καπνιά. Τα προσβλημένα δέντρα παρουσιάζουν πρόωρη φυλλόπτωση, συρρίκνωση ή και πτώση καρπών, γενικά καχεκτική όψη και αδυναμία δημιουργίας καινούργιας θλάστης για μελλοντική καρποφορία.

Συνέχεια στο επόμενο. «Πώς καταπολεμούνται οι ψώρες της Ελιάς».

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Βασικά στοιχεία του βιολογικού κύκλου των κυριότερων κοκκοειδών που προσβάλλουν την ελιά στη Β. Ελλάδα.

ΕΙΔΟΣ ΚΟΚΚΟΕΙΔΟΥΣ	ΔΙΑΧΕΙΜΑΝΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΝΙΩΝ	ΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΙΣΤΟΥ ΤΗΣ ΕΞΟΔΟΥ ΠΡΟΝΥΜΦΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΝΙΑ
Παρλατόρια	Κυρίως ως θηλυκό ακμαίο	2	Αρχές Μαΐου, Τέλη Αυγούστου
Ασπιδιωτός	Κυρίως ως θηλυκό ακμαίο και ως προνύμφη	3	Αρχές Σεπτεμβρίου Μέσα Απριλίου - Αυγούστου Μέσα Οκτωβρίου
Λεκάνιο	Κυρίως ως προνύμφη	1-1½	Τέλη Ιουλίου - Νοέμβριος (μέρος) Αρχές Αυγούστ. της 2ης γεν.)
Βαμβακάδα	Κυρίως ως θηλυκό ακμαίο	3	Μέσα Μαΐου - Αυγούστου Τέλη Σεπτεμβρίου
Πολλίνια	Κυρίως ως θηλυκό ακμαίο	1	Τέλη Ιουνίου
Μυτηλόμορφη ψώρα	Κυρίως ως θηλυκό ακμαίο	2	Αρχές Μαΐου - Τέλη Αυγούστου

Επίδραση των αζωτούχων λιπάνσεων στην ποιότητα

των καρπών

Το αναφερόμενο θέμα ανα-
πύχθηκε στο Επιστημονικό δην-
τροκομικό συμπόσιο που οργά-
νωσαν η Ελληνική Εταιρεία της
Επιστήμης των Οπωροκηπευτι-
κών και το Γερμανικό Ινστιτού-
το GOETHE ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
(12-13 Μαΐου 1987, Θεσσαλο-
νίκη). Στο συμπόσιο αναπτύχθη-
καν θέματα που είχαν σχέση με
την ποιότητα, μεταφορά και συν-
τήρηση οπωροκηπευτικών προϊ-
όντων. Δημοσιεύουμε περίληψη
της ομιλίας λόγω περιορισμένου
χώρου του περιοδικού μας προς
ενημέρωση των αναγνωστών
δεντροκαλλιεργητών.

Περίληψις ομιλιών του συμ-
ποσίου θα δημοσιεύσουμε και
στα επόμενα τεύχη.

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

Η αζωτούχος λίπανση δεν είναι
μόνο απαραίτητη στην αύξηση των
ελαστών, αλλά επηρεάζει, επίσης
και την αύξηση των καρπών. Ό-
πως όμως ελπίζει, πως με υψηλές
δόσεις Ν (αζώτου) θα παραχθούν
μεγαλύτεροι καρποί, σύντομα θα αλ-
λάξει γνώμη. Με διαφοροποίηση της
αζωτούχου λίπανσης από 2,5 έως
30 μονάδες Ν/στρέμμα σε ένα πεί-
ραμα στο αγρόκτημά μας επιτεύ-
χθηκε, σε διάφορες ποικιλίες μηλι-
άς μία αύξηση της μέσης διαμέτρου
των καρπών μόνο 1 - 2 εκ. περίπου.
Επίσης και οι αποδόσεις σε μεγά-
λους εμπορεύσιμους καρπούς ύστερα
από μια τόσο δραστητική αύξηση της
αζωτούχου λίπανσης, ελάχιστα εί-
χαν βελτιωθεί. Ακόμη μικρότερη ε-
πίδραση φαίνεται ότι έχει ο χρό-
νος εφαρμογής της αζωτούχου λί-
πανσης στο μέγεθος των καρπών.
Επίσης και επάνω σ' αυτό το θέμα
διαθέτουμε δικά μας πειραματικά
αποτελέσματα τα οποία σας αναφέ-
ρω για παράδειγμα. Έτσι: η λίπαν-
ση με Ν τον Νοέμβριο, Μάρτιο ή

Μάιο έδωσε καρπούς του ίδιου με-
γέθους. Ότι οι πολύ υψηλές δόσεις
Ν μπορούν μάλιστα να δώσουν σα-
φώς μικρότερους καρπούς σε σύγ-
κριση με μετρίως υψηλές δόσεις.
Είναι γνωστό από τη βιβλιογραφία
και έχει παρατηρηθεί και στο αγρό-
κτημά μας. Δέντρα που ποικιλιών
μηλιάς Γκολντεν Ντελίτσιους λίπών

**Του DR HERMANN LINK
Ινστιτούτο Δενδροκομίας
Παν/μίου ΚΟΗΝΗΕΙΜ
Δ. Γερμανίας**

ήθηκαν επί σειρά ετών με 15 μονά-
δες Ν/στρέμ. όπου και παρατηρή-
θηκε αύξηση στη βλάστηση. Το μέ-
γεθος όμως των καρπών, μέχρι ε-
νός ορισμένου χρόνου, μειώθηκε ση-
μαντικά ώστε αποφασίστηκε να δια-
κοπεί τελείως η χορήγηση Ν (ά-
ζωτο). Στη συνέχεια οι καρποί με-
τά απ' αυτό απέκτησαν πάλι το τυ-
πικό της ποικιλίας μέγεθος, καθώς
και ένα καλό χρωματισμό.

Σχετικά με τον χρωματισμό των
καρπών ύστερα από εφαρμογή αζω-
τούχων λιπάνσεων σε διαφορετική
δοσολογία, αναφέρεται κατ' αρχάς
η γενικά παραδεκτή αρχή, ότι δη-
λαδή η έλλειψη Ν έχει σαν αποτέ-
λεσμα την επίτευξη καλού χρωμα-
τισμού των καρπών, ενώ περίσσια
Ν ή όψιμος αζωτούχος λίπανση με-
τά τα μέσα του καλοκαιριού και ιδι-
αίτερα διαφυλλική λίπανση με ου-
ρία αυτή την εποχή συμβάλλουν στη
δημιουργία πράσινης σάρκας, πρά-
σινου θασικού χρώματος και ανοι-
χτού κόκκινου επιχρώματος.

Σύμφωνα με την δική μας εμπει-
ρία το φαινόμενο αυτό δεν είναι δια-
δεδομένο σε έντονο βαθμό στους ο-
πωρώνες μηλιάς σε καρποφορία. Με
ρινές ποικιλίες μηλιάς όπως είναι:

η Τζοναγκολντ (') επηρεά-
ζονται πολύ από αυξημένες δόσεις
Ν με αποτέλεσμα οι καρποί να μην
χρωματίζονται ικανοποιητικά. Επί-
σης και στη ροδακινιά είναι γνω-
στό, ότι όψιμες καλοκαιρινές λίπών-
σεις είναι η αιτία για τον μειωμένο
χρωματισμό των καρπών.

Ανάλογη επίδραση των αζωτού-
χων λιπάνσεων παρατηρείται σε
σχέση με την γεύση των καρπών.
Έτσι δέντρα που λιπαίνονται με
πολύ μεγάλες ποσότητες Ν μπορούν
να χρησιμοποιούν ένα πολύ μεγάλο
μέρος των προϊόντων της φωτοσύν-
θεσης για τη βλάστησή τους, ώστε
σε μειονομένες περιπτώσεις να πα-
ρατηρείται σε τέτοια δέντρα μία μεί-
ωση των οργανοληπτικών χαρακτη-
ριστικών των καρπών. Ευτυχώς ό-
μως που τέτοιες περιπτώσεις παρου-
σιάζονται σπάνια.

Σε πείραμα που κάναμε, οι υψη-
λές δόσεις Ν επηρέασαν ελάχιστα
τη γεύση των καρπών, ποτέ όμως
θετικά. Υπεραυξημένες δόσεις Ν
μπορούν να προκαλέσουν σε μικρό
βαθμό το μαλάκωμα των καρπών
και σε μεγαλύτερο την πικρή στιγ-
μάτωση (Μπιτερ Πιτ) και το κα-
φέτισμα της σάρκας των καρπών.

Ένα γενικό συμπέρασμα όπως
«υψηλές δόσεις Ν μειώνουν την συν-
τηρησιμότητα των καρπών» δεν εν-
δείκνυται, όταν λάβει κανείς υπόψη
το ρόλο που διαδραματίζουν τα θρε-
πτικά στοιχεία Κ (Κάλιο) και Ca.
(ασβέστιο) ιδιαίτερα στη συνεκτικό-
τητα των καρπών.

(Συνέχεια στ επόμενο τεύχος)

Σημ. ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ (') Τα μη-
λα της ποικιλίας Τζοναγκολντ στο
Αγρόκτημα του Ινστιτούτου Φυλλο-
δόλων δέντρων απέκτησαν κόκκινο
επίχρωμα σ' όλη την επιφάνειά τους,
επειδή ήταν μολυσμένα στο υπο-
κείμενο M9 (νόνο) ή προερχόταν

(Συνέχεια στη σελίδα 86)

ΔΕΝΤΡΟΚΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Η επίδραση των κακώς αεριζόμενων εδαφών επί των καρπών

Η ανάπτυξη των δέντρων έχει άμεση σχέση με την λειτουργηκότητα του ριζικού συστήματος. Απ' εκεί θα αντλήσει το δέντρο τα θρεπτικά στοιχεία. Το ριζικό σύστημα θα επιτελέσει την αποστολή του και θα λειτουργήσει κανονικά, εφόσον

Του
Οδυσσέα Ντινόπουλου

έχει στην διάθεσή του επαρκή ποσότητα νερού και βρίσκεται σε καλές συνθήκες αερισμού.

Όταν το δέντρο βρίσκεται στην «ενεργό ζωή» (άνοιξη - φθινόπωρο) οι ανάγκες του ριζικού συστήματος σε οξυγόνο είναι αυξημένες. Αντίθετα όταν βρίσκεται σε λήθαργο (χειμώνα) αυτές είναι ελάχιστες.

Γι' αυτό τα δέντρα υποφέρουν αφάνταστα και ξορίζονται σε μεγάλο βαθμό, κατά την διάρκεια μιας βροχερής άνοιξης ή ενός βροχερού θέρους.

Εάν συμβούν πολλές βροχοπτώσεις το θέρος, τα δέντρα μερικών ποικιλιών που αναπτύσσονται επί κακώς αεριζόμενων εδαφών είναι δυνατόν να υποστούν σημαντική καρπόπτωση. Μερικές φορές η καρπόπτωση συνεχίζεται μέχρι όπου οι καρποί έχουν σχεδόν πλήρως αναπτυχθεί. Το φαινόμενο αυτό κατά πάσα πιθανότητα οφείλεται σε ανεπαρκή άντληση νερού από το αθηνές και κακώς αεριζόμενο σύστημα, κατά την διάρκεια μιας περιόδου μεγάλης αναπνοής. Η κατάσταση χειροτερεύει, όταν μετά τις βροχοπτώσεις επακολουθήσουν απότομες υψηλές θερμοκρασίες.

Οι καρποί ωρισιμένων ειδών (μήλα, ροδάκινα κλπ.) ωριμάζουν αργότερα, έχουν άτονο χρωματισμό και δεν διατηρούνται καλά στους ψυκτικούς χώρους, εφόσον προέρχονται από δέντρα που αναπτύσσονται σε αθαρή και αργιλώδη συνεκτικά εδάφη πλούσια σε αφοσιώσιμο άζωτο κατά το τέλος του θέρους. Η καλύτερη ανάπτυξη τη μεγίστη απόδοση συνήθως επιτυγχάνεται σε δέν-

τρα οποιοδήποτε είδους, εφόσον το έδαφος είναι θαλάσσιο και αεριζόμενο καλά, είναι πλούσιο σ' όλα τα θρεπτικά στοιχεία και μπορεί να συγκρατήσει και να αποδώσει στο δέντρο άφθονο νερό. Σε μερικές ποικιλίες επιτυγχάνονται συνεκτικότεροι καρποί με καλύτερη εμφάνιση και γεύση, εφόσον προέρχονται από δέντρα καλλιεργούμενα στα πιο αμυχάλικα εδάφη.

2. Η επίδραση του χλωροτάπητα σε οπωρώνες εκκατεστημένους σε εδάφη υγρά και μη διαπερατά

Όταν τα δέντρα φυτεύονται σε συνεκτικά αργιλώδη εδάφη και σε τοποθεσίες οι οποίες θα παραμείνουν υγρές και κακώς αεριζόμενες για μακρά χρονικά διαστήματα κατά την άνοιξη και τις αρχές του καλοκαιριού, η ύπαρξη μόνιμου χλωροτάπητα στον οπωρώνα είναι δυνατό να μειώσει αρκετά τις ζημιές επί των ριζών, εις τρόπον ώστε να καταστεί εφικτή τουλάχιστο μία μέτρια ανάπτυξη των δέντρων. Πολλοί οπωρώνες ιδίως στην Ευρώπη διατηρούνται σε καλή κατάσταση διότι το ριζικό τους σύστημα προστατεύεται από πυκνό κάλυμμα χλωροτάπητος. Ο χλωροτάπητας αποτελείται από διάφορα αγροτιώδη (POA PRATENSIS κλπ.).

Θα υποστήριζε κανείς ότι εφόσον οι ρίζες των αγροτιώδων φυτών χρησιμοποιούν το οξυγόνο του εδάφους και εκλύουν διοξείδιο του άνθρακα, θα ήταν φυσικό να περιμένε κανείς δυσμενέστερες συνθή-

κες αερισμού για τις ρίζες των οπωρώνων. Αυτό τελικά δεν συμβαίνει γιατί αντισταθμίζεται από τις εξής αντίθετες δράσεις που ευναισιάζουν τον αερισμό.

Δεν συμβιβάζεται το έδαφος ώστε να μην υπάρχει από σφοδρές βροχοπτώσεις. Αφαιρείται νερό περισσότερο και γρηγορότερα από το επιφανειακό στρώμα του εδάφους, οπότε αρκετοί πόροι του εδάφους και σχισμές γεμίζουν εγκαίρως από αέρα. Επί πλέον η έλλειψη καλλιεργητικών εργασιών επιτρέπει την ανάπτυξη των ριζών κοντά στην επάνεια του εδάφους όπου οι συνθήκες αερισμού είναι άριστες.

3. Ο κόκκινος χρωματισμός των καρπών

Το πράσινο χρώμα της επιδερμ-

δας των καρπών οφείλεται στην χλωροφύλλη. Με την πρόοδο της ωρίμανσης ο χρωματισμός αυτός εξαπλώνεται διαρκώς και αντικαθίσταται από άλλους. Η διάσπαση της χλωροφύλλης, τουλάχιστο για τα μήλα είναι ταχύτερη στις περιχές εκείνες όπου κατά την διάρκεια της ωρίμανσης των καρπών, ο καιρός είναι ήρεμος παρά στις περιχές όπου οι καρποί της ίδιας ποικιλίας ωριμάζουν με θερμό καιρό.

Το πράσινο, το κίτρινο και το άπρο χρώμα στους καρπούς θεωρούνται ως χρώματα βάσης, το δε κόκκινο ως χρώμα επιφανείας (επίχρωμα). Όσο περισσότερο έχει διασπασθεί η χλωροφύλλη τόσο το χρώμα βάσης είναι πιο κίτρινο ή πιο άπρο.

Το κόκκινο χρώμα της επιδερμίδας των μήλων, των αμυγδανίων, των ροδακινίων, των νεκταρινιών, των δερυκόκκων και των δαμασκηνών οφείλεται σε ειδικές χρωστικές ουσίες οι οποίες είναι διαλυμένες στον κυτταρικό χυμό των κυττάρων. Οι ουσίες αυτές ονομάζονται ανθοκυάνες.

Σε μερικά είδη καρπών οι ανθοκυάνες σχηματίζονται μόνον εκεί όπου οι ηλιακές ακτίνες προσπίπτουν απ' ευθείας επί της επιδερμίδας (μήλα, αχλάδια, ροδάκινα, νεκταρίνια και δερυκόκκα). Παρατηρεί κανείς ότι το χρώμα γίνεται θαμπό και ζωηρό κόκκινο προς την ηλιόζωη πλευρά, ενώ αντίθετα στην πλευρά, όπου κάποιο φύλλο σκεπάζει τη ήμισυ του καρπού το κόκκινο χρώμα εξαφανίζεται.

Δεν αναφέρουμε άλλες κατηγορίες καρπών που αποκτούν κόκκινο χρώμα, έστω και αν ωριμάζουν στην σκιά (ντομάτα, κεράσια κλπ.).

Στην συνέχεια, περιγράφουμε τους διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά την εμφάνιση του κόκκινου επιχρώματος. Φυσικά το θέμα αφορά τα είδη και τις ποικιλίες που έχουν τάση να αποκτούν επίχρωμα.

Οι καρποί οι οποίοι απαιτούν ηλιακό φως για να αποκτήσουν πλήρεις κόκκινο χρώμα, έχουν περισσότερο άπνοο χρωματισμό όταν προέρχονται από δέντρα με πλούσια θλάστηση ή οποία παρεμποδίζει τον επαρκή φωτισμό τους. Η άφθονη άρδευση και η χορήγηση αζώτου επειδή προκαλούν τον σχηματισμό άφθονης ελάσθησης συντελούν στην παραγωγή καρπών με πτωχό χρωματισμό, ακόμα και όταν αυτοί είναι τελείως ώριμοι. Επί του προκειμένου η υπερβολική αζώτοχος λίπανση και σε λάθος εποχή χορηγούμενη δίνει αρνητικά αποτελέσματα. Στην περίπτωση αυτή η παρουσία αγριοχόρτων κατά την περίοδο ωρίμανσης των καρπών, επιδρά ευεργετικά στον χρωματισμό τους. Τα αγριοχόρτα παίρνουν αζώτο για τις ανάγκες τους και ως εκ τούτου συντελούν στην μείωση της ποσότητας που θα πάρουν τα δέντρα. Κατά πάσα πιθανότητα επειδή η ποσότητα του διαθέσιμου αζώτου είναι μεγάλη σε αναλογία προς την φυλλική επιφάνεια, μεγάλο μέρος των παραγομένων υδατανθράκων συνδυάζεται με το αζώτο και σχηματίζεται πρωτεΐνες αντί να συγκεντρώνεται στους καρπούς ως σάκχαρο.

Στην εμφάνιση του επιχρώματος σπουδαίο ρόλο παίζουν οι υπεριώδεις ακτίνες. Έτσι εξηγείται γιατί οι καρποί της ίδιας χρωματιστής ποικιλίας (π.χ. Στάρκιν) χρωματίζονται περισσότερο στα ορεινά παρά στον κάμπο. Στον κάμπο και κοντά στις πόλεις, η ατμόσφαιρα είναι γεμάτη από στρώματα καπνού κονιορτού και άλλων στερεών τμημάτων τα οποία αιωρούνται στον αέρα. Επίσης η ομίχλη μπορεί να απορροφήσει μεγάλο μέρος των υπεριωδών ακτίνων πριν αυτές φθάσουν μέχρι των καρπών.

Ο εξαίρετος χρωματισμός που αποκτούν τα ορεινά μήλα οφείλεται στο γεγονός ότι ο αέρας είναι ήρεμος και καθαρός, ο δε φθινοπωρινός δροχαιώσιμος καθαρίζει την

ατμόσφαιρα από τα διάφορα στερεά σωματίδια και έτσι οι καρποί δέχονται πολλές ποσότητες υπεριωδών ακτίνων.

Μήλα συλλεγόμενα πράσινα και εκτιθεμένα απ' ευθείας στην επιδραση του φωτός αναπτύσσουν συμπληρωματικώς κόκκινο χρώμα, ενώ αν το φως διέρχεται προηγούμενως από τζάμι (υαλόφακτο θερμοκήπιο) το οποίο απορροφά τις υπεριώδεις ακτίνες, το αναπτυσσόμενο χρώμα θα είναι πολύ ολιγότερο.

Εάν οι καρποί δεν έχουν υψηλή περιεκτικότητα σακχάρων δεν σχηματίζεται συνήθως έντονος κόκκινος χρωματισμός έστω κι αν όρέθησαν υπό συνθήκες πλούσιου φωτισμού. Όταν ένα δέντρο φέρει μεγάλη παραγωγή σε σχέση με το υπάρχον φύλλωμα, οι καρποί του σπανίως χρωματίζονται τόσο καλά, όσο οι καρποί δέντρου που φέρει μέτρια παραγωγή.

Με το αρχίωμα των καρπών αποκτούμε πιο χρωματιστούς καρπούς. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αυξάνεται η σχέση επιφανείας του φυλλώματος η οποία αντιστοιχεί για κάθε καρπό και αυξάνεται έτσι το χρώμα του.

Το υγιές φύλλωμα παίζει αποφασιστικό ρόλο στον χρωματισμό των καρπών. Ένα υγιές φύλλωμα παρασκευάζει μεγαλύτερες ποσότητες υδατανθράκων από το ασθενικό που έχει προσβληθεί από εχθρούς ή ασθενείες τετράνυχος κλπ.).

Έχει επίσης βρεθεί ότι οι χαμηλές θερμοκρασίες κατά την ωρίμανση των καρπών υποβοηθούν τον χρωματισμό τους, εάν βέβαια υπάρχουν υδατανθράκες και επαρκής φωτισμός. Ο δεντροκαλλιεργητής μπορεί να επηρεάσει τον χρωματισμό των καρπών αρκεί να λάβει υπόψη τα εξής. Να επιλέξει πιο χρωματιστό κλώνο της ποικιλίας που αποφάσισε να φυτεύσει (π.χ. Ιμπέριαλ αντί Στάρκιν ή ακόμα Στάρκρησον αντί Στάρκιν. Από την ποικιλία Τζο (Συνέχεια στη σελίδα 86)

Η χορωδία της Νάουσας

Η χορωδία της Νάουσας έχει μία μακριά παράδοση. Πάντοτε έπαιζε ένα πρωτοποριακό ρόλο στην πολιτιστική κίνηση της πόλης μας. Σήμερα δημοσιεύουμε μια αναμνηστική φωτογραφία της παρέδου 1937—1939. Η φωτογραφία προέρχεται από το αρχείο του Στέργιου Σπ. Αποστόλου. Οι χορωδοί έχουν φωτογραφηθεί μπροστά στο Γυμναστήριο.

Παρακολουθούμε όποιο μέλος της παλιάς χορωδίας γνωρίζει κάτι σχετικό με την φωτογραφία (χρονολογία λήψης κ.λ.π.) να ενημερώσει την Σύνταξη του περιοδικού μας.

Από αριστερά προς τα δεξιά (εικονιζόμενοι): 1η σειρά (μπροστά): 1) ... (π.θενόν Σαρΐκας), 2) Κράλλης Μιχαήλ, 3) Ρίζος ... 4) Πίνος Πέτρος, 5) Διάφας ... 6) Παληάς Μιχαήλ, 7) Πιττάκης Αλέξανδρος, 8) Βογιατζής Στέργιος, 9) Παπαδόπουλος Θωμάς, 10) Βορβέρης Κων/νος. 2η σειρά (πίσω): 1) Κάλλης Δημήτριος, 2) Ξανθίδης Μιχαήλ, 3) Καράτζιας Πέτρος, 4) Αδαμίδης Κων/νος, 5) Τσιότσης Γεώργιος, 6) Κόλιας Δημήτριος, 7) Χατζηπαράσχης Αλέξανδρος, 8) Κουλτζής Κων/νος, 9) Διαμάντης ... 10) Χατζάρας Νικόλαος, 11) ...

Διεθνές Έτος Αμπέλου και Οίνου

Η Νάουσα με το φημισμένο «Ναουσαϊκό κρασί» πήρε με το σπαθί της τον τίτλο της «πόλης της αμπέλου και του οίνου».

Στο 5ήμερο Κυριακή 31)5)87 και Δευτέρα 1)6)87 έγιναν διάφορες εκδηλώσεις για την προβολή του Ναουσαϊκού κρασιού.

Μέσα στα πλαίσια των εκδηλώσεων δύο ειδικοί ομιλητές διακτομένοι επιστήμονες ανέπτυξαν θέματα που αφορούν την αμπελοκαλλιέργεια και τα προϊόντα κρασιά της Νάουσας. Τα θέματα ανέπτυξαν ο καθηγητής της Αμπελοργίας του Παν/μίου Θεσ/νίκης κ. Μάρκος Βλάχος και η κ. Σταυρούλα Κουράκου-Δραγώνα επίτιμος πρόεδρος του Διεθνούς Οργανισμού Οίνου και Αμπέλου. Εκτεταμένες περιλήψεις των ομιλιών θα δημοσιεύσουμε στο προσεχές τεύχος.

Η ΝΙΑΟΥΣΤΑ

Δεντροκομικά θέματα

(Συνέχεια από τη σελίδα 85)

νάθαν, τον κλώνο Μπλάκσον κ.λ.π.). Να εφαρμόσει το σωστό κλάδεμα και τη σωστή λίπανση. Να εφαρμόσει εγκαίρως το αραίωμα (το γιγνικό αραίωμα των μήλων πρέπει να γενευθεί και να γίνει δουλειά ρουτίνας). Να λάβει υπόψη την φυσιολογική κατάσταση του εδάφους και την περιεκτικότητά του σε άζωτο. (Ο σπορώνας να δεχθεί τις περιποιήσεις ψεκασμοί κλπ. και να εξασφαλισθούν καλές συνθήκες φωτισμού.

Η Αζωτούχος λίπανση στην ποιότητα των καρπών

(Συνέχεια από τη σελίδα 83)
από μετεμπολισμένα γενικά δέντρα. Τα εδάφη του Ι.Φ.Δ. είναι μέτριας γονιμότητας και δεν λιπάζθηκαν καθόλου με αζωτούχο λίπανση την άνοιξη του 1986, ελλείψει πιστώσεων. Αντίθετα τα μήλα της (δια)ποκίλας στο Ροδοχώρι (Αγρόκτημα Κ. Μιχαηλίδη) και στο Μακροχώρι Βερόιας (σπορώνας Συναπόγλου) δεν απέκτησαν επίχρωμα, επειδή τα δέντρα είναι ζωνγρά, λιπάζθηκαν υπερβολικά, μπουλιάστηκαν στο υποκείμενο MM 106 (ημιάνο) και οι σπορώνες είναι μεγάλης γονιμότητας.

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο

“Ένα βιβλίο κατατοπιστικό έπιστημονικό με χρωματιστές εικόνες

Τι είναι τὰ κοκκοειδῆ (ψῶρες) καὶ πῶς καταπολεμοῦνται

Δέν πρέπει νὰ λείψει ἀπὸ κανένα ἀγροτικό σπίτι

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε νὰ τὸ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα

τοῦ Ἑνροτικού Συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 1000 ΔΡΑΧΜΕΣ

Μόλις κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο μοναδικό στο είδος του

«ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΦΑΡΜΑΚΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ»

ΣΤΕΡΓΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

ΧΡΗΣΤΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

- Τι περιέχει κάθε «φάρμακο» και πως ταξινομούνται
- Πίνακες κατατοπιστικοί χρήσιμοι και διαφωτιστικοί
- Ένα βιβλίο απαραίτητο για κάθε αγροτική βιβλιοθήκη

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 600 Δραχμές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ «ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ»

1. ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ - Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

3. ΓΙΑΝΙΤΣΑΡΟΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΛΕΣ

Του Τάκη Μπάϊτον

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ

ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ
ΒΕΡΟΙΑΣ

1923